

THE WORLD DURING A PANDEMIC: NEW CHALLENGES AND THREATS

Abstracts of XXII International Scientific
and Practical Conference
Germany, Berlin
9– 10, August 2021

**Germany, Berlin
9 – 10, August 2021**

UDC 001.1

BBK 29

The 22th International scientific and practical conference
“The World During a Pandemic: New Challenges and Threats”
(August 9-10, 2021) Littera Verlag, Berlin, Germany. 2021.
128 p.

ISBN 978-3-9855278-8-5

The recommended citation for this publication is:

*Petrov P. Learning Styles and Strategies // The World During a
Pandemic: New Challenges and Threats. Abstracts of the 22th
International scientific and practical conference. Littera Verlag,
Berlin. 2021. Pp. 39- 43. URL: <http://el-conf.com.ua/>.*

Science editor:

Solodka N.V.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Reviewers:

Peter Banagl

Professor in the Mathematisches Institut, Heidelberg University, Germany

Steven Koonin

Professor of Information, Operations & Management Sciences, NYU Stern

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: el-conf@ukr.net

homepage: <http://el-conf.com.ua>

©2021 Littera Verlag

©2021 Authors of the articles

CONTENT

<i>Bychkovsky Yu.</i> LEADERSHIP AS AN ELEMENT FOR SAFE SHIP OPERATION.....	6
<i>Burmakina N.</i> EXPERIENCE IN THE USE OF THE MOODLE PLATFORM FOR FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE FORMATION AT INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC	9
<i>Volovchuk V.</i> THE PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE IT-INDUSTRY WOLRDWIDE DURING AND AFTER THE COVID-19 PANDEMIC	13
<i>Vorobel M.</i> BASIC DIDACTIC SKILLS AS KEY PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS	17
<i>Hryhorak M., Trushkina N.</i> FEATURES OF REALIZATION OF THE CONCEPT OF CIRCULAR ECONOMY IN THE EUROPEAN UNION.....	23
<i>Dudnyk A.</i> STRATEGIC MARKETING AND STRUCTURE OF MARKETING STRATEGY OF THE ENTERPRISE	29
<i>Kyrychenko T.</i> THE USE OF INTERNET RESOURCES IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	34
<i>Koval D., Mayka L., Koval S., Mykolenko A., Radiiovskyi R.</i> MODERN VIEWS ON THE PATHOMORPHOLOGY OF CARDIOVASCULAR COMPLICATIONS COVID-19.....	37
<i>Koval D., Radiiovskyi R., Mykolenko A., Okhotnyts'ka I., Koshovska D.</i> THE EFFECT OF EXPERIMENTAL MODELING OF OCCLUSION OF THE AORTO-ILIAC SEGMENT ON THE TESTES OF RATS	42
<i>Kovalchuk O.</i> "THE SONG OF HIAWATHA" BY H. LONG-FELLOW IN P. SHARANDAK'S INTERPRETATION	47
<i>Korol L.</i> LECTURER'S PERSONAL EDUCATIONAL WEBSITE AS A MEANS OF DISTANCE EFL LEARNING FOR STUDENTS OF SPECIALTY 242 "TOURISM".....	51

<i>Matviichuk M.</i> CRIMINAL-ENFORCEMENT POLITICS OF THE FIRST YEARS OF SOVIET POWER IN THE WORKS OF I. MALYNOVSKY	55
<i>Melkin V., Nashyvochnikov O., Haidamanchuk S.</i> ACTIVITIES OF THE CENTRAL RESEARCH INSTITUTE OF ARMS AND MILITARY EQUIPMENT OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE AND ITS INFLUENCE ON DEVELOPMENT.....	65
<i>Melnychuk O.</i> SPEECH LITERACY OF STUDENTS AS A PART OF GENERAL AND PROFESSIONAL COMPETENCES	70
<i>Pas Ya.</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ESSENCE OF THE CONCEPTS "BANKING" AND "BANKING BUSINESS"	72
<i>Poplavska M.</i> THE MAIN FEATURES OF THE SYSTEM OF LEGAL MEANS OF ENSURING THE CONSUMER'S RIGHT TO PRODUCTS INFORMATION.....	75
<i>Savushkina T.</i> METHODOICAL DEVELOPMENT ON THE TOPIC: "VOCAL EXERCISES-PURPOSE AND EFFECTIVENESS IN VARIOUS ASPECTS OF VOICE EDUCATION"	80
<i>Stetsyk Yu., Pankiv B.</i> HISTORIOGRAPHY OF THE FIGURE OF ZENON KOSSAK - THE GLORIOUS SON OF THE UKRAINIAN LAND	88
<i>Khmeliarchuk O. , Sfikova O.</i> METHODS OF PROCESSING PARTS OF PRINTING EQUIPMENT THAT IMPROVE THE QUALITY OF PRINTS	97
<i>Khokhlov O.</i> LEGAL CONSCIOUSNESS AND LEGAL CULTURE OF A MILITARY SERVICEMAN.....	101
<i>Shpiliarevych V.</i> SOME ASPECTS OF THE STUDY OF THE PHILOSOPHY OF THE ANTHROPOLOGICAL SCHOOL OF CRIMINAL LAW	110

<i>Shutko S.</i> INFLUENCE OF HERBICIDE AND PLANT GROWTH REGULATOR ON CHLOROPHYLES CONTENT AND RATIO IN SORIZ LEAVES	115
<i>Yavorivska V.</i> PECULIARITIES AGE-YOUNGER PUPILS IN ORGANIZING THE LEARNING PROCESS.....	119
<i>Yamelska Kh.</i> INTERNATIONAL STANDARDS FOR THE PREVENTION OF ILL-TREATMENT OF PERSONS DEPRIVED OF THEIR LIBERTY IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC.....	124

ЛІДЕРСТВО ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ СУДЕН

Бичковський Ю.В.

*старший викладач кафедри
навігації і керування судном,
капітан далекого плавання*

*Одеський національний морський університет,
Одеса, Україна*

За даними ІМО, близько 80% всіх аварій з суднами світового флоту пов'язані з "людським фактором", тобто помилками, порушеннями правил і норм з боку членів екіпажу. Найбільш важливим аспектом серед окремих елементів людського фактору є елемент управління або лідерства. Будь яка операція на борту судна або прийняте рішення може призвести до невдалих наслідків через відсутність ефективного управління або лідерства як елементу менеджменту. Розуміючи цей факт міжнародна міжурядова морська організація ІМО, кілька років тому розпочала свою діяльність у цьому напрямку. Аналізуючи ту яку роль відіграє лідерство у системі забезпечення безпеки мореплавства, особливо після прийняття в 2010 році Манільських поправок до Міжнародної конвенції про стандарти підготовки, дипломування і несення вахти (STCW-78) з поправками, ІМО через Всесвітній морський університет в Мальмо, Швеція, представила кілька публікацій, що стосуються значення цього елемента.

З метою виявлення сутності лідерства було проведено чимало досліджень. У професійній літературі існує багато визначень поняття лідерства. За словами Джеффі [1], "оскільки лідерство визначається обставинами, в яких воно практикується, і людьми, які його практикують, науковці не змогли досягти спільної згоди щодо того, що саме таке лідерство". Інші заявляють, що "Лідерство може розглядатися як процес (акт) впливу на діяльність організованої групи в її зусиллях щодо встановлення цілей та досягнення цілей", або "Лідерство полягає

у формулюванні уявлень, втіленні цінностей та створенні середовища, в якому речі можна досягти. Для мореплавства, наступне визначення є найбільш прийнятним:" Лідерство - це процес впливу діяльності організованої групи на досягнення мети "[2]. У галузі судноплавства, це визначення буде означати організоване перевезення вантажів з одночасним підтримкою культури безпеки та довілля на борту судна. Отже, визначення терміну дає нам чіткий натяк на важливість фактору з посиланням на наступне:

- Лідерство - це постійний процес;
- Лідерство тісно пов'язане з іншими окремими факторами "людський елемент", такий як: спілкування, ситуативна обізнаність, навантаження, знання, навички та навчання, культура, досвід тощо.

Деякі дослідження цього явища заявляли, що воно може бути вродженим, інші додали, що деякі знання та лідерські навички можна отримати та розвинути на практиці, і їх слід сміливо перевіряти на реальному досвіді [3]. Нам було цікаво переглянути точку зору доктора філософії Рональда Е. Ріджіо, доктора філософії Брюса Аволіо та Кейт Картер, які в кінцевому підсумку сказали, що "Дослідження довели, що в основному лідери" в основному створені". Найкраща оцінка, запропонована в дослідженні, полягає в тому, що лідерство становить приблизно одну третину народжених і дві третини "[4, 5]. Однак, з точки зору домінуючої академічної думки, вважається, що всі лідерські навички можна отримати, можливо, за винятком інтелекту. Наприклад, Бенніс і Томас [6], опитали 43 лідерів і виявили, що вони стали лідерами після перетворюючого досвіду у своєму житті. Крім того, вони могли підтримувати свій стан лідерів завдяки своїй адаптаційній здатності, здатності стосуватися з іншими людьми, впевненості у правильних вчинках та почуттю доброчесності. Це важливе широке завдання, насамперед вимагає особливої уваги з боку керівництва. Морська індустрія повинна якомога швидше створити необхідні умови для виховання відповідних моряків-лідерів, з метою підвищення стандартів

безпеки. Маючи на увазі цю мету, було вирішено розглянути цей аспект більш детально, визначити, чи відбулися з часом будь-які зміни, розвиток в цьому аспекті, а також визначити, якою є реальна ситуація з розумінням цього фактору перш за все серед українських моряків. Вочевидь, що ми не зможемо очікувати належного виконання резолюції ІМО А.947 (23), яка прийнята 27 листопада 2003 року "Бачення людського елемента, принципи і цілі організації" без допомоги членів екіпажу, які належним чином підготовлені, освідченні, відповідальні, здатні прогнозувати найближче майбутнє, прагнуть кар'єрного зростання та у змозі підвищити безпеку на борту суден до найвищих стандартів.

На жаль, доводиться констатувати, що, незважаючи на всі зусилля світового судноплавства, не вдається досягти основної мети – сталого забезпечення безпеки судноплавства. З одного боку, щорічна статистика серйозних аварій та інцидентів знижується, але наслідки ростуть відносно вартості втрачених суден, шкоди навколишньому середовищу, загибелі моряків і головною проблема полягає в тому, що причиною всіх інцидентів на морі є людський фактор. Таким чином з метою досягнення позитивних змін в цьому секторі, необхідно якісне виховання моряків, у цьому контексті може бути зміна менталітету, способу життя, покращення здатностей спілкування, порозуміння, співпраці. Іншими словами, повинно здійснюватися виховання таких лідерів, які будуть переконувати і контролювати інших на шляху до забезпечення безпечної експлуатації морських суден. З цього приводу фактор лідерства має бути головним прискорювачом на шляху до вирішення цього завдання, і цьому питанню повинна приділятися пильна увага.

Література:

1. Jeffery, R. (2007). Leadership throughout: How to create successful enterprise. London: Nautical Institute.
2. Yusuke Mori. World Maritime University Dissertations (2014) An analysis of leadership education and training in maritime education and training institutions.

3. Silva, A. (2014, June). What Do We Really Know About Leadership? *Journal of Business Studies Quarterly*, 5(4), 1-4.

4. Bruce Avolio, Ph.D (1999) Are Leaders Born or Made? [Электронний ресурс] Доступно за посиланням http://www.psychologytoday.com/articles/199909/are-leaders-born-or-made_

5. Kate Carter (2019) 5 Reasons Why Leaders are Made not Born. [Электронний ресурс] Доступно за посиланням https://www.hrzone.com/profile/engage-in-learning_

6. Bennis Warren & Thomas Robert J. (2002) Crucibles of Leadership. *Harvard Business* [Электронний ресурс] Доступно за посиланням: <https://hbr.org/2002/09/crucibles-of-leadership>.

УДК 378

Pedagogical Sciences

EXPERIENCE IN THE USE OF THE MOODLE PLATFORM
FOR FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE FORMATION AT
INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION DURING THE
CORONAVIRUS PANDEMIC

Burmakina N. S.,

Candidate of Pedagogical Sciences

Polissia National University

Zhytomyr, Ukraine

Abstract. The Covid-19 pandemic has greatly changed all the spheres of human life. The year 2020 became challenging to the system of education as in time of school and university closures the main problem was to find the way how to maintain efficient communication between teachers / tutors and students. Consequently, there was a shift towards remote learning. The application of learning management systems took the central place in the system of education. The Moodle platform is among the most commonly used platforms at institutions of higher education. The article analyses the use of the Moodle for foreign language competence formation. The main advantages are the large number of teaching materials that can effectively form skills of learners and possibility to manage the learning process efficiently. The lack of technical

and methodological skills of teachers can be considered as the main disadvantage of e-learning.

Key words: *the Moodle platform, foreign language, higher education*

The World Bank's Edtech team (the group which researches the use of information and communication technologies in education systems) has gathered information concerning the ways how countries are using educational technologies to support access to remote learning during the Covid-19 pandemic. According to its data most countries are using broadcasting video lessons through television and radio; broadcasting videos through websites, portals, social media (Facebook and YouTube) for pupils of different school levels. Each higher education institution independently organizes the distance learning process of its students by using various online platforms and video conferencing software through which distance learning sessions are conducted, as well as other communication channels [1].

The most popular learning management system used at the institutions of higher education in Ukraine is the Moodle platform.

Designed to offer students, teachers, and administrators a system that can help them create an enhanced and customized learning climate, Moodle is considered a web-based flexible learning environment that facilitates collaboration between users. Through these platforms, teachers can upload and supply students with information and resources to which they would not have had access during face-to-face classes, and students can easily share information, state their difficulties and receive feedback. Thus, Moodle includes diverse features such as forums, chats, private messaging, and higher education institutions can use it as an additional method to traditional education, or for exclusively online learning [2, p.5].

Our research is focused on the advantages and disadvantages of the Moodle application for remote learning of foreign language as a necessary part of specialist training. As the main purpose of the discipline is to prepare learners for effective foreign language communication it is important to note that the main advantage of the Moodle is the opportunity to use great number of teaching

materials for effective formation of reading, speaking, writing, listening skills as constituents of foreign language competence of the learners. Special videos from the Internet, Facebook, YouTube can be attached to a certain professional topic and assist in forming pronunciation, grammar skills, maximize the vocabulary of the learners, provide sociocultural aspect of the course.

A teacher can control and change homepage of the course at any time. It gives the opportunity to create space with all the necessary resources adapted to certain language level, certain interests of particular group of students, which can stimulate the motivation of the learners.

The Moodle application gives the opportunity to study English at any convenient time, thus, stimulating time-management skills of the learners, their skills for individual work, increasing the autonomy of the work, providing favorable conditions for learning language.

The Moodle application makes it possible to manage the learning process effectively. A teacher can choose a necessary grade for assessment of the students. Students, in their turn, can easily monitor the outcome report, receive tasks with clear requirements and deadlines. A teacher can send messages to students with important information and discuss key issues of organizational and professional character.

The Moodle platform provides various opportunities concerning the form of credits and exams. Moodle platform has the function to choose various question types. The multiple-choice question type is a perfect tool for monitoring the formation of learners' vocabulary and grammar during their first year of study and as a part of more complex exam for senior level students.

Nevertheless, the experience in the use of the Moodle platform has identified certain problems.

E-learning is dependent on technology: the internet and computers, which students may not have access to, and interruptions or other system errors may appear during courses [2, p. 6].

Another problem is the readiness of a teacher to work in digital environment, his digital literacy.

Even though some universities had used e-learning as an additional method before the Coronavirus pandemic, most of them were not ready for a full online experience. Students believe teachers should know how to adapt their lectures to the online environment, not just simply transfer online the information that was usually taught in the traditional way [2, p. 6].

Some students interviewed pointed to «inaccessibility of direct quick communication and consultations with the teacher», which is a drawback of learning via the Moodle platform [3].

For teachers, a serious drawback of e-learning is the assessment of learning outcomes, «the realization of different types of control of learning» [4, p. 8]. The organization of assessment of learning outcomes in such conditions becomes a real challenge both for the teacher and the university as a whole. For example, in the case of a student performing test and / or examination tasks remotely, the examiner should be able to verify the authenticity of the completed task and the student's academic integrity. In online testing, the examiner must not only ensure the reliable identification of the student, but also objectively assess his knowledge, monitoring the student's compliance with the academic integrity rules [4, p. 8].

Results. The research has shown that the Moodle application has great potential for foreign language competence formation but needs improvement of teachers' technical and methodological skills; which will assist teacher-student interaction. The Moodle platform application can be effective in the post-pandemic times as the part of blended learning.

References:

1. How Countries are Using Edtech (Including Online Learning, Radio, Television, Texting) to Support Access to Remote Learning During the Covid-19 Pandemic. URL: <https://www.world-bank.org/en/topic/edutech/brief/how-countries-are-using-edtech-to-support-remote-learning-during-the-covid-19-pandemic> (Last accessed: 08.08.2021).

2. Coman C., Tiru L. G., Mesesan-Schmitz L., Stanciu C, Bularca M. C. Online Teaching and Learning in Higher Education during the Coronavirus Pandemic: Students' Perspective. *Sustainability*. 2020. №12. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/24/10367> (Last accessed: 08.08.2021).

3. Grigoryeva N. V., Melikov I. M., Palanchuk N. V., Kokhanovskaya I. I., Aralova E. Opportunities for Organizing Distance Learning Presented by the Moodle Platform: Experience in the Conditions of the COVID-19 Pandemic. *Propósitos y Representaciones*. 2021. №9. URL: <https://revistas.usil.edu.pe/index.php/pyr/article/view/1259> (Last accessed: 08.08.2021).

4. Melnychenko A., Zheliaskova T. Transformation of Educational Process in Covid-19 Pandemic: A Case of Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute. *Advanced Education*. 2021. № 18. P. 4-10. URL: <http://ae.fl.kpi.ua/article/view/237575> (Last accessed: 08.08.2021).

UDC 004.4

Information technology

THE PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE IT-INDUSTRY
WORLDWIDE DURING AND AFTER THE COVID-19
PANDEMIC

Volovchuk Vladyslav

Student,

Kharkiv National University of Radioelectronics

Kharkiv, Ukraine

Abstract: *This thesis represents the brief analysis of the current situation in the information technology (IT) industry, the impact of the pandemic on it; describes the changes which have already come about and are likely to happen in the nearest future or after the pandemic.*

Key words: *IT-industry, information technology, coronavirus, pandemic, market, telecommuting.*

Since the beginning of the COVID-19 pandemic in January 2020 the society has been experiencing a lot of restrictions at work.

The measures deployed in many countries imply complete isolation and switch to telecommuting. It has already become obvious that the occupations which mainly depend on social interaction as well as the office companies or factories which rather cannot switch to remote work are suffering the most. For example, in the USA the most vulnerable occupations have been defined according to the rise of unemployment rates – these are leisure and hospitality jobs, mining and oil extraction jobs, travel and transportation jobs etc [1].

However, the outcome is likely not to be so harmful for jobs which have not been that susceptible to the changes brought by the global pandemic. If talking about the industry of information technologies (IT), the indicators have shown a sustainable growth of revenues and the number of employees around the world. For instance, Indian National Association of Software & Services Companies revealed optimistic numbers about the industry at the beginning of 2021. Despite the global pandemic and initial uncertainty, the growth of 2.3 percent was registered with revenues growing from \$190 billion last year to \$194 billion this year [2]. Another success was demonstrated by Ukraine with the 20 percent IT-market growth in 2020, exceeding \$5 billion in total exports for the first time [3]. And those are just two from a big list of examples. It is obvious that IT-industry has not been suffering like the others. Instead, it is continuing expanding and giving more profit to the companies as well as providing people worldwide with up-to-date software.

The first reason of that stability is that the industry is not exposed to big losses when switching to the telecommuting. The employees are completely independent in terms of choosing a work location and, more importantly, many companies encourage them to work remotely. Most software developers approve telecommuting or hybrid work due to several pros. The study conducted during the pandemic shows that most of all IT-industry workers in USA do want remote or hybrid work options to be retained after the pandemic. Overall, approximately 80% of respondents said they wanted to telecommute the majority of their work schedule "after

the pandemic is over." About eight-in-10 respondents (83%) said they want hybrid work in the future with the option to work at the traditional office and telecommute [4].

Apart from that, the software developers do not experience loss of demand during the pandemic. Moreover, the market is seeking new employees as it is expanding right now. Interestingly, the global pandemic and further restrictions deployed everywhere have been contributing to the development of IT-industry – the COVID-19 crisis has been accelerating the digitalization. The pandemic has rearranged incentives so that consumers are seeking more smart gadgets, apps, and systems. More of daily life now takes place online as consumers adopted mobile banking, video calls, remote education, eCommerce, telehealth. Web replaced in-person interactions during disruptions, and online channels became the major mean of communication. Businesses have rapidly reacted to public preferences [5].

Undoubtedly the today's popular opinion about the pros of remote or hybrid work is going to change the vision of work organisation, the culture in working communities and the interaction between a customer and a contractor. As we move forward, it's going to be critical for all of the members of the IT community to work in concert with the businesses they support to devise more specific long-term plans and strategies to handle an uncertain future. Even before the coronavirus crisis, businesses of all kinds had started to embrace things like flexible work schedules and remote work policies to provide a better employee experience. Businesses that did so also tended to embrace IT concepts like bring-your-own-device (BYOD) to help support their nomadic workforces. After the coronavirus crisis passes, more businesses will rush to adopt standardized IT solutions to support BYOD and other flexible technology initiatives. Instead of spending their IT budgets on company-owned devices, they will start spending it on a management infrastructure to enforce company technology policy on employee devices instead. In the end, it may bring about the true end of the PC era that experts have forecasted for some time [6].

Conclusions. To conclude, the prospects of IT-industry are very hopeful due to its permanent development and rapid market expansion. The industry has shown high financial results breaking records in many countries and is unlikely to experience big losses as other areas have. Nevertheless, the big changes will be brought there, from altering the ways of work organisation to emerging of new initiatives in developing technologies and customer-contractor interaction. As long as there is a huge demand in technologies the industry will keep on track.

Literature:

1. Terrell K. 8 Occupations Hit Hardest by the Pandemic in 2020. *AARP*. URL: <https://www.aarp.org/work/job-search/info-2020/job-losses-during-covid.html> (date of access: 28.07.2021).

2. Rao R. Indian IT industry adds \$4 billion in pandemic year, IT services near \$100 billion in size. *BusinessToday.In*. URL: <https://www.businesstoday.in/industry/it/story/indian-it-industry-adds-4-billion-in-pandemic-year-nears-100-billion-in-size-287611-2021-02-15> (date of access: 28.07.2021).

3. Raczkiwycz M. Ukraine's IT Boom Weathers The Pandemic But Questions Loom. *RadioFreeEurope*. URL: <https://www.rferl.org/a/ukraine-it-boom-pandemic-tax-investment-questions/31195394.html> (date of access: 25.07.2021).

4. Adams R. D. 83% of software engineers want remote or hybrid work options post-pandemic. *TechRepublic*. URL: <https://www.techrepublic.com/article/74-of-software-engineers-abroad-are-not-interested-in-moving-to-the-us-for-work/> (date of access: 01.08.2021).

5. Clark E. Changes in IT Industry Due to Pandemic. *apextech*. URL: <https://apextechinc.com/changes-in-it-industry-due-to-pandemic/> (date of access: 01.08.2021).

6. Kovačević A. The 5 Most Important Ways the Coronavirus will Change the IT Industry. *IEEE Computer Society*. URL: <https://www.computer.org/publications/tech-news/trends/the-5-most-important-ways-the-coronavirus-will-change-the-it-industry> (date of access: 02.08.2021).

ОСНОВНІ ДИДАКТИЧНІ НАВИЧКИ ЯК КЛЮЧОВІ
ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ
МОВ

Воробель М.М.,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри

української та іноземних мов

Львівський державний університет

фізичної культури імені Івана Боберського

м. Львів, Україна

ORCIDID: 0000-0001-9128-7809

Анотація. *Якість сучасного навчального процесу у закладах вищої освіти передбачає підвищення вимог до викладачів іноземних мов, тобто вимагає вдосконалення їх професійно-педагогічної компетентності, зокрема стосовно дидактичного моделювання змісту навчання своєї дисципліни. Доповідь присвячена формуванню дидактичних навичок сучасного викладача іноземних мов, що передбачає послідовне представлення іношомовних дидактико-мовленнєвих засобів з урахуванням конкретного типу педагогічної (дидактичної) ситуації на занятті. Обґрунтовано та проаналізовано основні дидактичні навички, які є ключовими компетенціями, що сприяють конкретному спілкуванню чи викладанню, і є тим самим інтегративним особистісним ресурсом успішної викладацької діяльності.*

Ключові слова: *професійно-педагогічна компетентність, ключові компетенції, дидактичні навички, викладач іноземних мов, професійно-особистісний розвиток.*

Стрімкий розвиток глобалізації та механізації в умовах сьогодення висуває нові вимоги до технічних та міжпредметних навичок у багатьох професіях, як кількісно, так і якісно. Зміни комунікативних вимог ринку праці, зростання суб'єктивних і об'єктивних потреб вивчення іноземних мов, а також визнання соціальної функції іноземної мови, що виходить за рамки професійно-технічної, суттєво впливає на викладання іноземної мови загалом.

Сучасні вимоги до вивчення іноземних мов визначають за необхідність формування та вдосконалення професійної компетентності викладача, адже основними принципами фахового розвитку повинні стати всебічний розвиток професійно компетентної особистості й формування активного педагогічного працівника, готового нести відповідальність [1, с. 60–67]. Проблема вдосконалення професійно-педагогічної компетентності та формування дидактичних навичок викладачів іноземних мов на сьогодні є актуальним питанням, яке привернуло увагу багатьох науковців. У наукових працях і публікаціях О. Бігич, М. Бородько, Л. Касюка, О. Киричука, О. Кузнецової, С. Ніколаєвої, О. Петрова, О. Шерстюк та інших розглядаються теоретичні та практичні аспекти формування методичної, соціокультурної та професійної компетентностей викладачів іноземних мов. Важливим складником останньої науковці вважають самоназвчання, вдосконалення знань та навичок іноземної мови, які є ключовими компетенціями не лише студентів, а й викладачів іноземних мов. Т. Тамбовкіна вважає удосконалення (самоназвчання) іноземних мов особливим видом природної самоорганізованої пізнавальної діяльності і виокремлює ряд основних компонентів професійної компетентності викладача іноземних мов (комунікативну, філологічну, психолого-педагогічну, соціокультурну тощо), які пов'язані з когнітивними складниками та компонентом його поведінки [5, с. 77–84].

На думку М. Лукьянкової, В. Серикова, Н. Соколової, дидактичні навички викладача іноземних мов забезпечуються його професійними компетенціями (наявністю знань і досвіду у своїй професійній галузі, рівнем професіоналізму, знанням способів і прийомів, ефективним застосуванням знань і вмій, креативністю, поінформованістю щодо питань викладання, наявністю певних якостей при вирішенні завдань тощо), які є тим самим інтегративним особистісним ресурсом успішної викладацької діяльності завдяки засвоєним ефективним стратегіям [2, 3, 4]. Отже, професійна компетентність викладача є передумовою успішного розвитку компетенцій студентів, а, отже, формування

професійної компетентності викладача виявляється й оцінюється тільки завдяки діалогу зі своїми студентами.

Слід зазначити, що викладачі іноземних мов займають досить активну позицію у педагогічному просторі, яке характеризується швидкими змінами з огляду на постійно зростаючу базу знань та розвиток у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Це означає, що розвиток ключових міждисциплінарних компетенцій допомагає справлятися зі змінами та умовами у різних сферах діяльності майбутнього фахівця, а у викладацькій діяльності зокрема [6, с. 21]. Ключові компетенції перш за все дають викладачеві також можливість працювати у поза аудиторний час та домінувати на глобалізованому ринку праці. На додаток до загальних ключових компетенцій, базові дидактичні навички й зокрема якісний ріст компетентності викладачів посилюють їх конкурентоспроможність, що є важливою вимогою в сучасних умовах, коли зростає суспільна потреба в професійній ініціативі. Проте основою професійної компетентності викладача іноземних мов є дидактична складова, а саме володіння методами дидактики та створення умов, які б сприяли прискоренню дидактичної адаптації студентів та підвищенню педагогічної ефективності навчання. Таким чином, для розвитку й формування дидактичних навичок викладача в навчально-виховному процесі слід брати до уваги такі специфічні педагогічні вміння, як діагностичні, проєктувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні тощо. Хоча основні дидактичні навички, які є ключовими компетенціями і сприяють конкретному спілкуванню чи викладанню, насправді зустрічаються не лише у викладанні іноземної мови. Г. Функ розробив вісім ключових компетенцій, які ще можна розширити, включивши діагностичну компетенцію (прогнозування, інтерпретація отриманих в результаті діагностики відомостей з метою корекції початкового плану тощо) [7, с. 31]. Навички, орієнтовані на дії, на його думку, можна узагальнити та описати наступним чином:

1. Презентаційні навички. Викладачі можуть підготувати спеціалізований контент, адресований певній цільовій групі, і у

відповідній методологічно-дидактичній та медіальній формі внести його у навчальний процес, зробивши доступним.

2. Модераторські навички. Викладачі можуть керувати процесом соціального навчання цілеспрямовано, орієнтуючись на результат і надаючи можливість усім, хто бажає, брати участь в організації навчального процесу.

3. Організаційні та планувальні навички. Викладачі можуть планувати та організовувати процеси посередництва для конкретних цільових груп у різних інституційних (освітніх) контекстах на мікро- та макрорівні з орієнтацією на результат, наприклад, на курсах, чи все частіше під час індивідуального навчання. Це також включає специфіку інституцій, освітні цілі, організаторські та економічні умови, а також інтеграцію в колективні та управлінські структури [9, с. 309].

5. Медіаграмотність: практичні навички. Викладачі можуть використовувати різні засоби масової інформації таким чином, щоб це виправдано та технічно відповідало як цільовій аудиторії, так і методично й дидактично грамотно застосовувалося у процесах виховання та навчання.

6. Навички співпраці. Викладачі можуть співпрацювати з експертами та непрофесіоналами у своїй професійній сфері для визначення і вирішення спільних завдань.

7. Навички оцінювання. Викладачі можуть займатись своєю й чужою професійною діяльністю та повинні вміти оцінити свої результати.

8. Дослідницькі навички. Викладачі можуть міркувати про практичні навчальні дії на основі сучасного стану досліджень, покладаючись на власні знання й досвід [10, с. 105].

Як і всі ключові компетенції, дидактичні навички не можуть розглядатися окремо, а лише в контексті змісту, пов'язаного з роботою, а отже, викладачі іноземних мов на (модульних) заходах, наприклад, презентують реферати й матеріали; беруться за модераторські завдання; використовують засоби масової інформації у різних процесах виховання і навчання та вчать їх застосовувати; самі випробовують

(інтерактивні) навчальні матеріали, створюють та оцінюють їх для конкретних навчальних груп; знають інструменти для самооцінки та оцінювання студентів; планують проекти та проводять їх разом зі студентами тощо.

З вище сказаного можна підсумувати, що компетенції викладачів іноземних мов не є раз і назавжди сформованими: їх потрібно постійно удосконалювати шляхом самовдосконалення чи самостійного вивчення іноземних мов. Часто викладачі покладаються на рольовий досвід та форми роботи, які вони самі пережили, коли були студентами Тому Г.-Й. Крумм стверджує: "Форми роботи та навчання курсу повинні відповідати тим, які очікуються від викладачів іноземної мови у їхній майбутній професійній практиці" [8, с. 116-121]. Таким чином, ефективність педагогічної діяльності викладача іноземних мов залежить від його педагогічної та дидактичної компетентностей: інтелекту, індивідуальних рис, рівня сформованості, організації функціональної системи діяльності, здатності реалізувати себе в освітній практиці задля досягнення найкращих педагогічних результатів та професійно-особистісного розвитку.

Література:

1. Воробель М. М. Визначальні пріоритети та аспекти компетентісно орієнтованого навчання і викладання іноземних мов. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 33. Т. 2. Видавничий дім "Гельветика", 2021. С. 60-65.
2. Лукьянова М. И. Психолого-педагогическая компетентность учителя. *Педагогика*. 2001. № 10. С. 56–61.
3. Сериков В. В. Обучение как вид педагогической деятельности. М. : Изд. центр «Академия», 2008. 256 с.
4. Соколова Н. Ю. Как активизировать познавательную деятельность учащихся. *Педагогика*. 2000. № 7. С. 27–35.
5. Тамбовкіна Т. Ю. Самонавчання іноземних мов: концепція навчального курсу. *Іноземні мови в школі*. 2010. № 8. С. 77–84.
6. Barkowski H. Anmerkungen zur Reform der Fremdsprachenlehrerausbildung aus der Sicht eines „Außenseiters“ : der Sonderfall Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. In : Bausch /Königs

/Krumm (Hrsg.): Fremdsprachenlehrausbildung. Konzepte, Modelle, Perspektiven. Tübingen : Narr, 2003c. S. 19–26.

7. Funk H. Ausbildung von DaF-Lehrenden – neue Herausforderungen in einem veränderten Berufsbild oder: Warum und zu welchem Zweck studiert man eigentlich im Ausland Germanistik? In : Berberoglu/Kiliari/Perperidis/Wolfrum (Hrsg.): Symposium Deutsch als Fremdsprache in Südosteuropa. Bestandsaufnahme und Perspektiven. Thessaloniki : kornelia sfakianaki editions, 2005c. S. 25–45.

8. Krumm H.-J. Lehr- und Lernziele. In: Bausch /Christ /Krumm (Hrsg.): Handbuch Fremdsprachenunterricht. 4., vollständig neu bearbeitete Auflage. Tübingen, Basel: Francke, 2003b. S. 116–121.

9. Ortner B. Weiterbildung von Deutsch als Fremdsprache-Lehrenden. Bausteine zur Professionalisierung eines Berufsstandes. In : Barkowski/Faisthauer (Hrsg.): in Sachen Deutsch als Fremdsprache. Sprachpolitik und Mehrsprachigkeit – Unterricht – interkulturelle Begegnung. Hohengehren : Schneider, 2002. S. 307–318.

10. Schocker-v. Ditfurth M. Forschendes Lernen in der fremdsprachlichen Lehrerbildung. Grundlagen, Erfahrungen, Perspektiven. Tübingen : Narr, 2001. S. 105.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Григорак М. Ю.

*д.е.н., доцент, Президент Асоціації
«Український логістичний альянс»*

Трушкіна Н. В.

*к.е.н., старший науковий співробітник відділу проблем
регуляторної політики і розвитку підприємництва
Інститут економіки промисловості НАН України
м. Київ, Україна*

Анотація: *Досліджено особливості європейської практики впровадження концепції циркулярної економіки з метою вирішення кліматичних проблем, скорочення обсягу викидів парникових газів, збільшення частки відновлюваних джерел енергії та забезпечення збалансованого сталого функціонування логістичних систем різного рівня.*

Ключові слова: *логістична система, циркулярна економіка, концепція «зеленого зростання», європейський досвід, Європейський зелений Курс, інструменти, принципи, механізм, стратегія, парадигма, збалансований сталий розвиток.*

Загострення сучасних екологічних проблем у глобальному світі здебільшого обумовлено використанням традиційної економічної моделі, яка вже не є ефективною з екологічної точки зору. Тому досягнення збалансованого сталого функціонування логістичних систем різного рівня вимагає впровадження організаційно-управлінських та зелених технологій, інноваційних бізнес-моделей, спрямованих на зниження негативного впливу на довкілля. Це відповідає концепції зеленого зростання, запропонованої Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку, та Європейському Зеленому Курсу, який передбачає вирішення кліматичних завдань, скорочення обсягу викидів парникових газів, збільшення частки відновлюваних джерел енергії.

Як показує міжнародний досвід, підвищення рівня екологічної безпеки національної економіки можна досягти шляхом

впровадження концептуально нових інструментів управління, заснованих на комплексному (інтеграція системного, процесного, ситуаційного, функціонального) підходів, концепцій «бережливого» виробництва, сталого розвитку [1].

Отже, на даний час потрібно шукати інноваційні інструменти та впроваджувати якісно нові підходи до формування й розвитку логістичних систем. До першочергових відноситься циркулярна економіка як один із ключових інструментів розроблення й реалізації загальної стратегії бізнесу на сучасному етапі.

У результаті проведених досліджень [2-7] запропоновано розглядати поняття «циркулярна економіка» як сучасну парадигму розвитку логістичних систем; стратегію збалансованого сталого розвитку; стійку бізнес-модель національної економіки; економічну модель, яку засновано на технології рециклінгу промислових відходів; інструмент управління логістичними потоками, який ґрунтується на комплексному (інтеграція системного, процесного, ситуаційного, функціонального) підході.

Як показує аналіз, багато компаній у різних країнах світу вже усвідомлюють необхідність господарювання «по-новому», трансформації економічних моделей і застосування механізмів циркулярної економіки. Так, 44% компаній з першої сотні списку Fortune Global обрали стратегію розвитку циркулярної економіки. Лідерами в цьому є сектор FMCG (Fast moving consumer goods) та автомобільна промисловість. Перехід до циркулярної моделі економіки у компаніях цих сфер економічної діяльності сприятиме скороченню витрат на сировину, розширенню ринків збуту, поліпшенню репутації бренду та діалогу з покупцями, підвищенню їх лояльності, створенню конкурентної бізнес-моделі тощо.

У той же час нафтова промисловість, сфери фінансових послуг і охорони здоров'я поки не так широко практикують замкнутий цикл. При цьому, за даними звіту The Circularity Gap, який щорічно презентують на Всесвітньому економічному форумі в Давосі, всього 9% матеріалів у світовій економіці використовуються повторно.

Слід зазначити, що досліджуючи тенденції розвитку

циркулярної економіки у Європейському Союзі, кожна країна має національні особливості реалізації даної концепції. Наприклад, за даними Ecobusiness Group, Німеччина, маючи потужну промислову економіку, сформувала основу циркулярної економіки через матеріальні потоки і доступність матеріалів. а Нідерланди – на інноваціях у матеріалах і бізнес-моделях. Фінляндія є першою країною в світі, яка розробила національну дорожню карту для переходу до циркулярної економіки. Шотландія стала першою країною, що вступила в клуб Circular Economy 100 (CE100), створений за ініціативою Фонду Еллен МакАртур, задля стимулювання співробітництва та інновацій для розвитку циркулярної економіки.

У рейтингу циркулярної економіки-2018 Німеччина посідає перше місце за кількістю патентів, пов'язаних з циркулярною економікою, більш як удвічі випереджаючи за цим показником Францію, яка знаходиться на другому місці (1260 патентів проти 542). Великобританія і Німеччина є лідерами за показником «інвестиції в розвиток циркулярної економіки».

Серед програм фінансування інноваційних проєктів у Європі є чимало циркулярних проєктів, які забезпечують їм великі обсяги фінансування. Так, одним з найбільших інвесторів у проєкти циркулярної економіки є Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). ЄІБ надає консультаційну допомогу, оцінюючи можливості фінансування конкретного циркулярного проєкту і підбору найкращих умов кредитування. Проєкти, які занадто малі для обробки як самостійні інвестиційні позики, можуть підтримуватися через посередницькі кредити.

Ще одним великим інвестором є Європейський фонд стратегічних інвестицій (ЕФСІ), який забезпечує вкладання у наукові дослідження та інновації, а також підтримує малий і середній бізнес. У рамках «InnovFin – EU Finance for Innovators» проводять фінансування проєктів з високим рівнем ризику за умови наявності в циркулярному проєкті технологічних інновацій. Крім цього, усі програми ЄС доповнюються інвестуванням на національному рівні за допомогою різних інструментів, які

пропонуються національними, регіональними та/або місцевими агентствами розвитку (наприклад, Tekes (Teknologian Keskus), що діє при Міністерстві промисловості і торгівлі у Фінляндії, Invitalia в Італії, Нідерландське агентство підприємництва тощо).

Циркулярно-економічна інвестиційна стратегія з макроекономічної точки зору може призвести у 2030 р. до 10% зниження вартості сировини і 7% збільшення ВВП у Європейському Союзі порівняно зі звичайною моделлю ведення бізнесу [8]. Однак такий стрибок у розвитку, безсумнівно, вимагає стратегій, які орієнтовано на конкретний потенціал економіки, а також відповідної інфраструктури та адміністративних потужностей. Важливою довгостроковою можливістю для циркулярної економіки є скорочення прямих і непрямих екологічних витрат. Прямі витрати пов'язано з менеджментом відходів. Однак і непрямі витрати на використання природних ресурсів також є актуальними. У глобальному масштабі, за оцінками міжнародної групи експертів з ресурсів у рамках Програми ООН з навколишнього середовища, ці витрати становлять до 2,4 трлн дол. США [9].

Крім того, необхідно підкреслити, що розвиток циркулярної економіки сприяє отриманню соціального ефекту за рахунок створення робочих місць. Згідно з дослідженням Європейської комісії [10], залежно від того, як обробляються відходи, може бути створено різну кількість робочих місць: на 10 тис. т використаної продукції можна створити одне робоче місце при спалюванні, шість робочих місць – при похованні, 36 робочих місць – при рециклінгу відходів і до 296 робочих місць при їх відновленні і повторному використанні.

Варто взяти до уваги передовий європейський досвід впровадження у діяльності українських підприємств механізму циркулярної економіки за допомогою різних стратегій і інструментів, серед них такі:

дизайн майбутнього – це виробництво продукції, де традиційні матеріали можна замінити поновлюваними або переробленими;
спільне користування і віртуалізація – вже звичні для багатьох бізнес-моделі;

стратегія «товар як послуга» – заміна традиційної моделі продажу товару продажом послуг;

повторне використання у виробництві (вже використані у вживанні продукти або компоненти стають частиною нових товарів);

повторне використання у споживанні – коли за допомогою оптимізації обслуговування компанії можуть збільшити життєвий цикл продукції;

індустріальний симбіоз і переробка відходів виробництва – може значно підвищити ефективність бізнесу. Першим прикладом симбіозу в концепції циркулярної економіки вважають проєкт у місті Калундборг (Данія). Там компаній-учасниць об'єднав принцип взаємодії, коли відходи виробництва одного бізнесу стають ресурсом для іншого. І при цьому скорочуються економічні витрати й викиди парникових газів. До складу консорціуму входять найбільша нафтопереробна компанія Данії, яка належить енергетичному гіганту Equinor, фармацевтична компанія Novo Nordisk, муніципальна компанія з водо- і тепlopостачання мешканцям міста, оператор з управління відходами та інші учасники.

У подальших наукових дослідженнях планується узагальнити міжнародний досвід «зеленої» трансформації логістичних систем в умовах циркулярної економіки та надати пропозиції щодо можливості його застосування в Україні.

Література:

1. Kharazishvili Y., Kwilinski A., Grishnova O., Dzwigol H. Social Safety of Society for Developing Countries to Meet Sustainable Development Standards: Indicators, Level, Strategic Benchmarks (with Calculations Based on the Case Study of Ukraine). *Sustainability*. 2020. Vol. 12. No. 21. Article 8953. <https://doi.org/10.3390/su12218953>.

2. Zaloznova Yu., Kwilinski A., Trushkina N. Reverse logistics in a system of the circular economy: theoretical aspect. *Economic Herald of the Donbas*. 2018. Vol. 4. No. 54. P. 29-37.

3. Trushkina N. Green logistics as a tool to improve the quality of life in conditions of globalization. *Contemporary Problems of*

Improve Living Standards in a Globalized World: Volume of Scientific Papers. Opole, Publishing House WSZiA, 2018. P. 147-152.

4. Трушкіна Н.В. Зелена логістика як концепція сталого розвитку транспортно-логістичної системи в Україні. *Детермінанти сталого розвитку економіки: монографія* / Під заг. ред. В.В. Храпкіної, В.А. Устименка; ІСПД НАН України, НУ «Києво-Могилянська Академія», Комратський державний університет. Київ: Інтерсервіс, 2019. С. 232-241.

5. Hryhorak M. Yu., Trushkina N. V. Development of the logistics system of the economic region “Polissya” in the context of the green economy: ecological problems and perspectives”. *Intellectualization of logistics and Supply Chain Management.* 2020. Vol. 4. P. 27-40. <https://doi.org/10.46783/smart-scm/2020-4-3>.

6. Dźwigoł H., Kwilinski A., Trushkina N. Green Logistics as a Sustainable Development Concept of Logistics Systems in a Circular Economy. *Proceedings of the 37th International Business Information Management Association (IBIMA)*, 1-2 April 2021. Cordoba, Spain: IBIMA Publishing, 2021. P. 10862-10874.

7. Dzwigoł H., Trushkina N., Kwilinski A. The Organizational and Economic Mechanism of Implementing the Concept of Green Logistics. *Virtual Economics.* 2021. Vol. 4. No. 2. P. 74-108. [https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.02\(3\)](https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.02(3)).

8. Ellen MacArthur Foundation. Achieving, Growth Within. A 320-Billion Circular Economy Investment Opportunity available to Europe up to 2025. Brüssel, 2017.

9. Müller A., Wilts H. Bestandsaufnahme für die erfolgreiche Planung und Umsetzung einer Kreislaufwirtschaft in Belarus. Eine Analyse von Stärken und Schwächen sowie von Chancen und Risiken im Gebiet Brest. Angefertigt vom Wuppertal Institut im Auftrag der Deutschen Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). Berlin, 2019.

10. Impacts of Circular Economy Policies on the Labour Market. Final Report and Annexes. Luxembourg: European Commission, 2018.

СТРАТЕГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ ТА СТРУКТУРА МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Дудник А.О.,

студентка факультету маркетингу

ДВНЗ «Могилів-Подільський

монтажно-економічний коледж»

м. Могилів-Подільський, Україна

Анотація: *В роботі розглянуто сутність та особливості стратегічного маркетингу та його впливу на сучасні бізнес-процеси. Обґрунтовано важливість формування маркетингової стратегії підприємства. Запропоновано структуру маркетингової стратегії та наведено основні причини використання інтернету в економіці.*

Ключові слова: *стратегічний маркетинг, маркетингова стратегія, Інтернет-маркетинг*

Бурхливий сучасний розвиток у сфері інновацій та технологій протягом останніх років призвів до винаходу такого нового засобу комунікації та зв'язку, як Інтернет. На даний час мало хто собі уявляє без нього своє існування. Так і підприємства: як малі, так і великі – не можуть продовжувати своє функціонування в подальшому без пристосування до даного винаходу. В наш час розвиток інтернет-технологій значно впливає на здійснення бізнес-процесів. Величезна конкуренція та бажання оптимізувати витрати підприємства наштовхнула маркетологів на можливість застосування у підприємницькій діяльності інтернет-засобів. З кожним днем зростає кількість підприємств, які розробляють та впроваджують сучасні інноваційні підходи в сфері маркетингу, використовуючи при цьому інтернет-технології. Роль стратегічного маркетингу у діяльності підприємства – це забезпечити подальше існування останнього в сучасних умовах нестабільності ринку та жорсткої конкуренції. Із цією метою до розроблення ефективних маркетингових стратегій було залучено застосування Інтернету, як засобу, що дає величезну кількість можливостей при застосуванні його в цілях підприємства.

Досліджували цю тему вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких варто відзначити: А. Хартман, У. Хенсон, А. Мамікін, А. Векшинский, І. Бойчук [1], І. Кінаш, І. Успенский [5], Ф. Котлер [3], В. Холмогоров [6], І. Литовченко [4], Ф. Вірин [2] та багато інших.

Аналіз статистичних даних, згідно дослідження Організації Об'єднаних Націй, свідчить про те, що у 2019 році кількість користувачів Інтернету зросла до 53,6%, порівняно із 25,8% населення Землі у 2009 році. 4,1 мільярда людей у світі підключені до Інтернету зазначено у звіті ООН. Якщо брати для порівняння 2018 рік, то згідно з даними Міжнародного союзу електрозв'язку при ООН, кількість підключених до Інтернету людей зросла на 5,3%. Найвищий відсоток користувачів – в Європі (82,5%), а щодо статевої структури, то серед жінок Інтернетом користуються 48%, а серед чоловіків – 58%.

Зростання показника проникнення в віртуальну глобальну мережу відбувається з кожним роком. Такі дані можуть вказувати на збільшення кількості потенційних споживачів та на зростання масштабів віртуального бізнесу, а також актуальності розвитку Інтернет-маркетингу. В більш розвинених країнах, даний віртуальний майданчик давно використовують у бізнес-цілях, але багато слабше розвинутих держав лише почало його освоювати, тому там помітний ріст зацікавленості до нього. Такі перспективи приваблюють все більше підприємств, як малих так і великих, тому з кожним днем компанії все більше цікавляться інтернет-технологіями з метою застосування їх у якості ефективних засобів стратегічного маркетингу [2].

Тому, якщо раніше підприємству для його успішного функціонування вистачало розробки стратегії розвитку компанії, то в наш час цього недостатньо, тут постає важливим завданням розробка додатково маркетингової стратегії, яка спрямована на досягнення, пошук та розвиток конкурентних переваг бізнесу, посилюючи при цьому досягнення основних цілей компанії.

Стратегічний маркетинг тісно пов'язаний із цілями, яких прагне досягнути підприємство на протязі конкретного проміжку часу, таких як, пошук нових ринків збуту, збільшення обсягів збуту, зростання прибутку, підтримка стабільності освоєної частки ринку, формування конкурентних переваг та ін. Так, у

даному процесі стратегічний маркетинг виступає в якості засобу, за допомогою якого досягаються дані цілі. А враховуючи можливості та переваги віртуального простору, то тут їх (цілі) досягти стає більш реальніше в даний час.

Якщо раніше Інтернет був місцем для розваг та спілкування, то тепер він проникає в усі сфери нашого життя, з його допомогою можна отримати довідкову інформацію, відстежити динаміку фактів чи думок щодо конкретного питання, здійснити віддалене та безконтактне спостереження за певним об'єктом майже по всій Землі [6].

Можна розробити такий перелік основних причин використання Інтернету в економіці та повсякденному житті суспільства (Рисунок 1):

Рисунок 1. Основні причини використання інтернету в економіці та повсякденному житті суспільства

В сучасних умовах світових тенденцій щодо «переведення» своєї бізнес-діяльності в безмежні простори Інтернету, постають нові можливості та фактори впливу на діяльність підприємства та його розвиток. Тому якщо раніше Інтернет застосовувався як один із можливих інструментів маркетингу, то зараз він постає ключовим середовищем, яке потребує все більше досліджень та визнання його важливості у розробленні стратегічних та маркетингових планів.

Для того, щоб забезпечити успішну діяльність бізнесу в віртуальній мережі, потрібно сформувавши стратегічний та ціле-спрямований підхід до інтернет-маркетингу. Він повинен спиратись на те, що ви обрали вірну аудиторію для своєї діяльності. Тому при виборі будь-якої маркетингової стратегії в цифровому середовищі, потрібно враховувати, що дана стратегія має спиратися на фінансові результати та індикатори ефективності на кожному етапі діяльності. Це дасть змогу успішно реалізувати потенціал інтернет-технологій і забезпечити генерацію значного доходу без застосування агресивних та нав'язливих інструментів маркетингу для утримання споживача [5].

Процес створення маркетингової стратегії являє собою формування цілої системи функціональних стратегій, які в свою чергу складаються з багатьох цілей та завдань, які повинні забезпечувати досягнення головної стратегії. Будову маркетингової стратегії можна зобразити наступним чином (Рисунок 3):

Рисунок 2. Структура маркетингової стратегії підприємства

Інтернет-середовище – це економічне середовище, яке має властивість постійно змінюватись та піддаватись впливу технологічних змін, тому застосовувані маркетингові стратегії тут можуть застосовуватись на порівняно невеликому проміжку часу. Таким чином, потрібно постійно слідкувати за його змінами та процесами, що відбуваються всередині даного середовища, щоб мати змогу пристосовуватись до цих змін та продовжувати успішно здійснювати свою бізнес-діяльність.

Література:

1. Бойчук І. В. Інноваційні підходи до застосування Інтернету в маркетинговій діяльності підприємств / І. В. Бойчук // Маркетинг. Менеджмент. Інновації : [монографія] / [за ред. д.е.н., професора С. М. Ілляшенка]. – Суми : ТОВ «ТД «Папірус», 2010. – С. 553-562.
2. Вирин, Ф.Ю. Интернет-маркетинг: полный сборник практических инструментов [Текст] / Ф.Ю. Вирин. – М.: Эксмо, 2010. – 160 с
3. Котлер, Ф. Маркетинг в третьем тысячелетии: Как создать, завоевать и удержать рынок [Текст] / Ф. Котлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2000. – 272 с.
4. Литовченко, І.Л. Интернет-маркетинг: навчальний посібник [Текст] / І.Л. Литовченко, В.П. Пилипчук. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 184 с.
5. Успенский, И.В. Интернет-маркетинг: учебник [Электронный ресурс] / И.В. Успенский. – СПб.: Изд-во СПГУЭиФ, 2003. – Режим доступа: <http://www.aup.ru/books/m80/>
6. Холмогоров, В. Интернет-маркетинг. Краткий курс [Электронный ресурс] / В. Холмогоров. – 2-е издание. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. – Режим доступа: http://lib100.com/book/market/internet_marketing/internet_marketing.pdf

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ТА ЇХ ВАЖЛИВІСТЬ ПРИ ВИКЛАДІННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Кириченко Т.О.,

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

Анотація: визначено поняття інтернет-ресурсів, цілі та завдання їх використання у освітньому процесі при вивченні іноземної мови. Визначено переваги використання інтернет-ресурсів для ефективного навчання іноземній мові.

Ключові слова: інтернет, засоби навчання, іноземна мова, ресурси, технології.

Сучасний світ знаходиться в постійному розвитку, активно відбуваються такі процеси як глобалізація та комп'ютеризація. В сучасному світі ми вже важко можемо уявити людину, фахівця, науковця без знання іноземної мови, і вимоги щодо рівня володіння нею постійно зростають. Звичайно, належний рівень володіння іноземною мовою дозволяє повною мірою використувати потенціал інтернет ресурсів. Інформаційний простір змінюється дуже швидко, це відбувається завдяки інтенсивному розвитку технологій.

Інтернет ресурс – це сукупність інтегрованих засобів технічного та програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для публікації у всевітній мережі. Інтернет-ресурс може містити інформацію в текстовій, графічній та мультимедійній формі. Технологічні можливості інтернету дозволяють створювати реальне мовне середовище для тих, хто вивчає мову і ці унікальні можливості створюють умови для організації сучасного навчального процесу як в очній, так і в дистанційних формах навчання. У дидактичному плані інтернет включає в себе два основних компонента: форми телекомунікації та інформаційні ресурси. Інформаційні та освітні ресурси це:

курси дистанційного навчання; курси призначені для самоосвіти; веб-квести для освіти; олімпіади, вікторини, телекомунікаційні проекти; методичні об'єднання для викладачів; віртуальні/консультаційні центри для викладачів, студентів; наукові об'єднання для студентів, аспірантів. [1]

Інтернет – це засіб масової комунікації, який має доступ до необмеженої кількості інформації. На сьогодні ми можемо впевнено сказати, що інтернет надав нам унікальні можливості для освіти, а особливо при вивченні іноземної мови. З однієї сторони він являє собою невичерпне джерело освітньої інформації, а з іншої сторони є інструментом для її пошуку та обробки. Завдання навчання іноземній мові змінилися докорінно. Крім професійних навичок, майбутній фахівець повинен вільно володіти іноземною мовою у межах професійної діяльності. [2, с.48]

В сферу освіти запроваджені новітні технології, такі як інноваційні, інтерактивні методи і форми навчання. Актуальність застосування нових інформаційних технологій продиктована потребами в підвищенні ефективності навчання, потребою формування навичок самостійної роботи, дослідницького підходу та критичного мислення. Використання можливостей інтернету на заняттях з іноземної мови постійно вимагає нових підходів та нестандартних рішень – адже саме вони сприятимуть кращому засвоєнню мови, підвищенню мотивації до її вивчення студентами. Використання інтернет ресурсів впливає на організацію самого заняття: робота студентів є більш творчою, носить пошуково-дослідницький характер. [3, с.77] Важливою є можливість застосування у навчанні автентичних матеріалів, що дозволяє вивчати «живу» а не літературну мову. У свою чергу, викладач повинен серйозно підійти до питання відбору матеріалу для надання його студентам у якості навчального контенту – він повинен відповідати певному рівню та мовним потребам. Інтернет ресурси можуть допомогти студентам покращити навички письма, сконцентруватися на граматичних особливостях письмових робіт, їх стилю, оволодіти навичками ділового

листування – написання резюме, підготуватися до першого інтерв'ю, отримати поради щодо успішної здачі іспитів.

З огляду на важливу роль інтернету в сучасному світі для кожної людини, його використання в практиці викладання іноземної мови є доцільним та неминучим. В цілому, використання інтернет – ресурсів в контексті викладання іноземних мов надає переваги всім учасникам освітнього процесу – як викладачам, так і студентам. Викладачам варто розглядати використання інтернет-ресурсів з метою підвищення власної мовної та методичної компетенції, обміну інформацією та досвідом з викладачами з інших навчальних закладів, країн, отримання ширшого обсягу педагогічного, методичного та мовного матеріалу. Участь в дистанційних міжнародних конференціях, знайомство та спілкування з носіями мови, ознайомлення з новітніми методиками викладання – безмежні можливості для професійного зростання педагога.

Використання інтернет ресурсів - це виклик сьогодення, економія часу та простору, постійне оновлення матеріалу, можливість роботи з декількома джерелами одночасно, необмежений доступ до інформації, доступ до методичних та періодичних видань, підручників, навчальних матеріалів. Інтернет – це безмежні можливості для того, щоб зробити вивчення іноземної мови цікавим, змістовним, органічним та ефективним.

Література:

1. Використання Інтернет-ресурсів на уроках англійської мови., 2017. Електронний режим доступу: Використання Інтернет-ресурсів на уроках англійської мови (webtechnologiesv.blogspot.com)

2. Мельничук О. В. Використання інформаційних технологій при вивченні іноземної мови професійного спрямування // Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року, Луцьк / Луцький національний технічний університет – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. – 288 с., с 48

3. Савченко С. Роль інтернет-технологій у системі розвитку сучасного вчителя в умовах дистанційного навчання. // Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти: матеріали доповідей (статей, тез) учасників круглого столу онлайн (м. Луцьк, 18 червня 2020 року) / упоряд. Т. Й. Жалко, О. П. Муляр. Луцьк: Волиньполіграф, 2020. 116 с.

УДК 616.1-091:616.98:578.834.1

Медичні науки

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ПАТОМОРФОЛОГІЮ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ УСКЛАДНЕНЬ COVID-19

Коваль Дмитро Богданович

студент факультету “Медицина”

Тернопільського Національного Медичного

Університету ім.І.Я.Горбачевського

Майка Людмила Ксаверівна

лікар з функціональної діагностики

КП Тернопільський міський

лікувально-діагностичний центр Т М Р

Коваль Світлана Юріївна

лікар-кардіолог КП Тернопільський міський

лікувально-діагностичний центр Т М Р

Миколенко Анна Захарівна

доцент кафедри патологічної анатомії

з секційним курсом та судовою медициною

Тернопільського національного медичного

університету ім.І.Я.Горбачевського

Радійовський Роман Васильович

студент Української Академії Лідерства

м.Тернопіль, Україна

Актуальність теми. Інфекція SARS-CoV-2 уражає головним чином дорослих, менше випадків повідомляється у дітей віком від 15 років. Слід зазначити, що через наявність не діагностованих, безсимптомних або легких форм хвороби цей показник дуже варіює.

Досвід попередніх епідемій коронавірусу та грипу свідчить про те, що вірусні інфекції можуть спровокувати гострий коронарний синдром (ГКС), аритмії та розвиток гострої серцево-судинної недостатності, в основному, за рахунок поєднання значної системної запальної реакції, локального судинного запалення, розміру атеросклеротичної бляшки. Зрозуміло те, що коронавірусна хвороба 2019 р. може викликати нову серцеву патологію та/або призвести до загострення наявної патології серцево-судинної системи. Незважаючи на те, що механізми серцево-судинних проявів COVID-19 ще не достатньо з'ясовані, ряд авторів пропонують наступні різні шляхи: пряма кардіотоксичність; системне запалення; коронарний тромбоз; несприятливі наслідки терапії під час госпіталізації; сепсис, що призводить до ДВЗ; посилення системного тромбогенезу; та електролітний дисбаланс. Повідомляється, що пошкодження міокарда в основному відбувається внаслідок безпосереднього вірусного ураження кардіоміоцитів та наслідків системного запалення.

Мета. Дослідити патоморфологічні особливості ураження серця при COVID-19 та виділити основні структурні зміни в тканинах.

Матеріали та методи. Гістологічно досліджено серця 4-х пацієнтів, померлих від серцево-судинної недостатності в лікарнях Тернопільської області.

Результати. Мікроскопічне дослідження гістологічних препаратів сердець пацієнтів, померлих від коронавірусної інфекції показало цілий комплекс структурних змін. Насамперед ми звертали увагу на морфологічні особливості гемоциркуляторного русла. Механізм, про який повідомляється все частіше, специфічний для COVID-19, – це тромбоз коронарної артерії без попередньо існуючого атеросклеротичного ураження. При COVID-19 явище тромбування вінцевих артерій є дуже специфічним ускладненням внаслідок вираженої гіперкоагуляції. Таким є повідомлення про ІМ тромботичного походження у пацієнта з COVID-19 з масивним дифузним тромбозом правої коронарної артерії (ПКА), який проникав у всі гілки ПКА без ознак атеросклеротичного

ураження вінцевих артерій на фоні лікуванні COVID пневмонії. Суттєві структурні зміни спостерігалися і в паренхіматозному компоненті міокарда. На тлі паретичного венозного повнокров'я та інтестиціального набряку ми виявляли ділянки круглоклітинної інфільтрації переважно лімфоцитами. Інфільтрація поєднувалася і нашаровувалася на виразні альтеративні зміни кардіоміоцитів – осередкові некрози, глибокий розпад, фрагментацію та деформацію розташування серцевих клітин (рис. 1; рис.2).

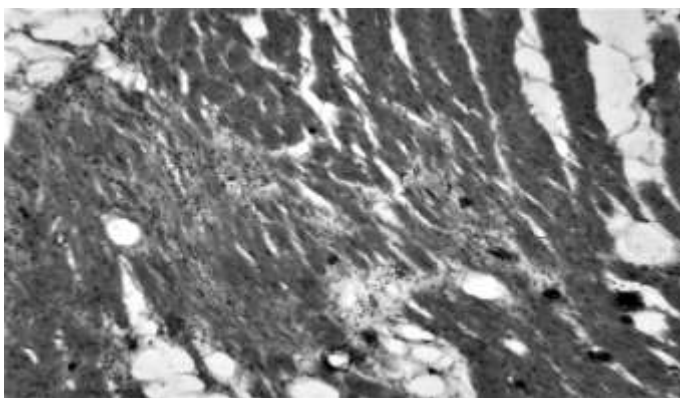

Рис.1. Гістологічний зріз міокарда пацієнта померлого від коронавірусної інфекції. Інтенсивна дифузна запальна інфільтрація та множинні некрози кардіоміоцитів. Забарвлення гематоксиліном і еозином. $\times 100$.

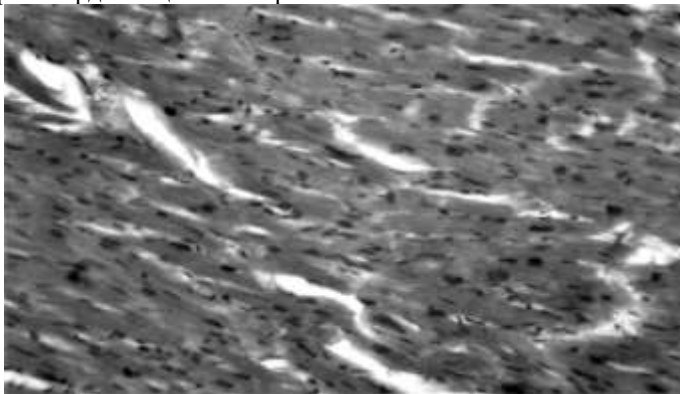

Рис. 2. Гістологічний зріз міокарда пацієнта померлого від коронавірусної інфекції. Дистрофічно змінені кардіоміоцити фрагментовані. Забарвлення гематоксиліном і еозином. $\times 200$.

Констатовані структурні пошкодження кардіоміоцитів та запальна судинно-стромальна відповідь складають морфологічну основу різкого зниження скоротливої можливості міокарда. В сучасних літературних джерелах описано пошкодження міокарда з розвитком гострої серцевої недостатності, які стали безпосередньою причиною смерті в 7% випадків і сприяли смерті у 33% пацієнтів. При аутопсії пацієнтів, які померли від COVID-19 ряд авторів описують наявність перикардіального серозного випоту, мікроскопічні дослідження вказують на дифузну лейкоцитарну інфільтрацію міокарда, представлену лімфоцитами, еозинофілами, макрофагами і окремими гігантськими клітинами, місцями з формуванням гранулем. Крім того, в міокарді як в правого, так і в лівого шлуночків серця, виявляють множинні осередки некрозу, що свідчить про альтернативний характер запалення. Запальні зміни коронарних судин при цьому знаходять.

Висновок. Альтеративно-запальні зміни паренхіматозного компонента міокарда, які лежать в основі зниження контрактильної здатності міокарда і на кінцевому етапі – гострої серцево-судинної недостатності.

Література:

1. Патологічне дослідження нового Коронавірусного захворювання 2019 г. (COVID-19) за допомогою посмертної біопсії. Тянь С., Сюн Й, Лю Х, Нью Л., Го Дж, Ляо М., Сяо С. *Mod Pathol.* 2020; 33: 1007-1014.

2. Hoffman M. SARS-CoV-2 Cell Entry Depends on ACE2 and TMPRSS2 and Is Blocked by a Clinically Proven Protease Inhibitor. *Cell.* 2020. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cell.2020.02.052>

3. Sakai K., Ami Y., Tahara M. et al. The Host Protease TMPRSS2 Plays a Major Role in in Vivo Replication of Emerging H7N9 and Seasonal Influenza. *Viruses J. Virol.* 2014. 88(10): 5608–5616. DOI: <https://doi.org/10.1128/JVI.03677-13>.

4. Єрмоленко А. С. Лісова Є.М. Шарун С. Н. Бочарова Т. В. Аналіз впливу коронавірусної інфекції на серце. *Wissenschaftliche Ergebnisse und Errungenschaften* 2020. №2 2020:43-44. DOI 10.36074/25.12.2020.v2.11

5. Комісаренко С. В. Полювання вчених на коронавірус SARS-COV-2, що викликає COVID-19: наукові стратегії подолання пандемії. Вісн. НАН України 2020. №8 2020: 29-71.

6. Орищин Н. Іванів Ю. Серцево-судинні ускладнення у пацієнтів із COVID-19: опис клінічного випадку та огляд літератури. Праці НТШ Медичні науки 2020. №2(62) 2020: 87-98. DOI: 10.25040/ntsh2020.02.08

ВПЛИВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО МОДЕЛЮВАННЯ
ОКЛЮЗІЇ АОРТО-КЛУБОВОГО СЕГМЕНТУ НА СІМ'ЯНИКИ
ЦУРІВ

Коваль Дмитро Богданович

*студент факультету “Медицина”
Тернопільський національний медичний
університет ім.І.Я.Горбачевського*

Радійовський Роман Васильович

студент Української Академії Лідерства

Миколенко Анна Захарівна

*доцент кафедри патологічної анатомії
з секційним курсом та судовою медициною*

*Тернопільський національний медичний
університет ім.І.Я.Горбачевського*

Охотницька Ірина Ростиславівна

*студент факультету “Медицина”
Тернопільський національний медичний
університет ім.І.Я.Горбачевського*

м.Тернопіль, Україна

Кошовська Діана Олегівна

*студент факультету “Медицина”
Тернопільський національний медичний
університет ім.І.Я.Горбачевського*

м.Тернопіль, Україна

Актуальність теми. Відомо, що сперматогенез є надзвичайно динамічним процесом, саме тому клітини сперматогенного епітелію активно реагують на дію екзогенних та ендогенних вражаючих факторів. Одним з основних внутрішніх чинників, що призводить до розвитку чоловічого непліддя, вважається циркуляторна гіпоксія, внаслідок якої виникають структурні зміни у звивистих сім'яних трубах та інтерстиційній тканині яєчка. До найбільш частих чинників що призводять до розладів органної гемодинаміки яєчка відносять: варикозне розширення вен лозоподібного сплетення (10-35 %), наявність косої пахвинної грижі

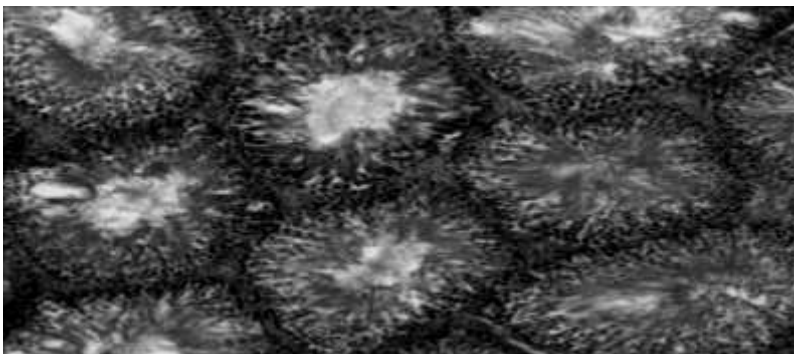
(1 %), або ж проведена герніопластика. За згаданих умов відбувається часткова компресія структур сім'яного канатика, внаслідок чого виникає гостра або ж хронічна ішемія яєчка, підвищення в ньому венозного тиску та розлади терморегуляції органу. У недавніх публікаціях знаходимо достатньо даних про те, що за згаданих патологічних станів виникають структурні зміни тканини яєчка з порушенням його ендокринної та сперматогенної функцій. Саме тому, все більше уваги науковців приділяється можливим методам корекції виникнення таких змін при відновленні нормального кровотоку в яєчку після варикоцелектомії та проведеної герніопластики. Найбільш частою причиною виникнення таких змін вважається абдомінальна ішемія, частота реєстрації випадків якої в наш час достатньо висока. Для прикладу, за даними автопсії ураження непарних вісцеральних гілок черевної аорти зустрічається у 75 % випадків у осіб з атеросклерозом вінцевих судин серця та артерій головного мозку, а також при артеріальній гіпертензії. При проведенні ангіографії, атеросклероз непарних вісцеральних гілок аорти зустрічається у 54 %, а ізольований стеноз черевного стовбура у 45 % пацієнтів. У 66 % діагностованих випадків оклюзії гілок черевної аорти спостерігали безсимптомний перебіг, а хронічна абдомінальна ішемія реєструвалась у 3.2% хворих. Абдомінальна ішемічна хвороба є загальним терміном, що характеризує різноманітні клінічні синдроми ураження органів травної системи при порушенні кровотоку у черевній частині аорти та її гілках, внаслідок чого виникає невідповідність кровопостачання внутрішніх органів до їх енергетичних потреб з подальшим розвитком у них хронічної ішемії та некрозу клітин та тканини. Серед чинників, що призводять до виникнення даного патологічного стану виділяють внутрішньосудинні (62-90 %) та екстравазальні (10-38 %) фактори.

Мета. Динаміки перебудови кровноносного русла сім'яників щурів при оклюзії аорто-клубового сегменту.

Методи: 1. Макроскопічний. 2. Рентгенангіографічний. 3. Мікроскопічне дослідження серії гістологічних зрізів.

Результати. Зовні сім'яники покриті сполучнотканинною

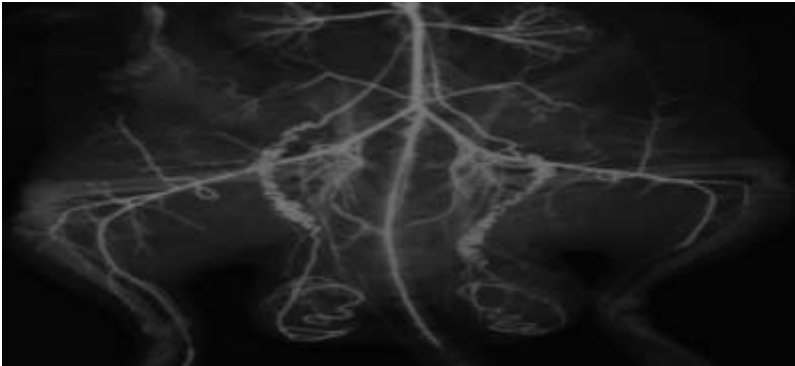
(білковою) оболонкою крізь яку контуруються звивисті артерії та незначно більші за діаметром вени. Придаток яєчка розташований по задньому краю органу біля його верхнього кінця, його хвіст продовжується у сім'яносну протоку. З описаних характеристик зовнішньої будови сім'яників щурів, зрозуміло, що їм притаманна низка схожих морфологічних ознак із яєчками людини. Це в свою чергу дає нам можливість використовувати даних лабораторних тварин для моделювання патологічних процесів, з подальшою інтерпретацією динаміки виявлених змін на організм людини. Разом з цим наявні певні відмінності їх будови, зокрема у частини щурів сім'яники можуть бути втягнутими у пахвинний канал або ж у черевну порожнину, в основному таке розташування притаманне тваринам у статеві неактивний період. Також спостерігаємо значні розміри сім'яників щурів у пропорційному порівнянні з розмірами їхнього тіла. Так довжина правої статевої залози в середньому становила $(17,83 \pm 0,60)$ мм, ширина $(11,00 \pm 0,52)$ мм, товщина $(9,67 \pm 0,49)$ мм. Маса сім'яників щурів становила $(1,77 \pm 0,08)$ г, та складає 0,88 % маси тіла тварин, що у 17 раз перевищує відповідне співвідношення у дорослих чоловіків. При світлооптичному дослідженні тканини яєчка бачимо, що основну масу органу складають звивисті сім'яні трубочки еліпсоїдної та округлої форми (рис.1).

Умовні позначки: 1 – просвіт сім'яного каналця; 2 – інтерстиціальна тканина. Рисунок 1. Гістологічний зріз сім'яника щура контрольної групи. Забарвлення гематоксиліном і

еозином. $\times 140$:Простір між ними заповнений інтерстиціальною тканиною у якій візуалізується кровоносні судини.

Основну частку звивистих сім'яних трубочок формують підтримуючі клітини (сустеноцити, клітини Сертолі) та дозріваючі клітини сперматогенного епітелію. Характеристику стану функціональної активності сім'яників щурів проводили шляхом обрахунку індексу сперматогенезу, що дало можливість кількісно оцінити ступінь активності клітин сперматогенного епітелію. Зокрема, під час проведення гістологічного дослідження тканини сім'яників щурів інтактної групи встановлено, що звивисті сім'яні трубочки щільно дотикаються між собою. У їхньому просвіті, перебуваючи на різних стадія дозрівання, радіально розташовані клітини сперматогенного епітелію. За таких умов кількість звивистих сім'яних трубочок в одному полі зору у тварин інтактної групи становить $33,67 \pm 1,12$, а індекс сперматогенезу численно рівний $3,29 \pm 0,06$. В основному кровопостачання сім'яників здійснюється яєчковими артеріями. Вони беруть свій початок від черевного відділу аорти безпосередньо після відходження від неї ниркових артерій. На протязі яєчкової артерії можна виділити її основні частини: черевну пахвинну та калиткову.(рис.2)

Умовні позначки: 1 – пахвинний відділ яєчкової артерії; 2 – петлі артерії під білковою оболонкою; 3 – артерія м'яза підіймача яєчка.Рисунок 2. Рентгенангіограма артерій сім'яників щурів у

нормі. Макрофотографія. × 1: Проходячи через пахвинний канал звивистість судин значно збільшуються, в середньому на даному відрізку вони утворюють 25-30 спіралеподібних витків. Саме за рахунок значної звивистості на пахвинній частини яєчкової артерії можливе переміщення органу вздовж пахвинного каналу в залежності від ступеню статевої активності тварини. Досягаючи сім'яника яєчкова артерія галузиться на дві основних групи гілок – поверхневі (артерії білкової оболонки) та дрібніші внутрішньоорганні судини.

Висновки: 1. За рахунок значної звивистості яєчкової артерії у пахвинному відділі сім'яники статевозрілих щурів-самців можуть змінювати своє положення вздовж пахвинного каналу, в залежності від періоду статевої активності. 2. Отримані кількісні органометричні та світлооптичні дані можуть бути використані як об'єктивний контрольний матеріал для характеристики ступеню прояву структурних змін тканини та судин сім'яників щурів при модельованому експериментальному стенозі аорто-клубового сегменту.

Література:

1. Assaad M. Leriche syndrome: The inferior mesenteric artery saves the lower extremity [Електронний ресурс] / M. Assaad, S. Tolia, M. Zughuib // SAGE Open Med Case Rep. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5672997/>.

2. Mortality and complications after aortic bifurcated bypass procedures for chronic aortoiliac occlusive disease / Bredahl, Jensen, Schroeder et al. // Journal of Vascular Surgery. – 2015. – Vol. 62, Issue 1. – P. 75–82.

3. Celebi M. Assessment of ischaemia-reperfusion injury in the mice testis by using contrast ultrasound molecular imaging / M. Celebi, A. Paul. // Andrologia. – 2016. – Vol. 25, Issue 4. – P. 528.

4. Epidemiology of varicocele / [B. Alsaikhan, K. Alrabeeah, G. Delouya et al.]. // Asian J Androl. – 2016. – Vol. 18, Issue 2. – P. 179–181.

«ПІСНЯ ПРО ГАЙАВАТУ» ГЕНРІ ЛОНГФЕЛЛО В
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПАВЛА ШАРАНДАКА

Ковальчук О. Я.,

к. філол. н., доцент,

доцент кафедри філології та перекладу

Івано-Франківський національний

технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Анотація. У роботі досліджено найновіший український переклад славнозвісної поеми «Пісня про Гайавату» американського класика Г. Лонгфелло, здійснений П. Шарандаком. На основі зіставного аналізу першоджерела і перекладу дано оцінку адекватності відтворення однієї із художніх доміант поеми – епітетних конструкцій, визначено спосіб відтворення індіанських реалій, а також перекладний стиль П. Шарандака.

Ключові слова. Переклад, стиль, реалії, епітетні конструкції.

Процес засвоєння американського письменства залишається недостатньо вивченим в українському літературознавстві. Творчість американського романтика Генрі Лонгфелло може вражатися одним із важливих чинників культурної інтеграції України у світову спільноту. «Пісня про Гайавату» Г. Лонгфелло належить до тих творів, які викликають постійну зацікавленість українських перекладачів. Україномовна версія П. Шарандака є найновішою і потребує визначення свого місця серед інших перекладів. Єдине дослідження рівня її виконання – рецензія Г. Кочура, в якій він висловлює свої зауваження для подальшого вдосконалення [1]. Мета нашої роботи - на основі зіставного аналізу першоджерела і перекладу дати оцінку адекватності відтворення однієї із художніх доміант поеми – епітетних конструкцій, визначити спосіб відтворення індіанських реалій, а також перекладний стиль П. Шарандака.

«Пісня про Гайавату» вважається національним епосом Америки, енциклопедією життя індіанців. Вона репрезентує

своєрідність індіанської культури, правдиво відтворює само бутній побут автохтонів, їх спосіб мислення, світосприйняття. Для твору характерна загальнолюдська проблематика, у ній проголошуються ідеї миру, добра, праці, братерства. Прикметно те, що до цієї поеми зверталися класики українського письменства. Попередниками П. Шарандака у цій справі були Панас Мирний, Олександр Олесь, О. Іванов, М. Зеров, К. Шмиговський, Оксана Соловей, які переклали поему в повному обсязі.

П. Шарандак (1919-2013) мав філологічну освіту, займався викладацькою роботою у Києві, а також був редактором художньої літератури у видавництві «Український письменник». Подарував читачам повновартісні художні твори близько тридцяти зарубіжних авторів, серед яких і Г. Лонгфелло. Він високо оцінив поему з життя індіанців: «Справжні перлини ніколи не тьмяніють. Так само ніколи не постаріє й «Пісня про Гайавату» - поетичний і філософський шедевр Лонгфелло» [2, с.143]. Перекладач довгий час працював над твором. Ось як він описує свою роботу: «Я насмілюся взятися за цю складну працю, мабуть, тому, що поема хвилювала мене з дитинства. Двадцять сім років з невеличкими перервами трудився я над цими віршами [2, с.143]. Фрагменти з поеми (III і IV розділи – «Дитинство Гайавати» та «Друзі Гайавати») були опубліковані у журналі «Всесвіт» у 1982 р. [2, с.144]. Окремою книгою «Пісня про Гайавату» вийшла у 1999 році у київському видавництві «Русское собрание» [3].

Поема має екзотичне забарвлення; вкраплення індіанських слів, понять та імен в текст надає їй етнічної специфіки. За семантичною ознакою реалії в поемі можна класифікувати як географічні, етнографічні, релігійно-містичні, реалії побуту та антропоніми (всього біля 200). П. Шарандак передає предмети одягу та їжі способом транслітерації, досягаючи еквілітарності; поряд може подавати відповідник або обходитися без нього. Тоді читач повинен здогадуватися про зміст реалії із контексту (чи це предмет одягу, їжі тощо). Про цей момент згадує російський теоретик перекладу А.В. Фьодоров: «При всій незрозумілості слова, вживаного вперше (або взагалі дуже рідко), контекст, в

який воно встановлене, якщо і не здатний повністю розкрити його зміст, то все ж може певною мірою окреслити предмет або поняття, позначуване ним [4, с.183]. Ігри у П. Шарандака відтворені частково і способом дескриптивного перекладу, місяці року – упущені. Перекладач не подає ні словника індіанських слів, ні ілюстрацій. Він, як і Лонгфелло, вводить примітки у сам текст.

Характеризуючи перекладацьку манеру П. Шарандака, помічаємо, що він часто порушує еквілінеарність по вертикалі, тобто вдається до компресії, зменшуючи кількість рядків у строфі. При цьому упускаються паралелізми або просто окремі рядки першотвору. Перекладач додає від себе багато елементів, часто генералізує, застосовує дескриптивний переклад. Для аргументації нашого спостереження наведемо уривки: *Planted the broad fields and fruitful, [XIII, 26]*//*Готували йому постіль*. Подвійний епітет тут не відтворено. Відбулася генералізація образу полів, які в оригіналі широкі і родючі.

Загалом у перекладі знаходимо чимало відхилень у словесній семантиці. Для стилю П. Шарандака характерні часті морфологічні зміни, що можна пояснити генетичною віддаленістю мов. Значну частину епітетних конструкцій пропущено, що зменшує виразність образу. Прикладом можуть слугувати такі уривки: *Hiawatha, wise and thoughtful, [XIII, 33]*//*Тихо мовив Гайавама*.

Епітети можуть іноді переходити в інші тропи у перекладеному творі – порівняння або метафору. Морфологічні епітети переважно не відтворюються, не відтвореними залишаються також алітеровані, синонімічні і розділені. Іноді можливе створення алітерації, якої немає у першотворі. Ланцюжки епітетів скорочуються, це засвідчують такі фрагменти:

*Then a voice was heard, a whisper, I почувся легім тихий,
Low, and musical, and tender; Ніби музика чарівна,
[XII, 135,138]*

П. Шарандак компенсує неможливість відтворення усіх епітетів за допомогою порівняння, він змінює їх позицію.

Перекладач часто використовує семантично містку лексику, уникаючи буквалізму. Його мова відшліфована і багата. В

українському тексті часто застосовуються порівняння-прикладки типу «озеро-гігант», «диво-красень», «Лати-весла», «заливалосьь-щобетало», «красень-човен», «свібло-злото», «друзі-побратими», «проміння-струни», «обрій-крайнебо» тощо.

Отож, маючи значний перекладацький досвід, П. Шарандак збагатив українську перекладну скарбницю ще однією версією поеми про життя та побут автохтонів Америки, у якій знаходимо свої переваги та недоліки. Для його стилю характерне досконале володіння українською мовою, уміння відображати її багатство за допомогою вишуканих слів, зворотів, лексичні трансформації (генералізація), граматичні трансформації (додавання), трансформації тропів, часті морфологічні зміни, вживання семантично місткої лексики. Іншою позитивною стороною інтерпретації є збереження структурного малюнка та позиції епітета. Індіанські реалії транслітеруються з можливим одночасним вживанням відповідника або примітками в тексті. Загалом у П. Шарандака багато відхилень від першотвору, еквіваленти не є точними, багато образів пропущено, порушується еквілінеарність. Неповно відображено звичаї, традиції індіанців, на весільному бенкеті Гайавати називаються не всі страви, не відображаються різні види ігор. У відтворенні пейзажів перекладач часто застосовує додавання, використовує описовий переклад. Ступінь наближення до художньої тканини першоджерела невисокий.

Література:

1. Кочур Г. Три рецензії. Рецензія на «Пісню про Гайавату» в перекладі П.С. Шарандака. *Вітчизна*.2009. №3-4. С.119.
2. Шарандак Павло. Генрі Лонгфелло. Пісня про Гайавату (фрагменти). *Всесвіт*. 1982. №3. С.143-147.
3. Лонгфелло Г. Пісня про Гайавату / Переклад П. Шарандака. К.: Русское собрание, 1999. 71 с.
4. Фёдоров А. Основы общей теории перевода (Лингв. очерк). Изд. 3-е, перераб. и дополненное. М.: Высшая школа, 1968. 396 с.
5. The Poetical Works of Longfellow. Cambridge Edition. Houghton Mifflin Company. Boston/New York/London.1975.

LECTURER'S PERSONAL EDUCATIONAL WEBSITE AS A
MEANS OF DISTANCE EFL LEARNING FOR STUDENTS OF
SPECIALTY 242 "TOURISM"

Korol L.L.,

*Head of the Department of General and Slavic
Linguistics and Foreign Languages*

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Abstract: *The role of the lecturer's personal educational website as an important tool for distance learning of English as a foreign language for students majoring in 242 "Tourism" is revealed. Information on the structure of the website and its content is given. It is noted that the website should be carefully structured both by topics and within each of the units. It should be also aesthetically attractive virtual resource that organizes and helps students' learning in quarantine period.*

Key words: *distance learning, the English language, virtual resource, educational site, student majoring in 242 "Tourism".*

The use of information and communication technologies in teaching English as foreign language is an effective tool for university students. The role and technology of lecturers' personal websites creating are among the priority research issues (Yu. Bykov, R. Hurevich, O. Deineko, L. Zhuk, N. Zadorozhna, S. Ivashniova, L. Kartashova, G. Kovtoniuk, L. Martyniuk, N. Morse, O. Pinchuk, S. Spivak, G. Tkachuk, A. Khutorsky, T. Yashina and others).

With the 2020/2021 academic year online because of the quarantine in Ukraine, the importance of new means of academic interaction as well as a new learning environment has strengthened. The access to educational content, distance management of learning activities became the key to the implementation of the curriculum in the discipline.

Naturally, a foreign language lecturer as an organizer of distance learning must take into account the students' capabilities, needs, and educational growth as well as the fact that the main barrier to the effective use of educational materials is the technology itself (for example, poor access, slow downloading, etc.).

Practical experience allows us to say that a reliable source of modern educational content in EFL is the personal website of a lecturer (PWSL).

Specifying the essence of the basic concept A. Khutorskoi interprets the concept of “educational site” as a holistic, conceptually sound, and structured system that connects web pages, the subject content to the general idea and at the same time reflects the purpose and objectives of each of the pages [4, p. 137].

S. Ivashniova offers a slightly different view, considering the personal site of an educator to be a learning information resource located at the personal electronic address in the form of web pages united with a common design, navigation, and provided with information about the aspects of professional-pedagogical activities [1]. In the monographic study, T. Tkachuk noted that “a website was a set of interconnected web pages united by a certain common theme” [3, p. 27].

Taking into account those ideas of educational discourse, we define the concept of “lecturer’s personal site” as a structured set of web pages in accordance with the purpose, objectives of EFL learning and the target audience’s needs (in particular, learning needs of students majoring in 242 “Tourism”).

The content of such educational support in EFL can be both authorial and creatively interpreted by a lecturer. It can be collectively created or borrowed from open sources on the basis of academic integrity rules. It is extremely important that the educational content is dynamic, regularly updated, and focused on the level of formation of foreign language communicative competence of a student, who can learn his/her skills at a different place, but their learning strategies still keep them on track to meet the standards of EFL for university level.

Furthermore, it is also important to mention that the author or a moderator of the personal educational site should constantly maintain two core aspects: structuring and filling the resource with up-to-date educational content.

The analysis of about 200 personal sites of foreign language teachers gives an idea of a PWSL structure, outlined by the following web pages:

1) HOMEPAGE; 2) PORTFOLIO (laconically informs about the lecturer's main professional and scientific results); 3) STUDY MATERIALS / CLASSES (organizes students' access to the selected and logically built by the moderator of PWSL volume of educational materials, including multimedia); 4) GUIDELINES AND MATERIALS FOR SELF-CONTROL (offers methodological advice, tests and multiple choice or "true or false" questions); 5) EDUCATIONAL AND RESEARCH PROJECTS (publishes the results of students' project activities); 6) LIBRARY / BOOK-SHELF (provides access to recommended e-textbooks (manuals, reference books, articles, etc.), and contains the links to useful e-learning resources in speciality "Tourism", such as, for example, external websites, online databases, and journals); 7) EVALUATION CRITERIA (informs in detail about the quantitative measurements of academic results in accordance with the submitted criteria); 8) BULLETIN BOARD (contains the timetable, announces the events: language competitions, quizzes, educational activities etc., reminds the deadlines); 9) CONTACTS (determines all the forms of communication with a lecturer).

Additional pages and subpages allow the best structuring of the PWSL as a lecture can imagine it. Using such a tool as Google Site, a lecturer is able to model students' distance EFL learning in a variety of tasks and assignments aimed at engaging the students in English communication environment, available in the network platform (such as: creating a smart map, a cloud of thematic vocabulary, crossword puzzles, group presentations, videos, etc.). Some web pages may contain hyperlinks to other parts of the web, thus enabling access to a vast amount of web-based information [10].

The type and structure of any PWSL are "primarily determined by the purpose and audience to which the materials are addressed" [2, p. 11], hence, developing the PWSL for the students majoring in 242 "Tourism", we focused on the general level of a foreign language competence of the academic group, and the special needs of those consumers of electronic foreign language content that are created for intensive independent work in foreign language. For such students, a

subpage of additional resources and assignments for creative work has been added to each unit.

A lecturer's personal educational site, in our opinion, is neither an "electronic replacement" of usual paper manuals, nor an organized set of references or electronic textbooks' collection, although, of course, a certain amount of textual content is in need.

It is a high-quality, carefully structured by topics and within a separate unit, aesthetically attractive virtual resource, that contains not only English texts about tourism and tasks to put into practice their ideas, but also an educational gallery of handouts, illustrations, banners with proverbs, and aphorisms for commenting or writing essays, authentic video and audio content. The web can be a useful tool for bringing isolated learners together in "virtual" groups – for example, through a discussion forum [5]. All mentioned learning tools allow the student to feel part of an open educational tourism media space. In addition, the PWSL resources "can be made available from any location at any time", which encourages more independent and active learning. [10]. They open the ways to be simultaneously in dialogue with the lecturer and with native speakers, and the professionals who create a foreign language educational product (e.g. BBC lessons Learning English), with cultural values. The appropriate equipment can be a problem though and some learners find it frustrating if they cannot access graphics, images, and video clips because of poor equipment [10].

As it was already mentioned, PWSL is assessable only to registered students, as a result, the intellectual property of online material is protected and the confidential exchange of communication between the lecture and students is supported.

The educational opportunities of the Internet provide the lecturers with a rich multimedia base for improvement, updating, making of didactic and methodological materials, available to all students registered on the PWSL. The lecturer's educational website motivates students' independent learning and research activities, invites them to study, search, and analytically comprehend information using recommended sites, electronic libraries, video hosting, or other sources.

Thus, a PWS serves as a reliable tool for distance language learning for university students majoring in 242 “Tourism”.

Література:

1. Івашньова С. В. Формування структури і контенту персонального сайту педагогічного працівника. URL : www.sworld.com.ua/konfer27/77.pdf
2. Сапожкова А. Ю. Создание и развитие персонального сайта учителя : метод. рекоменд. Вологда : ВИРО, 2012. 32 с.
3. Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія. Умань : Вид. «Сочінський», 2011. 177 с.
4. Хуторской А. В. Компетенции в образовании: опыт проектирования : сб. науч. тр. / под ред. А. В. Хуторского. Москва : “ИНЭК”, 2007. 327 с.
5. What is Web Based Learning? URL :<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1125774/>

УДК 343.2

Юридичні науки

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАЧА ПОЛІТИКА ПЕРШИХ РОКІВ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ У ПРАЦЯХ І. МАЛИНОВСЬКОГО

Матвійчук М.А.,
*аспірантка, викладачка кафедри
кримінально-правових дисциплін
Національний університет
«Острозька академія»
м. Острог, Україна*

Російська революція вщент знищила старий режим і скасувала усе дореволюційне російське законодавство, в тому числі карне, але, як зазначав, І. Малиновський, злочинність залишилась як спадок старого режиму і як результат умов життя, сприятливих для заподіяння й розвитку злочинів. Потрібна була боротьба зі злочинами шляхом застосування покарання, головним видом якого залишалося позбавлення волі. Потрібно було

позбавитись старих тюрем і замінити їх новими місцями ув'язнення виправно-трудового характеру, а разом з тим напрацювати знову ж таки норми звичаєвого пенітенціарного права та здійснити спроби їх кодифікації. І такі спроби в РСФРР почалися уже через декілька місяців після революції [1, с. 53; 2, с. 13].

Так, уже 11 липня 1918 р. було оголошено «Статут першого російського Реформаторія» для неповнолітніх, а 24 травня 1918 р. циркуляр НКЮ про перейменування Головного управління місцями ув'язнення в Карний відділ Наркомюсту та ліквідацію старих тюремних інспекцій і передачу їх функцій особливим органам місцевих комісаріатів юстиції, а також про мету НКЮ – перелом не лише в усій системі управління місцями ув'язнення, а й в самій постановці відбування покарання [3, с. 71]. Інструкція скасувала Статути про утримуваних під вартою та про висланих (том. XIV Зводу законів), а також скасувала поділ місць ув'язнення на розряди за тяжкістю покарання згідно з вироками судів, зобов'язала суди вказувати в них лише позбавлення волі на певний строк, обов'язково з примусовими роботами. 23 липня 1918 р. НКЮ прийнято тимчасову інструкцію «Про порядок позбавлення волі як виду покарання та про порядок відбування такого». Інструкція також віднесла до позбавлення волі присудження судом до короткотермінового ув'язнення (до 3 місяців) і примусові громадські роботи без взяття під варту на час, вільний від роботи. Крім того інструкція поділила місця позбавлення волі на чоловічі та жіночі, а за їх значенням на: 1) Загальні місця ув'язнення (тюрми); 2) Реформаторії та землеробні колонії як установи виховно-карального характеру, особливо для молодих злочинців; 3) Виконавчі заклади для осіб, стосовно яких є підстави для послаблення режиму або дострокового звільнення; 4) Карно-лікувальні заклади для поміщення арештантів з явно вираженими дефектами, дегенератів тощо; 5) Тюремні лікарні. Крім цих місць позбавлення волі – арештні приміщення для короткотермінового затриманих міліцією та тих, що рахуються за місцевими народними судами (до суду), і для арештантів, що підлягають пересилці [4, с. 54-55]. Восени 1918 р. за доповіддю

голови ВНК (ВЧК) прийнято постанову РНК (СНК) про відкриття у зв'язку з громадянською війною особливих місць ув'язнення, так званих концентраційних таборів як порівняно м'якого виду позбавлення волі. Ув'язненим у табори надавалось достатньо свободи зносин з зовнішнім світом. Окрім побачень, вони могли отримувати відпустки додому, мали змогу виходити на роботи поза табором без варти, могли здобувати право жити на приватних квартирах з обов'язком приходити до табору лише на реєстрацію. Вони мали змогу діставати на пільгових умовах дотермінове звільнення [5, с. 15]. Весною 1919 р. видається постанова ВЦВК (ВЦИК) про табори примусових робіт, а слідом за цим НКВС (НКВД) напрацьовує інструкцію в розвиток постанови ВЦВК. Табори примусових робіт визначаються як місце, де примусовою працею в суворій трудовій дисципліні спокутують свою провину особи, що вчинили різні злочини та провини (звинувачені в спекуляції, саботажі, службових злочинах тощо), свідомі гнобителі й визискувачі чужої праці та прихильники буржуазії й царсько-дворянського ладу. Восени 1920 р. НКЮ видає «Положення про загальні місця ув'язнення», а пізніше «Положення про окремі види місць ув'язнення» [2, с. 54; 5, с. 27].

В жовтні 1923 р. відбувся Всеросійський з'їзд представників пенітенціарної справи, на якому, за аналізом стенографічного звіту зробленим І. Малиновським, окрім інших питань, були обговорені й цілі місць ув'язнення – загальне та окреме попередження злочинів, позбавлення злочинця можливості подальших злочинів, виправно-трудоий вплив на нього і пристосування його до умов співжиття; що режим місць ув'язнення повинен бути побудований на основах прогресивної системи [6, с. 108-09].

На початку 1924 р. Головне управління місцями ув'язнення подало XI З'їзду Рад звіт про пенітенціарну справу в РСФРР за 1923 р., у якому зазначалось, що звітним роком починається нормальний хід пенітенціарної справи в Республіці і закінчується період коливань та пошуків, які властиві революційному часу. Саме на протязі звітного року досягнута централізація управління всіма місцями ув'язнення, остаточно ліквідовані

концентраційні табори, що знаходились у віданні міліції, арештні будинки злились із загальними місцями ув'язнення, наостанок, складено проект «Виправно-Трудового Кодексу», в якому підведені підсумки 6-ти річної практики в області пенітенціарної справи [7, с. 119]. Проект схвалила колегія НКВС (НКВД), з тим розглянув і ухвалив I Всеросійський з'їзд працівників пенітенціарної справи. На V Всеросійському з'їзді діячів радянської юстиції словами тодішнього першого замісника Наркома юстиції М. Криленка було наголошено про необхідність проведення каральної політики в державі з неухильним дотриманням класових основ [8, с. 113]. Далі проект перейшов до вищих інстанцій і, нарешті, з деякими змінами 16 жовтня 1924 р. був затверджений II сесією ВЦВК (ВЦИК) XI скликання, тобто став законом [9, с. 41]. Карний кодекс РСФРР 1922 р. (далі – КК) та Виправно-трудова кодекс РСФРР 1923 р. (далі ВТК) були головними етапами розвитку карної політики радянської влади. Після того як було надано чинності Виправно-трудова кодексу, карна політика щодо ув'язнення та становища в'язнів була цілком з'ясована [5, с. 28].

Згідно зі ст. 8 КК, перша мета покарання – загальне та особисте попередження. Загальне попередження досягається самою загрозою позбавлення волі, тобто ізоляцією, а особисте попередження, зверх того, приведенням загрози до виконання – тобто, ізоляцією. Друга мета – пристосування до умов співжиття шляхом виправно-трудова впливу на злочинця – досягається примусовою працею ув'язнених і культ-просвітницькою роботою. Наостанок, третя мета – утримання злочинця від подальших злочинів – досягається також фактом позбавлення волі, тобто ізоляцією. Отже, режим у місцях ув'язнення повинен полягати в правильному співвідношенні начал ізоляції, примусової праці та культ-просвітницької роботи.

Ізоляція має бути доцільною. Це начало каральної політики розуміється згідно з нормами ВТК не в сенсі повного позбавлення будь-яких зносин з людьми, бо немає ні системи мовчання, ні системи одиночного ув'язнення. Навіть засуджені до позбавлення

волі з суворою ізоляцією мають право користуватися перепискою, побаченнями, отримувати передачі.

Заборонено приниження людського достоїнства ув'язнених. В 49 ст. ВТК указано, що режим в місцях ув'язнення повинен бути позбавлений будь-яких ознак катування: кандалів, наручників, карцеру, суворого одиночного ув'язнення.

Друге начало каральної політики радянської влади – пристосування злочинця до умов співжиття шляхом виправно-трудового впливу ґрунтувалось на тому, що немає злочинців, які б не підлягали виправленню, а тому немає потреби наряду з Виправно-трудоим кодексом приймати щодо невинуватих окремих, каральний Кодекс, що пропонувалося. Одні легше пристосовуються до умов співжиття, інші важче. Але немає таких, котрих зовсім не можна пристосувати, які абсолютно не піддаються виправному впливу. Тому прийнято один спільний збірник законів про місце позбавлення волі – ВТК.

Закріплено, що виправно-трудоий вплив досягається шляхом обов'язкової праці та культ-просвітницької роботи. Що стосується праці, то в ВТК перш за все сказано, що вона має виховне значення (ст. 51), вона є способом виправлення, а тому є обов'язковою для всіх ув'язнених, здатних до праці (ст. 52). А щодо культ-просвіти в місцях ув'язнення, то в законі, в ст. 82 ВТК сказано: «завдання культ-просвітньої роботи полягає у піднятті інтелектуального рівня та громадянського розвитку засуджених». Шлях, – шкільна та позашкільна робота (ліквідація загальної та політичної безграмотності, організація для ув'язнених читань в слух тощо), виправно-трудоий вплив в процесі виконання робіт виробничого характеру.

Третє загальне начало каральної політики радянської влади витікає з виправної мети покарання, з різнорідності видів місць ув'язнення та з інституту дострокового звільнення (ст. 463 ВТК). Це прогресивна система ув'язнення. Вона передбачає, що ув'язнені переводяться, в міру свого виправлення, з одного місця ув'язнення в інше – з більш м'яким режимом. Тобто, прогресивна система ув'язнення передбачає, що доля ув'язненого знаходиться

в його руках, що своєю поведінкою і своїм ставленням до обов'язкової праці та культ-просвітньої роботи він може покращити, аж до дострокового звільнення, або, навпаки, погіршити своє становище.

До основних начал каральної політики радянської влади відноситься також класовий принцип як при винесенні вироку, так і в процесі його виконання. Стаття 17 ВТК в цьому відношенні гласить: «всі питання, пов'язані зі змінами в положенні ув'язнених і засуджених до виправних робіт без утримання під вартою, Розподільчі комісії вирішують переважно шляхом безпосереднього ознайомлення з ними через особисте їх опитування, керуючись при цьому різними даними і перш за все їх класовою належністю». В інших нормах ВТК передбачаються шляхи (способи та методи) застосування вказаного начала стосовно конкретних виправно-трудова ситуацій.

Наостанок, останнє начало каральної політики радянської влади витікає з усіх попередніх, – це допомога звільненим з місць ув'язнення. При цьому допомога надається не приватній ініціативі, яка може бути або не бути, а ставиться в обов'язок Головному управлінню місць ув'язнення та його місцевим органам, які мають організувати цю допомогу «на основі широкої участі в ній радянських, профспілкових і партійних органів» (ст. 229 ВТК) [10, с. 62-70].

Це що стосується РСФРР.

В Україні громадянська війна затяглася. Через це, зауважує академік, пенітенціарні закони появились пізніше, але будувались вони на тих же самих основних принципах, що й російські. Перший в Україні радянський пенітенціарний закон було проголошено 7 березня 1920 р. – закон про центральні та місцеві тюремно-каральні відділи. В квітні 1920 р. було оголошено постанову Наркомосту УСРР про те, що всі тюрми й місця ув'язнення на території УСРР перейменовуються на будинки примусових робіт. Навіть саме слово «тюрма» було офіційно скасовано (в РСФРР вживалося офіційно до 1923 р.). Але справа не в тому, що скасовувалося слово «тюрма», а в тому, каже

вчений, що тюрма, як «Мертвий дом», як «Мир отверженных», як «Кладбище живых» перестала існувати, що її замінила соціальна клініка, де лікують злочинців, щоби пристосувати до життя в суспільстві трудящих, майстерня, де злочинці працюють, навчаються та звикають до суспільно-корисної праці, школа, де серед злочинців провадиться культосвітня робота. Далі, того ж 1920 р. було оголошено Тимчасове положення про управління буприв, Тимчасову Інструкцію про позбавлення волі як міру кари, Інструкцію про Розподільчі комісії, Тимчасову Інструкцію про конвойну варту, декрет про дотермінове звільнення, Інструкцію про санітарно-медичну частину в місцях ув'язнення, обіжник про примусову працю, про культурно-просвітню роботу по місцях ув'язнення. Далі публікуються нові обіжники . Історія пенітенціарної справи йде тим же шляхом, що і в РСФРР: як закінчується громадянська війна, починається будівництво нового життя, висувається питання про революційну законність, видаються Кодекси – Карний та Карно процесуальний, скасовуються табори примусових робіт, управління місцями ув'язнення централізуються, почувается потреба підбити підсумки тому, що зроблено на царині пенітенціарної справи й видати Пенітенціарний кодекс [5, с. 29-30].

У 1923 р. Всеукраїнська нарада завідуючих відділами управління, начальників міліції, карного розшуку й управління місць ув'язнення ухвалила резолюцію про потребу «невідкладно заходитися коло розробки Пенітенційного Кодексу, що охоплює всі положення, які регулюють діяльність поправчо-трудоуних установ та погодження з новим карним законодавством». Влітку 1924 р. проект Поправчо-трудоуного кодексу було вироблено й передано на розгляд окремії Комісії РНК УСРР. 23 жовтня 1925 р. Поправчо-трудоуний кодекс УСРР було затверджено постановою 2-ї сесії ВУЦВК ІХ скликання. Як і в РСФРР, так і в УСРР, після видання ПТК з'явилися Положення, Інструкції й Обіжники в додаток і розвиток його постанов. Головні з них: Інструкція про організацію без тримання за сторожею робіт, Інструкція про Охтирський спеціального призначення ізолятор, Інструкція по

санітарно-медичній частині, Інструкція про товариські суди в ПТУ, Інструкція в виробничій частині ПТУ й інші [5, с. 30-31].

Карний кодекс УСРР подібно КК РСФРР підкреслював, що кара взагалі і позбавлення волі зокрема має насамперед загальне попередження, щоб хиткі елементи суспільства затримати від злочинів, і особисте попередження, щоби в майбутньому затримати самого злочинця від повторення злочинів (ст. 8) [11, с. 104]. Це попередження – не залякування, що його в минулому мало на меті карне право, уживаючи жорстокі та зневажливі кари. Радянське право відмовилося від жорстоких і зневажливих кар; воно не знає кар калічення, кар на тілі, каторжних робіт тощо. Залишилась смертна кара. Але вона відокремлена від звичайних кар і застосовується лише як тимчасовий і надзвичайний крайній захід соціального захисту, до особливо соціально-небезпечних злочинців, що з погляду радянської влади, в боротьбі з ними ніякого іншого засобу немає. Основний, головний захід соціального захисту – кара через позбавлення волі, що не має жорстокого характеру. Карний кодекс з'ясовує, що взагалі кара є захід оборонний, вона повинна бути доцільна, не повинна мати ніяких ознак мордування й не чинити злочинцеві некорисних і зайвих страждань (ст. 26 КК УСРР) [11, с. 104]. А Поправчо-трудоий кодекс спеціально щодо позбавлення волі зазначає, що режим позбавлення волі «не мусить завдавати фізичних болів і принижувати людську гідність в'язнів» (ст. 3 ПТК УСРР) [12, с. 146]. Далі, Карний кодекс підкреслює, що кара має на меті – позбавити злочинця можливості вчинити злочин і пристосувати його до умов вільного трудового співжиття (ст. 8 КК УСРР) [11, с. 104]. Цих цілей досягається якраз шляхом позбавлення волі, ув'язнення. Злочинець ізолюється, і таким чином він не має можливості чинити злочини. Але ця ізоляція триває не все життя і навіть не дуже довгий термін. Найбільше – до 10 років і то у рідких випадках. Ця ізоляція не абсолютна, бо в'язень підтримує стосунки із зовнішнім світом і в ізоляції задовольняються вимоги матеріального існування в'язня щодо приміщення, світла, тепла, харчів, речей найпершої потреби, санітарних умов, медичної

допомоги. Під впливом примусової праці та культпросвіти, на ґрунті яких побудовано режим позбавлення волі, в'язень пристосовується до умов трудового співжиття. Поправчо-трудоий кодекс докладно з'ясовує, в яких формах організовано примусову працю й культ-просвітня роботу у місцях ув'язнення, щоби злочинця обернути на чесного й корисного громадянина радянського суспільства. Злочини бувають різні і злочинці різні. Тому неможливі й недоцільні однакові місця ув'язнення з однаковим режимом для всіх без винятку злочинців. В радянських місцях ув'язнення переводиться індивідуалізація поправно-трудоого й культ-просвітнього впливу на в'язнів. Існують різні місця ув'язнення з різним режимом, то суворішим, то м'якшим – для різних в'язнів. І в одному й тому ж місці ув'язнення пристосовується різний режим щодо суворості чи м'якості, до різних в'язнів, хоча загальна підстава режиму одна й та ж, ізоляція, примусова праця, культ-просвітня робота [2, с. 54].

В червні 1926 р. був прийнятий та набрав чинності й ПТК БСРР. Безперечно, що ПТК РСФРР являвся зразком для Кодексу українського і що, складаючи білоруський Кодекс, покотистувалися і Кодексом РСФСРР, і Кодексом УСРР, особливо останнім. Усі ці Кодекси мали деякі відмінності й щодо форми, й щодо змісту. Але всі вони були засновані на одних і тих же принципах. А це свідчило, що пенітенціарну радянську політику, яка відповідала особливостям трудової держави, зрозуміли правильно [5, с. 31].

Кримінально-виконавчі кодекси РСФРР (1924) р., УСРР (1925) та БСРР (1926), на той час були доволі прогресивними та гуманними, такими, що відповідали ідеалам радянської трудової держави.

Література:

1. Малиновский И. Проект «Исправительно-Трудового Кодекса». Право и жизнь. 1924. Книга пятая и шестая. С. 53-64;
2. Малиновський О. Позбавлення волі злочинця в минулому і сучасному (Нарис з історії давньо-руського, західно-руського та нового українського права). Україна. 1928. Книга 3. С. 10-14.

3. Пролетарская революция и право. 1918. № 1. С. 70-71.
4. Пролетарская революция и право. 1918. № 2. С. 54-55.
5. Малиновський О. О. Радянські поправчо-трудові установи порівнюючи з буржуазними тюрмами / Збірник Соціально-Економічного Відділу Всеукраїнської Академії Наук. № 16. У Києві. 1928. 271 с.
6. Малиновский И. Всероссийский Съезд Работников Пенитенциарного Дела в Москве 18-24 октября 1923 года. Стенографический отчет пленарных заседаний съезда. Право и жизнь. Книга седьмая и восьмая. 1924. С. 108-109.
7. И. М. (И. Малиновский). Пенитенциарное дело в РСФСР за 1923 год. Советское право. № 3, 1924. С. 119-121.
8. V Всероссийский Съезд деятелей Советской юстиции. Право и жизнь. 1924. Книга пятая и шестая. С. 108-115.
9. Исправительно-трудовой кодекс РСФСР. Оттиск из «Бюлетня № 10» II сессии ВЦИК XI созыва. Издание ВЦИК. Москва-Кремль, 1924. 41 с.
10. Малиновский И. Карательная политика Советской власти и «исправительно-трудовой кодекс». Право и жизнь. 1925. Книга первая. С. 62-70.
11. Уголовный кодекс УССР. Харьков. Издание Наркомюста УССР. 1922. 104 с.
12. Виправно-трудоий кодекс. Видання Виправно-трудоого відділу НКВС УСРР. 1926. 146 с.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО
ІНСТИТУТУ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК
СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОЗБРОЄННЯ

Мелькін В.В.,

*кандидат історичних наук
начальник науково-організаційного відділу
Центрального науково-дослідного інституту
озброєння та військової техніки
Збройних Сил України,
ORCID: 0000-0002-9345-3396*

Нашивочников О.О.,

*кандидат історичних наук,
начальник науково-дослідного відділу
проблем історії війн і воєнного мистецтва
науково-дослідного центру воєнної історії
Національного університету оборони
України імені Івана Черняхівського,
ORCID: 0000-0003-4197-6408*

Гайдаманчук С.П.,

*провідний науковий співробітник
науково-організаційного відділу
Центрального науково-дослідного інституту
озброєння та військової техніки
Збройних Сил України,
ORCID: 0000-0003-1854-5685*

м. Київ, Україна

Як відомо, забезпечення національної безпеки будь-якої держави ґрунтується, насамперед, на вирішенні кількох типів завдань: воєнно-політичних, дипломатичних, економічних та науково-технічних. На наш погляд, саме від вирішення науково-технічних завдань безпосередньо залежить успіх збройних сил під час ведення бойових дій, зокрема Збройних Сил України.

Актуальність розгляду питання організації розробок і виробництва озброєння та військової техніки обумовлюється

продовженням агресивної зовнішньої політики у відношенні до України з боку російського військово-політичного керівництва. Адже на сьогодні, Російська Федерація має достатньо високий військовий та науково-технічний потенціал та спроможна в найкоротші терміни завдати удару по Україні.

Отже, лише у тісній співпраці підприємств оборонно-промислового комплексу держави з науково-дослідними установами можливо нарощувати спроможності оборонного потенціалу не тільки Збройних Сил України, а й усього сектору безпеки і оборони країни.

Тут слід нагадати, що в Україні провідними науковими установами у сфері досліджень зі створення нових і модернізації існуючих зразків озброєння та військової техніки є: Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Харківський Національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Державний науково-дослідний інститут авіації, Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації, Військова академія м. Одеса, Науково-дослідний центр Збройних Сил України “Державний океанаріум” м. Одеса тощо.

Проте, головною установою в системі розроблення та виробництва озброєння є Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України.

Саме потужний науковий потенціал, створений в інституті, у тісній співпраці з органами державної влади України, провідними науковими закладами, конструкторськими бюро та підприємствами промисловості України дозволяє колективу інституту бути на чолі створення та реалізації планів і програм з оснащення Збройних Сил України, військових структур інших силових відомств сучасними новими та модернізованими зразками озброєння та військової техніки, багато з яких знайшли визнання за кордоном. Насамперед, це - бронетранспортер БТР-4Е, танк БМ “Оплот”, ПТРК “Корсар” тощо.

З метою автоматизації підтримки прийняття управлінських рішень в Інституті розгорнута інформаційно-аналітична система

програмних комплексів

(рис. 1). Вона дозволяє на основі баз даних, що постійно оновлюються, отримувати вихідні дані для прийняття рішень при формуванні програм розвитку ОВТ та їх супроводження.

Рисунок 1. Інформаційно-аналітична система програмних комплексів

За роки своєї діяльності фахівці інституту зробили великий внесок у розвиток фундаментальних, прикладних та пошукових наукових досліджень у галузі забезпечення військово-технічної складової оборони та безпеки держави. Оскільки боєздатність збройних сил будь-якої держави, у тому числі й України, залежить від їх технічного оснащення, тому головним напрямом діяльності інституту є наукове обґрунтування та вдосконалення сучасної системи озброєння.

Основним завданням Інституту є наукові дослідження перспектив розвитку озброєння та військової техніки (далі – ОВТ), новітніх технологій (спільно з науковими установами Національної академії наук України), науково-економічне обґрунтування і визначення критичних ризиків його виробництва та здійснення науково-технічного супроводження створення зразків (комплексів, систем) ОВТ на первинних етапах його життєвого циклу, капітального ремонту та утилізації.

За період існування Інституту супроводжувалося близько 1000 дослідно-конструкторських робіт, які виконувалися як за рахунок державного бюджету так і за власні обігові кошти

підприємств оборонно-промислового комплексу України (більш 85% ДКР за ініціативою підприємств).

За результатами науково-технічного супроводження дослідно-конструкторських робіт з розробки (модернізації) зразків (комплексів, систем) ОВТ та в ході реалізації (впровадження) наукового набутку під час проведення державних випробувань дослідних зразків на теперішній час прийнято на озброєння (постачання) понад 400 нових та модернізованих зразків (комплексів, систем) ОВТ, значну частину з яких за участю Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України. Отже, за період існування інституту було розроблено: у 1992 році – 1 зразок ОВТ; у 1993 році – 3 зразка ОВТ; у 1994 році – 1 зразок ОВТ; у 1995 році – 1 зразок ОВТ; у 1997 році – 7 зразків ОВТ; у 1998 році – 4 зразка ОВТ; у 1999 році – 7 зразків ОВТ; у 2000 році – 9 зразків ОВТ; у 2001 році – 3 зразка ОВТ; у 2002 році – 3 зразка ОВТ; у 2003 році – 5 зразків ОВТ; у 2004 році – 15 зразків ОВТ; у 2005 році – 3 зразків ОВТ; у 2006 році – 14 зразків ОВТ; у 2007 році – 29 зразків ОВТ; у 2008 році – 28 зразків ОВТ; у 2009 році – 28 зразків ОВТ; у 2010 році – 24 зразки ОВТ; у 2011 році – 17 зразків ОВТ; у 2012 році – 14 зразків ОВТ; у 2013 році – 13 зразків ОВТ; у 2014 році – 20 зразків ОВТ; у 2015 році – 21 зразок ОВТ; у 2016 році – 23 зразка ОВТ; у 2017 році – 25 зразків ОВТ; у 2018 році – 13 зразків ОВТ; у 2019 році – 47 зразків ОВТ; у 2020 році – 33 зразка ОВТ, у першому півріччі 2021 року – 5 зразків ОВТ.

На сьогодні Центральный науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України продовжує свою діяльність за напрямками розвитку ОВТ, зокрема, автономні та безпілотні системи, інформаційно-комунікаційні технології, штучний інтелект, квантові технології, біотехнології, гіперзвукові літальні апарати, космічний простір, нові матеріали у поєднанні з використанням технологій тривимірного друку та гібридного виробництва.

Таким чином, можна зазначити, що за останні роки спостерігається збільшення кількості зразків ОВТ для Збройних Сил України, розроблення яких ґрунтується на використанні

передових наукових знань, технологічних розробок та інновацій. Завдяки своїм унікальним властивостям та можливостям таке озброєння кардинально підвищить можливості Збройних Сил України та призведе до впровадження у життя Збройних Сил України вибірково-доцільного способу ведення війни, розвитку нових форм і способів збройної боротьби, зведе до мінімуму рівень загроз національній безпеці держави.

Література:

1. Постанова Кабінету міністрів України №1495 від 11.12.1996 “Про створення Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України”.

2. Наказ Міністра оборони України №52 від 12.02.1997 “Про проведення організаційних заходів щодо створення Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України”.

3. Біла книга 2013. Збройні Сили України / МО України / Щорічник Київ, 2014. 84 с. URL : http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2013.pdf (дата звернення: 11.11.2020).

4. Біла книга 2014. Збройні Сили України / МО України / Щорічник Київ, 2015. 84 с.

5. Біла книга 2015: Збройні Сили України / МО України / Щорічник. Київ, 2016. 104 с. URL : http://www.mil.gov.ua/content/les/whitebook/WB_2015.pdf (дата звернення: 01.12.2020).

6. Біла книга 2016: Збройні Сили України / МО України / Щорічник. Київ, 2017. 112 с. URL : http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2016.pdf (дата звернення: 07.10.2020).

7. Біла книга 2017. Збройні Сили України / МО України / Щорічник. Київ: МОУ. ГШ ЗСУ. 2018. 152 с. URL : http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2017.pdf (дата звернення: 17.09.2020).

8. Мелькін В.В. Засоби індивідуального бронезахисту військовослужбовців: історія та сучасність. Історичний нарис. Київ: ЦП “Компринт”, 2018. 92 с.

МОВЛЕННЄВА ГРАМОТНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА
ЗАГАЛЬНИХ ТА ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ**Мельничук О.М.,***доцент кафедри мовознавства Івано-Франківського
національного медичного університету,
м. Івано-Франківськ, Україна*

Анотація: У тезах розглядається актуальне питання підвищення рівня мовленнєвої грамотності сучасних студентів з метою активізації уваги здобувачів вищої освіти до вдосконалення мовної та комунікативної культури, відродження національних традицій спілкування.

Ключові слова: мовленнєва грамотність, нормативність мови, культура мовлення.

«Великий тлумачний словник сучасної української мови» лексему «**грамотність**» наводить із позначкою «абстр. ім. до **грамотний**», отже: « той, який уміє граматично правильно писати», « який володіє необхідними відомостями з певної галузі, знаннями в певній галузі, справі» [1 , с. 258].

Мовленнєва грамотність студентів передбачає оволодіння нормами сучасної української літературної мови в її усній та писемній формах, що дозволяє здійснювати оптимальний вибір мовних засобів з метою досягнення найбільшої ефективності в досягненні сформульованих завдань комунікації.

Майбутня фахова діяльність студентів-медиків вимагає бездоганного опанування літературних норм мовлення. Як справедливо відзначає мовознавець Марія Стахів, «формування мовної культури, тобто усного та писемного мовлення, навичок і поведінки мовного спілкування відбувається поступово й неухильно, якщо молода людина свідомо ставить до свого вдосконалення і має на меті домогтися високої мовної та мовленнєвої культури» [2 , с.158-159].

Оскільки норми сучасної української мови перебувають у процесі безперервного розвитку, то мовцям слід постійно

прагнути до поглиблення знань щодо орфографічних, орфо-епічних, морфологічних, лексичних, словотворчих, синтаксичних правил та засад. Адже загальноприйняті норми літературної мови є обов'язковими для укладання усних або письмових текстів в усіх функціональних стилях, зокрема в науковому та офіційно-діловому вони взагалі не є гнучкими і не залишають багато місця для авторської індивідуальності. Як зазначає Ірина Фаріон, «мовна норма – це синтез внутрішньомовних та позамовних чинників, що відображають напрям розвитку суспільства» [3, с.10].

Мовленнєвій грамотності майбутніх фахівців приділено багато уваги в наукових розвідках українських лінгвістів. Питанням нормативності мови присвячені праці М. Жовтобрюха, С. Караванського, О. Тараненка, М. Пилинського, І. Кучеренка, Л. Мацько, І. Фаріон.

Проблемами формування культури мови займалися М. Стельмахович, А. Коваль, І. Гамрецький, О. Сербенська.

Комунікативний компонент культури мовлення досліджувався Я. Радевичем-Винницьким, С. Богдан, М. Білоус, Н. Гуйванюк, Є. Чак.

Культура мовлення є соціально-лінгвістичним явищем, складною системою вербальних та невербальних знаків, яка характеризується продуктивністю, системністю, наявністю емоційно-експресивних відтінків. Опанувавши норми мовної культури, майбутні фахівці можуть соціально взаємодіяти з іншими співрозмовниками, набувати мовленнєвого досвіду щодо вибору доцільних граматичних форм у конкретній ситуації з урахуванням соціального статусу мовців, характеру відносин між ними, мети та завдань комунікативного акту. Ці навички та вміння належать до загальних і фахових компетентностей підготовки фахівців магістерського рівня вищої освіти відповідно до мети освітніх програм, яка полягає у підготовці спеціаліста, здатного розв'язувати складні проблеми та завдання.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

2. Стахів М. Український комунікативний етикет. К.: Знання, 2008. 245 с.

3. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2009. 328с.

УДК 336.71:005.21

Економічні науки

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТЬ “БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ” ТА “БАНКІВСЬКИЙ БІЗНЕС”

Пась Я. І.

Проаналізовано основні наукові підходи до визначення сутності понять банківської діяльності та банківського бізнесу. Автором визначено, що банківський бізнес - діяльність банків з надання банківських послуг з метою отримання прибутку. Узагальнено, що банківська діяльність є предметом банківського бізнесу, оскільки банківський бізнес більш широке поняття.

Ключові слова: банк, бізнес, банківський бізнес, банківський діяльність, отримання прибутку.

Науково-методичні підходи до визначення сутності поняття банківського бізнесу зумовлюють розглядати дане поняття з кількох сторін. Вивчення науково-економічної літератури свідчить проте, що на сьогодні не існує єдиного трактування категорії банківський бізнес. Водночас, нерідко в працях науковців переплітаються поняття банківський бізнес і банківська діяльність. У Законі України “Про банки і банківську діяльність” визначено, що банківська діяльність - залучення у вклади грошових коштів фізичних та юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб [4]. Таким чином, банківську діяльність Національний банк України визначає через банківські послуги, які банк надає своїм клієнтам. При цьому банк має право надавати банківські послуги та інші фінансові послуги (крім послуг у сфері страхування). Аналізуючи законодавство, можемо зробити висновок, що про дане поняття

можна говорити не тільки тоді, коли банки виконують дії з фінансовими інструментами, якими виступають гроші, цінні папери, валютні цінності, тощо. Тобто банківська діяльність – це сукупність дій банків з допомогою фінансових інструментів стосовно обороту грошей, цінних паперів і валютних цінностей, як засобів платежу і збереження та як товару.

О. П Орлюк визначає, що банківська діяльність – це система діючих спеціальних суб'єктів та операцій, здійснюваних ними як учасниками єдиної банківської системи з приводу грошей, цінних паперів і валютних цінностей як засобів платежу, заощадження й товару [3, с. 240]. На нашу думку, дане визначення характеризує банківську діяльність у досить широкому розумінні розкриваючи її основні аспекти.

Деякі науковці також вважають, що визначити банківську діяльність можна через визначення меж суспільно-економічного життя чи суспільних відносин, регулювання яких повинне здійснюватися самим банківським правом. Враховуючи мікроекономічну сторону, вважаємо за доцільне враховувати банківську діяльність предметом банківського бізнесу. Банківський бізнес більш ширше поняття, оскільки спершу відкривається бізнес (юридична особа, що здійснюватиме підприємницьку діяльність – банк), а потім вже цією особою здійснюється певний вид діяльності (у даному випадку – банківська діяльність).

У загальному аспекті під бізнесом ми розуміємо економічну діяльність, головною метою якої є отримання прибутку. Сучасний бізнес – це не просто діяльність для отримання прибутку, вона пов'язана з розвитком та конкурентоспроможністю. Розглянувши наведені вище визначення, ми розглядаємо бізнес як будь-який вид економічної діяльності, який спрямований на отримання прибутку та розвиток власної справи.

Банківський бізнес доцільно розглядати у двох аспектах:

- 1) на мікрорівні – це діяльність певного банку чи певний вид його діяльності з метою отримання прибутку;
- 2) на макрорівні – це діяльність банків держави чи певного регіону з метою отримання прибутку.

Як стверджує В. І. Міщенко “банківський бізнес – це сфера різноманітних послуг клієнтам у всіх секторах економіки – від традиційних депозитно-позичкових і розрахунково-касових операцій, що визначають основу банківської справи, до новітніх форм грошово-кредитних відносин та інструментів фінансового ринку. При цьому всі головні аспекти діяльності банків об’єднані єдиною стратегією управління банківським бізнесом, мета якої забезпечення належного рівня дохідності і стабільності банків” [2, с. 58]. Дане визначення більше підходить під трактування поняття “бізнес” загалом, але не суто банківського. Це пов’язано з тим, що банк не може надавати послуги у всіх сферах економіки. Наприклад, здійснювати торгівельні операції, виконувати архітектурне проектування тощо.

Економіст-науковець І. В. Волошко визначає банківський бізнес як “сукупність однорідних або взаємопов’язаних напрямків банківської діяльності, об’єднаних принципом обслуговування найважливіших сегментів ринку” [1, с. 197]. У даному визначенні автор розглядає банківський бізнес як сукупність послуг певного банку. Проте, такий підхід визначає “банківський бізнес” не як цілісну діяльність, а як окрему складову загального комплексу операцій банку.

При дослідженні банківського бізнесу слід акцентувати увагу на зміні позиції вузького його розуміння суто, як виду банківської діяльності у сторону ширшого – це діяльність банків з надання банківських послуг з метою отримання прибутку. Це визначення хоча й коротке, на нашу думку воно найбільш повно відображає весь реальний зміст банківського бізнесу.

Література:

1. Волошко І.В. Система оцінки ефективності бізнесів, продуктів та напрямків діяльності банку. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. пр., 2000. С. 194-198.
2. Міщенко В. І. Основні напрями забезпечення стабільності фінансового сектору України в контексті глобалізаційних процесів. Фінанси України. 2008. Вип. №5. С. 56-69.

3. Орлюк О.П. Правові проблеми організації та діяльності банківської системи України : дис. докт. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 381 с.

4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III (зі змін., та доп.). –Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 02. 04. 2021 р.).

УДК 347

Юридичні науки

ОСНОВНІ РИСИ СИСТЕМИ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА СПОЖИВАЧА НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО ПРОДУКЦІЮ

Поплавська М.В.

*Кандидат юридичних наук,
доцент з\н кафедри міжнародних відносин
Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

Анотація. У тезах розкривається питання ефективності системи правових засобів забезпечення права споживача на інформацію про продукцію. Відзначається важливість наявності ефективної системи правових засобів для забезпечення права споживача на інформацію про продукцію. Досліджуються загальні ознаки системи правових засобів.

Ключові слова: право споживача на інформацію про продукцію, система правових засобів, ознаки правових засобів, основні риси правових засобів.

Очевидно, що досягнення будь-якої мети неможливо без формування певних юридичних та організаційних передумов. Розширення прошарку власників та виробників продукції вірогідно має супроводжуватися формуванням такої політичної системи, яка відображала б інтереси як цієї соціальної групи, так і осіб, які придбавають та користуються такою продукцією. Економічні та соціальні гарантії права споживача на інформацію про продукцію повинні підкріплюватися відповідними політич-

ними гарантіями, найважливішою з яких є демократична державна система, оскільки саме така система найповніше забезпечує доступ до прийняття рішень для всіх соціальних груп. В іншому випадку дисонанс між економічними можливостями індивіда і його політичними потенціями неминуче призведе до дестабілізації суспільства і, в кінцевому підсумку, до порушення прав особи.

Сформовані у відповідному суспільстві умови економічного, політичного, соціального, юридичного забезпечення прав споживачів можна визначити як гарантії права споживача на інформацію про продукцію.

Враховуючи вищевикладене, варто відзначити важливість наявності ефективної системи правових засобів забезпечення права споживача на інформацію про продукцію та визначити основні риси правових засобів.

По-перше, правові засоби повинні бути призначені для досягнення правових цілей.

По-друге, вони повинні бути правомірними. Своїм призначенням правові засоби покликані відповідати інтересам окремих осіб, суспільства і держави в цілому (у нашому випадку – інтересам споживачів). Правомірність виражається і в їх відповідності нормам права, чинному законодавству, загальним принципам і засадам права, а також здатності породжувати позитивні юридичні наслідки. Однак не варто забувати, що в Цивільний кодекс України вказує, що юридично значущими визнаються не тільки відносини, врегульовані законодавством, а й відносини, які виникають на підставі договору або звичаїв ділового обороту [1]. Використовуючи різні засоби, суб'єкт права не має права виходити за межі здійснення цивільних прав, не повинен порушувати права і законні інтереси інших осіб. Відповідно до Цивільного кодексу України цивільні права та обов'язки можуть виникати не тільки з підстав, передбачених законом і інших правових актів, але також з дій фізичних та юридичних осіб, які хоч і не передбачені нормативними правовими актами, але в силу загальних засад цивільного

законодавства породжують цивільні права та обов'язки. Відзначаючи особливості цієї ознаки, вчені вважають, що «зміст та порядок застосування засобів у вирішальній мірі визначається не нормами права, а узгодженим волевиявленням суб'єктів, яке здійснюється в спільних межах правової дозволеності» [2, с. 187].

Правомірність виражається в тому, що правові засоби повинні бути передбачені нормами права, оскільки «поза нормативною сферою правові засоби існувати не можуть, саме правові норми надають засобам регулювання правовий характер» [3, с. 54]. У зв'язку із викладеним, в зміст ознаки правомірності правових засобів слід включати закріплення їх нормами законодавства та відповідність умов договору за згодою сторін загальним правилам чинного закону.

По-третє, правові засоби забезпечуються державою. Суб'єктом, зобов'язаним забезпечити визнання, дотримання і захист прав і свобод, є держава. Саме державі в особі її органів, установ, посадових осіб належить створити ефективно працюючу систему правових засобів і механізмів, що реалізують захист суб'єктивних цивільних прав в нових політичних, соціально-економічних умовах. Для дієвого захисту порушеного прав споживача на інформацію про продукцію уповноваженій особі повинна бути надана відповідними державними органами можливість використовувати весь спектр правових засобів, передбачених чинним законодавством і спрямованих не тільки на припинення і попередження правопорушень, відновлення порушеного стану та компенсацію спричиненої шкоди, але й на забезпечення гарантій їх реального здійснення, можливостей їх реалізації.

По-четверте, вибір засобів залежить від цілей, на досягнення яких мотивований суб'єкт. Держава надає лише перелік, набір правових засобів, а носій цього суб'єктивного цивільного права володіє відповідним правомочинном на його захист за допомогою засобів, передбачених законодавством. Таким чином, набір правових засобів залежить, зокрема, від волі суб'єкта. Необхідно пам'ятати, що в рамках цивілістики, де переважаючим є диспозитивний метод правового регулювання, споживачам надана

свобода здійснення права на інформацію про продукцію, норми права тут утримують лише певний, але не обов'язковий варіант поведінки, з яким споживач може погодитися або відмовитися і вибрати інший. У цивільно-правовій сфері суб'єкти, як правило, в першу чергу, задовольняють свої власні цілі, діють, переслідуючи особистий інтерес. Використання цивільно-правових засобів, насамперед, розраховане на ініціативу і свободу розсуду суб'єктів у виборі юридичних засобів, наповненні їх змісту, цілей та порядку застосування.

По-п'яте, правові засоби виконують певні функції, зміст яких залежить від конкретного виду, сфери застосування, галузі права. Функції виражають сутність застосовуваних правових засобів.

По-шосте, правові засоби характеризуються двома формами виразу: «правові засоби – стан» та «правові засоби – процес, діяльність». Розглянутий феномен містить в собі динамічну і статичну сторони.

Правореалізаційна діяльність суб'єктів, на наш погляд, є суттєвою ознакою правових засобів, яка і відрізняє досліджувану категорію від таких понять, як «права», «норми права», «правові інститути».

З одного боку, правові засоби мають властивість нормативності; з іншого боку, вони не характеризуються загальнообов'язковістю, можливістю застосування невизначену кількість разів. Правовий засіб є одним з можливих варіантів поведінки, що характеризується «діяльністю», спрямований на досягнення соціально-економічної мети, зміст якої в кожному конкретному випадку визначається розсудом уповноваженого суб'єкта. Реалізується правовий засіб вольовими юридично значущими діями суб'єкта, що здійснюються в межах суспільних відносин. Юридично значимі дії здійснюються в його інтересах, ним самим або іншими суб'єктами права в його інтересах.

У своїх міркуваннях Б.І. Пугінський звертає увагу і на іншу обставину. З точки зору функціонального призначення, норми права – це специфічні інструменти вираження, фіксування певних державних приписів і в такому контексті їх можна визнавати

правовими засобами. Власне право також є засобом державного регулювання відносин у суспільстві, вираження та реалізації інтересів суспільства в цілому або окремих його груп. Що стосується законодавства, то воно регламентує укладення і виконання договорів, застосування відповідальності, здійснення інших актів. При реалізації відповідних норм виконавці діють не заради здійснення своїх інтересів, а заради задоволення інтересів інших осіб. Разом з тим у діяльності з укладення та виконання договорів, застосування заходів відповідальності тощо, поряд з нормативно обумовленими діями, істотне місце займають такі, які виникають за розсудом сторін. При виробленні та здійсненні подібних дій фізичні та юридичні особи керуються власними інтересами (метою). Внаслідок цього договір, міри відповідальності і деякі інші правові важелі, взяті в практиці їх застосування, належать до іншого операційного рівня, ніж видання норм права [4, с. 85].

Таким чином, Б.І. Пугінський робить висновок, з яким варто погодитись: «Якщо правові норми використовуються законодавцем як засіб, то договір, міри відповідальності і тощо виконують роль засобів для фізичних та юридичних осіб, що досягають за їх допомогою відповідних результатів. Принципова відмінність зазначених рівнів правової діяльності робить несумісним визначення норм та інститутів права як однопорядкових явищ, не дозволяє об'єднувати їх загальним терміном «правові засоби». Введення поняття «правові засоби» має сенс саме з метою відмежування правових норм, інститутів, правовідносин від таких реалій, які не вкладаються у зміст традиційних термінів» [4, с. 86].

Література:

1. Цивільний кодекс України: Закон, Кодекс від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 01.08.2021).
2. Пугинский Б.И. Теория и практика договорного регулирования: учебн. пособ. Москва: ИКД «Зерцало-М», 2008. 224 с.

3. Сапун В.А. Теория правовых средств и механизм реализации права: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Н. Новгород, 2002. 321 с.

4. Пугинский Б.И. Гражданско-правовые средства в хозяйственных отношениях. Москва: Юрид. лит., 1984. 432 с.

Педагогічні науки

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА НА ТЕМУ: «ВОКАЛЬНІ ВПРАВИ –
ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ В РІЗНИХ АСПЕКТАХ
ВИХОВАННЯ ГОЛОСУ»

Савушкіна Т.П.

*Викладач-методист вищої категорії
Ірпінська дитяча школа мистецтв
ім. М. Вериківського
м. Ірпінь, Україна*

Чому я звернулась саме до цієї теми, тому що вважаю саме процес розспівування та спів вокальних вправ є дуже важливим і обов'язковим на кожному уроці сольного співу, адже вокально-технічні навички юного співака формуються, головним чином, саме на вправах та вокалізах.

А ще мені хочеться поділитись деякими власними напрацюваннями і методами в цій роботі і розказати, як я вирішую задачі і ставлю цілі, співаючи вокальні вправи і, як відбувається процес розспівування в класі з моїми учнями.

Отже, почну з деяких загальних засад. Навчати співу, формувати правильні вокальні навички у вихованні юного співака - складне і тонке мистецтво. Працюючи над набуттям нових, чи, удосконалюючи набуті навички, задіяний великий і складний комплекс м'язів голосового, дихального і артикуляційного апаратів. Сьогодні до нас приходять навчатися діти, більшість яких мають безліч прихованих вад: фізичних, психологічних - вони погано артикулюють, фізично не розвинені, не знають віршів, пісень, не чисто інтонують, а, особливо, часто вони дуже

напружені і мають різні м'язові затиснення і м'язову розкоординацію. Тому для нас, викладачів, постає важливе завдання допомогти таким дітям відчувати свободу і комфорт, які допоможуть організувати правильну роботу навчального процесу.

Починаючи урок з розспівування, ми готуємо вокальний апарат до продуктивної роботи, тренуючи необхідні м'язи. І, навпаки, нехтування розспівуванням може призвести до втрати досягнутих результатів та підвищить навантаження на голос.

Уже на початковому етапі навчання співу, необхідність співати вокальні вправи взагалі не ставиться під сумнів. Головною умовою лише може бути їх нескладність і принцип «від простого до складного».

Особливо хочеться підкреслити призначення вокальних вправ для розвитку звуко-висотного слуху. Групу вправ, яка якісно забезпечує саме розвиток звуко-висотного слуху, я б віднесла до першої, дуже важливої групи вправ. Такі вправи націлені на вироблення правильного співочого тону, на точну атаку звуку, на активність діафрагми, на вирівнювання голосних звуків та розвиток артикуляції. А ще на вироблення вміння співати легато та кантилену і, звичайно, на вміння співати в високій співочій позиції.

Вважаю, що ця група вправ є просто необхідною у вихованні голосу на початковому етапі. Умовно кажучи, друга група вправ - це наступна сходинка в оволодінні вокально-технічними навичками. Їх основне призначення націлене на більш якісне засвоєння всіх попередніх складових виховання голосу і спрямоване на подальшу роботу, яка стосується розвитку дихання, розширенню діапазону, удосконалення кантиленного звучання, рухливості, гнучкості голосу, вмінню «прикривати» верхні ноти, згладжувати регістрові переходи, вирівнювати звук по силі і тембру тощо.

Щоб сам процес розспівування відбувався ефективно, необхідно дотримуватись ще деяких важливих моментів. І тут важливою умовою, в чому переконалась на власному досвіді, є уникнення будь-яких затиснень. Тому, починаючи розспівування,

я велику увагу приділяю знаходженню зручного положення тіла та розслабленому стану. Адже в процесі голосоутворення бере участь, можна сказати, все тіло. Тому зручна, вільна, природна постава є необхідною умовою. М'язи, що беруть участь у звукоутворенні, мають бути вільними від напруги. Всі органи голосового апарату, що виробляють звук, мають бути вільними від затиснень. І на протязі всього процесу співу, тіло повинно зберігати збалансоване, урівноважене, спокійне положення. Необгрунтовані рухи рук, тіла необхідно уникати, адже вони не відіграють ніякої ролі, а просто «спалюють» фізичну і психологічну енергію.

Отже, стояти треба прямо і дивитись теж прямо перед собою, а не в підлогу, не задираючи при цьому голову вгору. Плечі мають бути трохи опущені і відведені назад - це розкриває грудину. Руки і кисті вільні, розслаблені, і звисають по сторонам тіла. Надлишкова жестикуляція зайва і тільки заважає.

Таке положення тіла забезпечує свободу гортані і є необхідною умовою якісного звучання голосу.

На всіх цих моментах необхідно зауважувати на кожному уроці, так як лише системна, цілеспрямована робота зможе виробити в учневі свідомі і безумовні дії, які виникатимуть щоразу при голосоутворенні автоматично.

Також я привчаю своїх учнів думати «наперед». І це дуже важливо, адже тіло і розум являють собою єдине ціле і працюють невідривно одне від одного.

Тому вважаю, що «слухова» робота є важливою, але не основною. Не менш значущими для учня є знання як правильно відтворити звук і, що при цьому є задіяним.

Подумки, я привчаю учнів йти на крок вперед, виконуючи одну фразу, вже уявляти і чути наступну, адже одна невдало взята нота може негативно вплинути на мелодію в цілому.

Тому ще раз наголошую! Дуже важливо слухати своє тіло, контролювати роботу кожного необхідного м'язу. І необхідно призвести всі ці моменти, викладені вище, до автоматизму, до рівня підсвідомості, до, так званої, м'язової пам'яті.

Адже голос-це унікальний інструмент! І важливо навчитись «грати» на ньому, знаючи всі «деталі», з яких він складається.

Нам, викладачам, потрібно завжди пам'ятати, що голос - це не лише робота голосових складок, а що в його формуванні задіяне дихання, яке піднімається через гортань до голосової щілини і посилає звук в резонуючі порожнини та артикуляційний апарат. Системна робота і тренування допоможуть засвоїти вокальну позицію на рівні автоматизму, який не вимагатиме щоразу задумуватись що і як відбувається.

Отож, з перших кроків навчання співу дітей важливо вчити завжди слухати себе і тримати всі дії під контролем. Це стосується вібраційних, слухових, м'язових, фізичних відчуттів, які фіксуються у їх вокальній пам'яті.

І, все ж таки, хочеться ще раз наголосити, що основним критерієм самоконтролю є свобода і комфортність голосового апарату і тіла.

Де ж саме локалізуються м'язові відчуття у дітей? Де їх треба відчувати? Найважливіші відчуття є в області шиї, зіву, м'якого піднебіння, а також в органах артикуляції - язик, вуста. Тому важливо тренувати і контролювати м'язи, які піднімають купол, звільняють нижню щелепу, звільняють м'язи шиї і опускають гортань.

Саме низькій гортані я приділяю велику увагу, адже її свобода, низьке положення є запорукою гарного, природного звуку. Результат правильного положення досягається відчуттям і триманням позику. З власного досвіду можу порекомендувати вправу, коли між зубами, як розширник вставляються 2-3 пальці і чітко вимовляються склади «нга-нге-нги-нго-нгу» до відчуття легкої втоми в ділянці гортані.

На початковому етапі з малечою використовую вправу «жабка і комар». При стабільно відкритому роті, розслабленій нижній щелепі різко виштовхувати язик назовні так, щоб він сам заскочив назад. При цьому контролюємо розслаблену поставу, шию, плечі. Вправу виконуємо ритмічно, до відчуття легкої втоми м'язів гортані.

Отже, вокальні вправи мають бути націлені на досягання поставлених цілей і набуття необхідних відчуттів.

А тепер хочу перейти до більшої конкретики щодо самого процесу розспівування і подати своєрідну узагальнену модель занять в моєму класі.

Отже, початок уроку. Перша умова - це сприятлива, доброзичлива атмосфера. Наявність дзеркала і інструменту є необхідними. Далі пропоную учневі налаштуватись таким чином: закрити очі, глибоко вдихнути через ніс і відчутти як розширюються ребра і опускається діафрагма. Зберігати стан розкнутості. Ще кілька вдихів через ніс і випустити повітря через стиснені губи, відчуваючи супротив тіла, коли живіт і груди зберігають повітряний тиск, створений в момент вдиху. Можна підняти руки до стелі на вдиху, ніби дозволити тілу розкритись і витягтись. Потім видихнути повітря, опускаючи руки, а в дзеркалі контролюємо свою осанку. Така вправа дає можливість відчутти наповнення себе енергією.

Після такого налаштування можна переходити до співу закритим ротом, відтворюючи, ніби «стогін» на звуці «м», починаючи від ноти «фа» першої октави. Спочатку по півтонам вгору, потім, ніби «розхитуємо» два звуки поруч, також, рухаючись в півтоновому порядку вгору й вниз. Головне, щоб спів починався з середини співацького діапазону, тобто звідти, де ці тони беруться без усякого зусилля, не голосно і не тихо, але вільно. Ця вправа допомагає знайти і відчутти носовий резонатор.

Наступна вправа - це послідовність складів «мі-ме-ма-мо-му», які співаємо, зберігаючи відчуття «дзижчання», яке відчувалось при співі закритим ротом, і, обов'язково, ніби накладаємо звук на маску обличчя.

Нагадаю, що «співати в маску» - це відчувати рух звуку «вперед», який створює відчуття вібрації в будь-якій частині обличчя: в устах, в носі, на передніх зубах і навіть скулах. Утримування вібрації «в масці» - запорука правильного звучання голосу. А ще такий спів сприяє виробленню відчуття вільної гортані і відчуття резонаторів. А при співі високих нот такі

вправи вимагають посилено працювати м'язи живота, тим самим тренуючи відчуття вокальної опори.

Зазвичай вправу «мі-ме-ма-мо-му» ми співаємо до ноти «ре» другої октави і спускаємось донизу до ноти «до» першої октави.

Отже, після початкових вправ голос вже готовий до подальшого «розтягування» і «розігріву».

Далі в своєму арсеналі маю цілий комплекс вправ з голосними звуками в різних варіантах їх поєднання. Ці вправи співаються на «легато», без поштовхів та «під'їздів». Вони сприяють вихованню єдиної манери співу голосних звуків в одній високій співочій позиції та виробляють кантиленне звучання.

Ще кілька вправ при розспівуванні пропоную учням для розвитку рухливості голосу. Такі вправи мають висхідний та нисхідний гамоподібний рух шістнадцятими нотами в швидкому темпі і одночасно формують і розвивають чітку артикуляцію та чітку вимову приголосних звуків. Ця група вправ вимагає уваги до правильного положення язика та активності губ.

Ще раз хочу зазначити, що взагалі спів тримається на голосних звуках, а приголосні роблять слова впізнаваними. Щоб навчитися співати так, щоб приголосні не «перебивали» голосні і не «ламали» звуковий потік, потрібно зберігати вільне «перетікання» голосних звуків один в одній, ніби тече вода, безперервно і без поштовхів. І при цьому приголосні не повинні на це впливати. Можна уявити, що кожен склад, ніби починається з приголосної, а закінчується голосною. Корисно навчитись вилучати із тексту лише голосні звуки і співати їх, зберігаючи звуковий потік на легато. Такі вправи допомагають розвинути необхідні м'язи і привчають голос звучати зв'язано і гнучко.

Також ці вправи допомагають виховувати «близький» звук у «масці», виробляють гнучкість та рухливість голосу, вчать знаходити і зберігати високу позицію у нисхідному русі мелодії.

Окремо хочу зупинитися на співі гам. Це важлива робота в оволодінні технікою співу. Тут необхідно слідкувати за чіткістю і ясністю звучання кожної ноти, не допускаючи «змазування» і «западання» окремих нот.

Із власного досвіду можу сказати, що для досягнення ясного і чіткого звучання, спочатку доцільніше співати на складі «та», «да», «на», після чого переходити на голосні «а», «е», «о», поступово прискорюючи темп.

Особливу увагу слід приділяти співу перехідних нот. Важливо зберігати при цьому «близьке» звучання. При співі перехідних нот відбуваються зміни в роботі резонаторів. Щоб перехід відбувся рівно і згладжено, необхідно попадати звуку в лицьову «маску», зберігаючи головний резонатор. Правильному виконанню допомагає відчуття попадання звуку, ніби в одне і теж саме місце. Щоб з'єднати регістри, співаючи перехідні та високі звуки, необхідно мати більше місця в задній частині глотки. Для цього потрібно при відкритому роті підняти м'яке піднебіння, ніби позіхаючи. Ці вправи добре тренують м'язи, які контролюють гортань.

Також при співі гам, щоб краще пристосуватись до зміни м'язових відчуттів, у момент звучання перехідну «а» замінити на «о». Це добре «розкриває» горло при переході в високий регістр. Таке налаштування швидко напрацьовується і стає природною звичкою, яка набуває автоматичного характеру.

Ще до розспівування мають включатись вправи на активність діафрагми і точну атаку звуку. Здебільшого, це вправи на стакато по звуках тризвуку. Увага фіксується на видобуванні співочого тону, його місці фокусу: нижній - в «масці», середній - «під позіхом», верхній - «під куполом неба» на внутрішній посмішці.

Завершується розспівування зазвичай вправою, яка включає весь комплекс пропрацьованих до цього елементів для розвитку та виховання голосу.

Такий комплекс вправ для розспівування при системній роботі на кожному уроці може забезпечити достатній рівень вокально-технічних навичок і вмінь для виконання класичного вокального репертуару .

Лише підкреслю, що до розспівування не можна підходити формально. Необхідно розкривати учневі ще й емоційний

характер вокальних вправ та музичних фраз. Корисно співати з варіюванням психологічних настроїв - то радісно, то гнівно, то молитовно тощо.

Вокальні етюди-вокалізи потрібно сприймати як художній твір з комплексом засобів музичної виразності. Це зробить значно легшим перехід до співу зі словом, з текстом.

І обов'язково слід пам'ятати, щоб розспівування і спів вокальних вправ були ефективними та сприяли досягненню певних цілей, необхідно створити позитивне психологічне налаштування, вчити учнів концентруватися на вокальній техніці, мати системні практичні музичні заняття з викладачем.

За цих умов процес співу набере автоматичного характеру. М'язова пам'ять почне працювати на підсвідомому рівні. Психологічні, технічні та фізичні аспекти вокального процесу стануть по-справжньому взаємопов'язаними і зануреними в тіло. Розвинена м'язова пам'ять та напрацьовані відчуття дозволять співати правильно і відкриють шлях до виконання кращих зразків вокального мистецтва.

Література:

1. В. Багрунов «Азбука владения голосом»-СПб.: «Композитор Санкт-Петербург».2010
2. К. Плужников «Механика пения»-СПб.: «Композитор Санкт-Петербург»,2004
3. Кушка Я.С.Методика музичного виховання дітей,ч.1,-Вінниця:Нова книга,2007
4. Леонтович М.Д.Практичний курс навчання співу в середніх школах України,-Київ:Музична Україна,1969.

ІСТОРИОГРАФІЯ ПОСТАТІ ЗЕНОНА КОССАКА – СЛАВНОГО
СИНА УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ

Стецик Ю.О.,

*доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри історії України*

Паньків Б.І.,

*студент групи ІІІ-41Б історичного факультету
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка*

Анотація. У статті проаналізовано історіографічні джерела, що містять відомості про постать Зенона Коссака, з'ясовано ступінь вивченості проблеми, виділивши малодосліджені питання.

Ключові слова: історіографія, ОУН, український національно-визвольний рух; референт, Організації Національної Оборони «Карпатська Січ»

Методологія дослідження: спирається на принципи історизму, науковості, використанні загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення), та історико-системних методів.

Наукова новизна статті полягає в тому, що вперше проаналізовано історико-бібліографічну літературу стосовно постаті Зенона Коссака та визначено характер та проблематику історико-біографічних досліджень.

Виклад основного матеріалу. У першій половині ХХ століття українцям не раз доводилося захищати свою свободу, боротися за незалежність власної держави, вони створювали різноманітні військові формації: легіон УСС, армія УНР, Галицька армія, Українська повстанська армія. Спеціальних історичних праць українським визвольним змаганням, а особливо постаті Зенона Коссака дуже мало. Вивченням історії ОУН займалися відомі історики П. Мірчук, О. Лисенко, В. Сергійчук, О. Веселова, О. Даниленко та інші.

Про постать Зенона Коссака та рід Коссаків писали

краєзнавець і публіцист Роман Пастух, краєзнавець Петро Сов'як, мовознавець Богдан Пристай, письменник Роман Горак, знаний літературознавець Михайло Шалата, історик Олександр Пагіря, літературознавець, публіцист, політолог, керівник Науково-ідеологічного центру імені Дмитра Донцова Олег Баган, а також знані діячі діаспори Й. Щербій, А. Гладилович, М. Гікавий, М. Бажанський, М. Курчак та інші.

Постать Зенона Коссака малодосліджена. Народився у Дрогобичі, в національно-патріотичній родині 1 квітня 1907 року. Знаний за прізвиськами «Сакко», «Тарнавський», «Конашевич». Відомий З. Коссака як провідний пластун, засновник підпільних гуртків, бойовий референт Організації Українських Націоналістів, активний діяч Карпатської Січі. Судилось прожити Зенону лише 32 року, але вписався в українську історію, як «лицар української нації». З. Коссака був одним із перших, який відстоював українське шкільництво, боровся проти польських університетів та пропагував свій національний університет, недарма його виключили за це з гімназії. На жаль, через часті арешти йому не вдалось завершити навчання на юридичному факультеті Львівського університету. У 1928 р. його покликано до польського війська, де він вам змогу дістатися на підстаршинську школу. Був незвичайно обдарованим юнаком: організував курінь Пластунів, разом з С. Бандерою та С. Охримовичем роздавали підпільні націоналістичні видання. Ставши членом ОУН, у лютому 1929 р. З. Коссака (за поданням Є. Коновальця) затверджено бойовим референтом Крайової Екзекутиви ОУН, а у 1930 р. заступником бойового референта Р. Шухевича. Організатор Дрогобицької бойової групи Української Військової Організації, відзначався в збройних акціях проти польських окупаційних органів у Бориславі, Городку, Трускавці. Під час ув'язнення у 1934 – 1938 рр. став автором праці «44 правила життя українського націоналіста» (у співавторстві з Д. Мироном). Після звільнення з в'язниці стає одним з організаторів та активним учасником Організації Національної Оборони «Карпатська Січ», був ад'ютантом коменданта Карпатської Січі,

начальником відділу Преси і Пропаганди. У березні 1939 р., відстоюючи незалежність Карпатської України у кривавій боротьбі проти угорських загарбників у районі с. Бурштин (Закарпатська область), де й загинув.

На жаль вшанування постаті Зенона Коссака на Дрогобищині неналежно оцінена. До сьогодні можновладці Дрогобищині не вшановували постать З. Коссака офіційно, не встановлено меморіальну дошку, не говорячи про пам'ятник герою української історії.

Вперше віддала належне постаті Зенона Коссака українська діаспорна історіографія національно-визвольних змагань. Грунтовну працю «Коссак, Охримович, Тураш», видано в 1968 р. в Торонто. В ній описано характеристику одного з найвідоміших діячів міжвоєнного періоду нашого регіону. Заслуговує на увагу детальне висвітлення постаті Зенона Коссака та його участі у житті студентства, а також у націоналістичному підпіллі. Ім'я Коссака згадується у більшості випадків через напад на пошту в м. Городок, поруч з іменами Біласа і Данилишина. Він брав у ній участь та зумів уникнути смертного вироку. Але про діяльність Зенона Коссака в часи Карпатської України відомостей не міститься. Деякі відомості про дану особистість можна знайти у статтях П. Мірчука, В. Щербія, А. Драгана, В. Вересняка, М. Гікавого, Р. Драгана, А. Гладилевича, З. Книша, М. Бажанського. Тож розглянемо деякі із них, які найбільш ґрунтовно висвітлюють життєвий та суспільно-громадський шлях З. Коссака.

М. Бажанський подав загальний огляд участі З. Коссака у боротьбі за відновлення державності Карпатської України, опираючись на спогади учасників цих подій. М. Гікавий проаналізував націоналістичні погляди Зенона Коссака, визначивши життєві фактори, які впливали на становлення його світогляду.

А. Гладилевич подав загальні біографічні відомості про Зенона Коссака, вважаючи його визначним сином Дрогобицької землі та активним суспільно-громадським діячем, який був незламним, до кінця свого земного життя, борцем за відновлення української державності. Автор вважає, що він спричинився

значною мірою до утворення та розбудови національно-патріотичних організацій на Дрогобиччині.

Ідею славних синів Дрогобицької землі продовжують і сучасні краєзнавці, зокрема Б. Пристай уклав словник 150 славних українців Дрогобиччини, до якого потрапили узагальнюючі біографічні відомості про Зенона Коссака.

П. Дужий подає докладний аналіз поглядів З. Коссака, вважаючи, що він талановитим філософом та зумів визначити засадничі етичні та моральні принципи української національної ідеології міжвоєнного періоду, які були перейняті та розвинуті Конгресом Українських Націоналістів. Зокрема, він відзначає, що «...правила Зенона Коссака складені високим стилем, вони звучать і як переконливі вказівки, і як могутній імператив...». Автор відзначає, що ключовою проблемою у роздумах Коссака було питання провідництва національно-визвольного руху.

Із проголошенням незалежності України (1991 р.) активізувалися дослідження у вітчизняній історичній науці з питань вивчення національних українських військових формувань, які в різний час боролися за відновлення власної держави. Зокрема, Р. Горак вивчав родовід Коссаків крізь призму участі її представників у легіоні Українського Січового Стрілецтва.

В наш час активізувалися дослідження національно-визвольних змагань галицьких українців міжвоєнного часу. Типовою є цікава праця Олесі Ісаюк про участь студентів Львівського університету в українському націоналістичному підпіллі. Зокрема, дослідниця опирається на матеріали тогочасної офіційної польської преси, яка однобічно засуджувала прагнення українців до відновлення своєї державності. Серед студентів згадано й про Зенона Коссака, адже дослідниці вдалося віднайти у польських часописах відомості про нього.

Сучасний дослідник історіографії національно-визвольних змагань на Дрогобиччині (1930 – 1950-их років) Назарій Капустинський відзначив вагомий внесок як української діаспори, так і новітньої історичної науки у дослідження постаті Зенона Коссака. Зокрема, історіограф відзначає, що ґрунтовну

працю про Коссака написав Василь Щербій, який досить вдало показав його енергійну та наполегливу діяльність як у середовищі українського студентства, так і націоналістичного підпілля. В той час, як інші дослідники національно - визвольного руху (П. Мірчук, З. Книш) фрагментарно згадують про окремі акції організовані Зеноном Коссаком, не вдаючись до масштабнішого огляду його життя та діяльності. Історіограф, слушно зауважив, що у більшості праць, як діаспорних, так і вітчизняних, звернуто увагу на діяльність З. Коссака в ОУН, в той час як інші напрямки його праці залишаються маловивченими: дитячі і юнацькі роки життя, спортивна та просвітницька праця.

Сучасний громадський діяч та історик Денис Ковальов розглядає постать Зенона Коссака як приклад національного виховного ідеалу для сучасної української молоді, яка не повинна бути байдужою та пасивною в умовах українсько-російської війни, що є вагомим загрозою для української державності.

Журналіст Станіслав Липовецький, популяризуючи постать Зенона Коссака у засобах масової інформації для широкого загалу, зображує його як легендарну людину, яка стала втіленням образу романтичного революціонера, який, не зважаючи на диспропорцію у чисельності військових угруповань, боровся за відновлення державності Карпатської України. Автор подає цікаві нотатки із спогадів сучасників та побратимів Коссака, простежує зміну його статусу в різних соціальних групах.

Історики О. Пагіря, М. Посівнич В. Пирович, Б. Трофим'як, вивчаючи історію УВО та ОУН, згадують про діяльність в цих організаціях Зенона Коссака. Окрему увагу дослідники звертають на внесок Коссака у боротьбу за відродження державності на Закарпатті.

Краєзнавці Р. Пастух та П. Сов'як, вивчаючи історію Дрогобича крізь призму визначних його мешканців, звернули особливу увагу на рід Коссаків, який виростив цілу плеяду військових борців за волю України. На підставі спогадів так діаспорних видань краєзнавці провели реконструкцію біографічних відомостей про визначних представників із даного міщанського роду.

Музеєзнавець Ярослав Стех, з нагоди 110-річчичі від народження Зенона Коссака узагальнив біографічні відомості про нього та окреслив основні напрями його діяльності. Зокрема, він відзначив, що багато фактів із життя революціонера досі залишаються не розкритими, оскільки потребують подальших архівних пошуків.

Сучасний публіцист Богдан Хорват вважає, що постать Зенона Коссака ще до сьогодні не отримала належного пошанування, залишається малознаною та призабутою. Адже автор відносить його до числа найвизначніших представників українського націоналістичного підпілля міжвоєнного часу, називаючи його інтелектуалом-бойовиком. Розглядає місце народження героя, показуючи низький рівень національної свідомості дрогобичан у міжвоєнний період. Доводить, що Коссаки належали до корінного дрогобицького міщанського роду, роблячи припущення про походження прізвища від козацьких назв. Дослідник слушно зауважує, що через відсутність відповідних документальних матеріалів не можливо розкрити процес формування світогляду юного Зенона, а можна робити тільки певні припущення. В досить змістовній аналітичній статті автор зауважує про героїчний подвиг матері Зенона, яка будучи вдовою виховувала четверо синів. Серед перших визначних заслуг Коссака публіцист виокремлює навернення дрогобичан від соціалістичних утопічних ідей до національних змагань за відновлення своєї державності. Відповідно Хорват слушно зауважив, що Зенон виростав як публіцист та ідеолог українського націоналістичного руху, захоплюючись ідеями Дмитра Донцова. Автор зауважує, що не всі твори Коссака збереглися до нашого часу і відповідно важко повністю реконструювати його ідейний світогляд. Попри це Б. Хорват намагається розкрити націоналістичні погляди З. Коссака шляхом аналізу його відомих творів (наприклад «44 правила українського націоналіста», «Проблема проводу Івана Франка» та інші статті без заголовків).

Висновки. Підсумовуючи історіографічний огляд праць, які присвячені вивченню героїчної постаті Зенона Коссака,

відзначимо, що різні покоління дослідників національно-визвольних змагань українського народу, як і краєзнавці, публіцисти, журналісти, літератори зверталися до цієї постаті. Кожен із них намагався віднайти в цій унікальній особистості відповіді на своє запитання: за що і як боровся Зенон Коссак? Нагромаджений до нашого часу матеріал не розкриває повністю багатогранної діяльності нашого герою. Досі залишаються не вивченою до кінця біографія Зенона Коссака, яка потребує документального матеріалу, зокрема родинного архіву Коссаків. Практично не дослідженою залишається його спортивна та просвітницька діяльність. По суті дослідники послуговуються тільки декількома загальновідомими працями Коссака, оскільки досі не укладено повної бібліографії його праць. Окреслене коло проблем вважаємо перспективним напрямком подальших досліджень постаті Зенона Коссака.

Література:

1. Баган О. Зенон Коссак: як буде відзначено 100-річчя національного героя? [Текст] / Олег Баган // Літопис Бойківщини : журнал, присвячений досліддам історії, культури і побуту бойківського племені / [ред. кол. : Н. Гринаш, М. Зимомря, М. Ільницький ; гол. ред. Я. Радевич-Винницький]. – ЗСА : Канада : Україна, 2007. – Ч. 1/72 (83). – С. 8-13.
2. Бажанський М. Зенон Коссак, Михайло Колодзінський і їхні друзі, що загинули за Карпато-Українську державу / М. Бажанський // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. – Т. 3. – С. 58–65;
3. Гікавий М. Зенон Коссак – український націоналіст. // Коссак, Охримович, Тураш. – Торонто: Ліга Визволення України, 1968. - С. 40-45.
4. Гладилович А. Зенон Коссак / А. Гладилович // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1973. – Т. 1. – С. 680–682
5. Горак Р. Трагедія Коссаків : [про Українських Січових Стрільців із родини Коссаків / Р. Горак // Київ. – 2016. – № 9–10. – С. 168–179.

6. Дужий П. Зенон Коссаk: ідеолог, пластун, борець. Режим доступу: <http://sichovyk.com.ua/istorichna-slava/919-zenon-kossak>.

7. Зенон Коссаk (01.04.1907 - 19.03.1939) – визначний політичний та військовий діяч, провідний член УВО та ОУН [Текст] : уродж. Дрогобича / упоряд. Богдан Пристай // 150 славних українців Дрогобиччини / Богдан Пристай. – Дрогобич, 2012. – С. 94-96.

8. Ісаюк О. Студенти Львівського університету — учасники українського націоналістичного підпілля у висвітленні польської преси (1930-1934pp.) // Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Isaiuk_Olesia/Studenty_lvivskoho_universytetu_uchasnyky_ukrainskoho_natsionalistychnoho_pidpillia.pdf?PHPSESSID=5lejrsiipobjorhul9n800fi3

9. Капустинський, Н. (2020). Біоісторіографія українського національно-визвольного руху на Дрогобиччині 1930–1950-х рр. // Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, 5/47, 309–334

10. Карпато-українська держава: (Зенон Коссаk, Михайло Колодзінський і їхні друзі, які загинули за її побудову). Українське слово. 1984. 14 жовтня.

11. Книш З. Городок / З. Книш. – Торонто, 1973. – 532 с.;

12. Ковальов Д. Зенон Коссаk – славний син Української землі. Режим доступу: <https://pravyysektor.info/poglyad/zenon-kossak-slavnyy-syn ukrayinskoyi-zemli>.

13. Коссаk, Охримович, Тураш. Збірник. – Торонто, 1968. – 191 с.

14. Курчак М. Зенон Коссаk – гордість дрогобицької землі / М. Курчак // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Нью-Йорк; Париж; Сидней; Торонто, 1986. – Т. 3. – С. 51–57;

15. Липовецький С. Зенон Коссаk - "націоналіст у краватці і салонний революціонер" // « День » - 2008. - Режим доступу: <https://ua-reporter.com/news/zenon-kossak-nacionalist-v-galstuke-i-salonnyy-revolucioner>

16. Липовецький С. Зенон Коссаk — поручник "Тарнавський" Карпатської Січі // «Україна молода ». Режим доступу: <https://ua->

reporter.com/content/zenon-kossak-poruchnik-tarnavskiy-karpatskoysich

17. Пагіря В. На поклик Срібної Землі // Скрипторій історичної прози — Т. 14 – С. 286

18. Пагіря О., Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН у Закарпатті (1929—1939) // Історія УВО та ОУН у 1920-1939 р. // Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/65455/03-Pahirya.pdf?sequence=1>

19. Пастух Р. Дрогобицькі Коссаки, що водили полки // Франковий край - березень 2021 р.

20. Пастух Р. Люди [Дрогобича] [Текст] : [іст.-краєзн. поема] / Роман Пастух // Сказання про місто : історико- краєзнавча поема / Роман Іванович Пастух ; [іл. худ. П. Сидорчука]. – Дрогобич, 2008. – С. 52-74.

21. Пирович В. Діяльність Зенона Коссака-Тарнавського в Карпатській Україні / В. Пирович // Carpatika – Карпатика. – Ужгород, 2001. – Вип. 7. – С. 242–251;

22. Сов'як П. Трагедія роду Коссаків: [про Українських Січових Стрільців ізродини Коссаків – Івана Коссака, Григорія Коссака та Василя Коссака, а також Зенона Коссака, члена УВО та ОУН] / П. Сов'як // Літопис Голготи України / [гол. ред., передм. і післям. В. Цветков, співред. Т. 5 : В. Цветков, В. Морозюк]. – Львів, 2003. – Т. 5 : “Усусуси” : Стрілецька голгота. – С. 419–436. – (Літопис Голготи України)

23. Стех Я. До 110-ліття народження визначного революціонера Зенона Коссака-Тарнавського. Режим доступу: <https://www.museum-ukraine.info/?p=634>

24. Трофим'як Б. Спортивна молодь Галичини в боях за незалежність Карпатської України (1938–1939 рр.) // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету: Історичні науки. – Кам'янець-Подільський: Оіном, 2004. – Т.12. – С. 233-241

25. Хорват Б. Культ сили (Заповіт Зенона Коссака) // Режим доступу: <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=vi-ew&cid=56>

26. Шалата М. Зенон Коссак [Текст] / Михайло Шалата // Година для праці настала... : статті, есеї, усні виступи 1990 - 1992 років / Михайло Йосипович Шалата ; [гол. ред. В. Іванишин]. – Дрогобич, 1997. – Кн. 1. – С. 166 -170.

27. Щербій, Й. (1968). Зенон Коссак – Тарнавський поручик Карпатської Січі. Режим доступу: <https://ounpua.national.org.ua/lib/KOT/r09.html>

УДК 621.784

Technical sciences

METHODS OF PROCESSING PARTS OF PRINTING EQUIPMENT THAT IMPROVE THE QUALITY OF PRINTS

Khmiliarchuk O. I.,

PhD in technics, associate professor,

Sfikova O. P.,

master's student at the Publishing and Printing Institute

NTUU «KPI named after I. Sikorskyi»

Kyiv, Ukraine

Annotation: *the analysis were conducted of constructions, materials of details of polygraph equipment, possibility of the use technologies of finishing-strengthen treatment for the rise wearproof of superficial layers and quality of surface of details polygraph equipment.*

Keywords: *methods of surface plastic deformation, formation of quality, print quality, surface treatment.*

The development of new methods of technological processing is stimulated by increasing the requirements for the structure and properties of the surface layers of parts. This question is also relevant for the details of printing equipment.

Particular attention is paid to the choice of finishing operations in order to increase durability, reduce friction power losses and reduce noise during operation of the equipment in the design of the process. It is desirable that a microrelief of the appropriate shape is formed on the surface and the required degree of surface hardening is formed.

Analysis of structures, materials of parts, the nature of contact of

their surfaces [1] allow to conclude the fact that vibration treatment of the surface like a surface plastic deformation methods of can be used to increase the efficiency of power parts of poligrafic equipment.

The drive of printing machines directly affects the quality of printing. Particularly high requirements apply to its manufacturing accuracy and control methods. Accordingly, in the conditions of constant growth of speeds of movement of printing machines and their executive bodies, the question of reduction of time of running-in, improvement of smoothness of movement, increase of wear resistance of contacting details and formation of a microrelief on their surfaces remains actual.

Such basic characteristics of the printing machine as its accuracy, rigidity, accuracy of gear transmission, adjustment of the printing machine cause oscillations of deckel deformation, torsional oscillations, deflections of cylinders, relative sliding, mismatch of gear ratio of gear and friction transmissions which affect the speed of printing, increase the load and noise level [2, 3].

High demands on the accuracy of image reproduction in the printing process require synchronization of connections: when establishing a double connection between the cylinders — between the gear and friction, and a triple connection — in the presence of pre-tension between the contact rings. Connections are determined by rigidity, correctness of adjustment and accuracy of manufacturing. The amount of relative slip in the contact zone directly depends on the debugging parameters, which, in turn, negatively affects the quality of the print, the change in its size and the intensity of wear of the form plate and offset web.

Torsional oscillations in the drive system are a source of noise, they increase the energy consumption of the drive, lead to intensive wear of parts, dramatically degrade the print quality, causing the appearance of streaks on the prints, their blurring and incompatibility of inks.

Recently, when it is necessary to simultaneously improve the surface roughness parameter, achieve the required value of the surface layer strength and compliance with the operational requirements in

general, methods of combined surface treatment have become widespread [4-6].

There are several main methods of hardening, which are most often used in combination with other methods of processing, strengthening in particular. Such basic methods are surface plastic deformation, which is used in combination with coatings, chemical-thermal treatment, surface alloying, as well as a combination of the methods of surface plastic deformation.

Ensuring the improvement of operational properties, as well as improving the decorative appearance of products, such methods, as galvanic and chemical coatings, surfacing, spraying, ion beam treatment, are environmentally hazardous. Therefore, it is expedient to develop and investigate methods of finishing and strengthening processing which are not inherent in the specified lack.

Of the above methods, the most environmentally friendly are the methods of surface plastic deformation (PPD).

To intensify processing processes, PPD operations are combined with previous cutting operations or combined with PPD methods. As tools at finishing operations that occur by cutting and can be preliminary to PPD in the industry are used: cutters, grinding wheels, mills. As tools for PPD — balls, rollers, smoothers of various shapes, mandrels, strikers, with one or more working elements [5]. Known methods of combined processing, which combine PPD as one of the elements, can be divided as follows: PPD, which precedes cutting processes, PPD with advanced cutting, combined methods of actual PPD, while the nature of contact of tools with the part can be both rigid and elastic.

As the result of the analysis of the methods of surface plastic deformation, an block diagram for selecting the method of combined processing was developed, which is presented in Fig. 1.

Based on the analysis, the conclusion is made about the feasibility of using combined methods of treatment by surface plastic deformation. As a result of the conducted researches the algorithm of a choice of a way of the combined processing and the generalized algorithm of management of process of formation of quality of a

surface and operational properties at the combined processes of finishing and strengthening processing is developed.

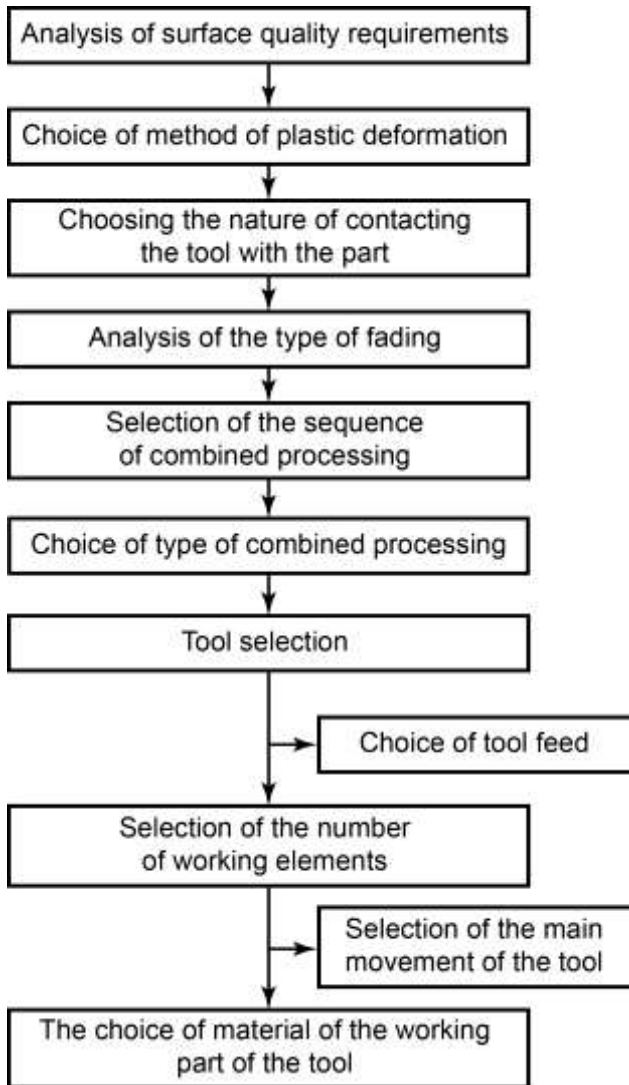

Fig. 1. Generalized block diagram for selecting the method of combined processing

References:

1. A. F. Brown. Surface effects in plastic deformation of metals // *Advances in Physics*. — 2006. № 1. — P. 427-479. <https://doi.org/10.1080/00018735200101241>.

2. Чехман Я. І. та ін. Друкарське устаткування: Підручник / Я. І. Чехман, В. Т. Сенкус, В. П. Дідич, В. О. Босак. — Львів: УАД, 2005. — 468 с.

3. Полюдов О. М. Механіка поліграфічних і пакувальних машин. — Л.: Вид-во УАД, 2005 — 180 с.

4. Хмільчук О. І. Пристрої та інструмент для виконання віброобробки на деталях поліграфічного обладнання // *Технологія і техніка друкарства*. — 2006. — № 1-2 (11-12). — С. 133-137.

5. Volker Schulze. *Modern Mechanical Surface Treatment: States, Stability, Effects*, 2003. doi:10.1002/3527607811.

6. Зайдес С. А. Новые способы поверхностного пластического деформирования при изготовлении деталей машин // *Вестник МГТУ*. 2018. — Т.16. — № 3. — С. 129-139. <https://doi.org/10.18503/1995-2732-2018-16-3-129-139>.

UDK 344.3

Юридичні науки

LEGAL CONSCIOUSNESS AND LEGAL CULTURE OF A MILITARY SERVICEMAN

Khokhlov O. V.

*Master of law
Sumy State University
Sumy city, Ukraine*

The article deals with the topic of legal awareness and legal culture of military servicemen. This topic is relevant among scientists, lawyers and legal scholars. After all, the interest of legal consciousness, especially of servicemen today, leaves no one indifferent, including society: what should a serviceman be like? with what legal knowledge, skills, abilities should he carry out military service? The main goal is to consider the concept, signs of legal awareness, the essence and

significance of the legal culture of military servicemen, which problems arise in the inability to use legal norms during military service.

Key words: *legal awareness; legal education; legal knowledge, skills, abilities.*

The main purpose of the work is to study the mechanism of forming the legal consciousness of military servicemen and the peculiarities of the perception of legal norms, observance of laws, regulatory, statutory requirements in the modern world.

The justice concept is taken as the basis of law, characterizing the rules of human behavior, which are established and protected by the state. The question of the legal culture concept is solved in the theoretical literature ambiguously. Kaminskaya V.I., Ratinov A.R. under the legal culture suggests to understand the system of materialized and ideal elements related to the sphere of law action and their reflection in the consciousness and behavior of people. According to the above, they include the next "cultural components" in the legal culture: law, legal relations, legal attitudes, legal awareness and legal behavior (activity) [1].

I.M. Keizerov supplements the already mentioned "cultural components" included in legal culture, the criteria for the political assessment of law and legal behavior, law-making, legal science [2].

According to A.D. Boykov, the structural elements of legal culture are law, legal consciousness, legal science, legal relations and legal behavior. A.F. [3] Granin believes that the structural parts of legal culture are law, legal awareness, legal attitude, legal behavior [4].

In general, the research and definition of the "legal culture" concept follows from history, law, legislative acts.

First of all, I would like to highlight the next works: "Legal awareness as a form of social consciousness" by I. Ye. Farber, "Socialist legal awareness and legality" by A. A. Lukasheva, "Socialist legal awareness and Soviet law-making" by E. V. Nazarenko.

Legal culture is of great importance in the activities of military servicemen. The legal culture of a military serviceman is impossible without his high sense of justice and morality. In addition, the elements of concept of "legal culture" of a military serviceman "should be recognized as his qualifications and competence, the desire to

constantly update his legal knowledge. The main goal is to analyze the characteristics of the legal consciousness and legal culture of military servicemen of the Armed Forces of Ukraine. And how the legal consciousness of military servicemen affects the development, formation Ukrainian army. What legal skills should a military serviceman have in the modern Armed Forces of Ukraine?

The legal culture of a society is a kind of general culture, which is a system of values achieved by humanity in the field of law and concerns the legal reality of a given society.

The legal culture is a systematic and purposeful impact on the consciousness and culture of behavior of the military servicemen of the Armed Forces of Ukraine in order to create in them a sense of respect for the law and skills to comply with regulatory legal acts on the basis of an appropriate worldview in professional activities.

The legal culture of a military serviceman is a set or system of legal knowledge, skills and abilities, emotions, feelings, volitional components that are manifested in lawful activity and behavior.

The legal culture of military servicemen has the following features:

- Legal awareness;
- Legal knowledge, skills, ideas, and ability to use them;
- to act in accordance with the law;
- Traditions;
- Legal activity.

The legal culture of military servicemen is a significant factor and a high level of knowledge and compliance with legal knowledge and legal behavior. A military serviceman must clearly adhere to legal behavior and set an example of such behavior in society. Legal culture is not only about legal knowledge, but also about actions. A military serviceman who is inherent in such a factor as knowledge of law and the ability to use and apply it correctly, testifies to a high cultural level. Laws, charters, regulations provide military servicemen with a significant part of the legal knowledge that is necessary to perform official duties. The legal educational work of the officers and commanders should be aimed at developing the correct understanding

and application of laws, regulations, and strict observance of legal regulations among subordinates. Features of military service, tasks, performed by military servicemen, their legal status put a kind of imprint on their legal consciousness and legal culture.

The legal culture of military servicemen is a set of socially significant and useful properties acquired by them, which are embodied in all spheres of military and daily activities, based on knowledge of legislation, regulations, respect for them, on their correct understanding, implementation and application in accordance with those stipulated in laws and regulations.

An important factor that affects the level of legal culture of military servicemen is military discipline, his attitude to the performance of military duties. Military discipline is the impeccable and unswerving observance by all military servicemen of the order and rules determined by the military regulations and other laws of Ukraine.

The legal culture as one of the most important components of the general culture should be inherent in every military serviceman of the Armed Forces of Ukraine, because the norms of law establish the principles of military development that regulate civil relations, interaction in the troops, problems of recruiting the army, training and educating military servicemen, and the like. Ignorance of legal norms is the reason for the violation of the law in the administrative activities of the commanders. This problem affects the legal consciousness of the individual and is one of the reasons for the commission of administrative, criminal and other offenses. The most popular offenses are violations of statutory rules, for example: kidnapping, appropriation, extortion of weapons, ammunition to servicemen, as well as taking possession of property through fraud or abuse of office, neglect of military service, and the like. During March-October 2020, these units send to the court 1523 indictments on war crimes only. Criminal proceedings were brought against 2,104 people, of whom 1,612 were military servicemen of the Armed Forces of Ukraine and other military formations, including 394 people in the leadership and 84 law enforcement officers [7]. Military servicemen were brought to administrative responsibility more often than for criminal charges. In

2018-2019, the courts of Ukraine considered a large number of administrative cases against military servicemen, the most popular administrative protocols were protocols drawn up for violation of the unauthorized abandonment of a military unit or place of service by military personnel; drinking alcoholic, low-alcoholic beverages or using narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues. Based on these data, we can conclude that this is a problem of the present.

Legal consciousness is a form of social activity that contains a set of views, feelings, ideas, theories and concepts, as well as ideas and attitudes that characterize the attitude of a person, a social group and society as a whole to the current or desired law, as well as to everything that is covered by the legal regulation.

Legal awareness is manifested in people's knowledge of legal reality, knowledge of the state of law and order, legality, the content of the norms of positive law, in their ideas about the desired, the intended content of certain norms of positive law. Thus, legal consciousness is an ideal phenomenon, not directly observable, related to the inner world of subjects of law.

Legal awareness (Table 1) is manifested in the attitude of people to legal reality. Positive or negative assessments of the content of positive law, the state of legality, law and order from the point of view of narrow group or general social interests, to a certain extent, give legal consciousness a political connotation.

Legal awareness is manifested in the legally significant behavior of people (lawful, illegal), that is, it affects the behavior of people. Positive law cannot regulate social relations, bypassing the consciousness and will of the people – the participants in these relations.

E.V. Nazarenko noted that "... the legal consciousness of civil servants is a type of legal consciousness that is formed in the practice of implementing the law, in which civil servants participate as the professionals, endowed with special powers for this" [6]. Professional activity, at the same time, acts as "an important factor in the "coding" of human feelings, due to which perception becomes selective and reacts to those objects that are associated with this activity" [5]. In this

regard, according to the depth of reflection of legal reality, legal consciousness should be differentiated into everyday, competent, professional and scientific.

Table 1. The main types of legal consciousness

Legal consciousness			
<i>Everyday</i> provides for the reflection by military servicemen of legal phenomena in a correlation with law in the process of military life and activity. This legal consciousness includes the enlisted men.	<i>Competent</i> Reflects the informational nature that is endowed with the defense of the state and the management of the Armed Forces of Ukraine. This legal consciousness refers to the officer personnel, except for those who have a higher legal education and practice in the field of law.	<i>Professional</i> It is a knowledge of legal norms, the ability to apply them in various legal procedures. This legal consciousness can be attributed to officers with a higher legal education.	<i>Scientific</i> It is characterized by the fact that it is not clearly defined by legal norms. This is, as a rule, the result of scientific work of scientists, philosophers, lawyers. In this case, these are military personnel engaged in scientific activities in the field of law to improve military legislation, apply legal practice in the army, and the like.

The peacekeeping activity of the Armed Forces of Ukraine also positively influences the formation of the legal consciousness of military servicemen. The experience of communicating with representatives of the armed forces of other countries enriches the worldview of the Ukrainian servicemen, influences the formation of their attitudes and lawful behavior, increases the level of legal awareness and legal culture. Cooperation with NATO requires a significant improvement in the legal education of military servicemen, military education, a number of attitudes, recommendations, etc.

In the system of means and norms of social regulation of the behavior of military servicemen, an important role belongs to the traditions, customs, rituals, which are a specific type of social norms of regulation of behavior and are included in the system of external and

internal conditions and means of regulation of their behavior, form and refine it. The traditions and patriotism are, on the one hand, important means in the system of military-legal education, and on the other, a complex phenomenon of the spiritual life of Ukrainian society.

The formation of legal awareness and legal culture of an individual is most effectively influenced by legal education, which provides for the purposeful, consistent, systematic activity of the state and its bodies, as well as public associations and organizations to form a certain system of legal knowledge, skills, legal thinking, legal senses - sense of right, legality, respect for law and legislation, to those social values that are regulated and protected by law and legislation. In other words, legal education is a system of state and non-state measures aimed at forming an appropriate level of legal awareness and legal culture among citizens. It includes legal education of the population, various forms of law propaganda, instilling respect for laws and their conscious implementation.

In particular, legal education is one of the main elements of the formation of legal culture and legal consciousness of military servicemen, which is organically linked with the legal education of personnel.

The main task of legal education is to ensure that military servicemen know, always and everywhere flawlessly and accurately adhere to the Constitution, laws, charters of the Armed Forces of Ukraine, the requirements of other regulatory legal acts, and actively participate in their implementation in life.

Fundamentally, the military profession is a complex structural education, it requires from an officer a developed intellect, will, knowledge and performance of various functions: a leader and organizer, a military specialist, mentor and educator, and the like. In this regard, a number of questions arise that are important both theoretically and practically. What qualities need to be formed in the future officers? What are the functions of teachers and commanders of training units in this process? What should a cadet himself do to form high moral-psychological and professional-combat qualities? Teachers and commanders of training units must clearly define the conditions

for increasing the effectiveness of their activities aimed at developing professional competence in cadets, and must also focus on activities that will ensure the achievement of the necessary results. Using the theory of military training and education in practice, they must clearly see and understand everything new that appears in the development of society, take into account the changes that occur in the mind and life of their trainees.

Insufficient legal competence, a low level of knowledge of legal norms are often the reason for violations of the law in the administrative activities of commanders and chiefs, military officials. All this together contributes to the deformability of the legal consciousness of the individual and acts as one of the immediate causes of offenses and crimes. Only with the help of a high level of legal culture, relying on solid knowledge of legal norms, it is possible to achieve discipline, establish a clear performance of service by personnel and ensure the combat readiness of military units and bases. Legal culture in a concentrated form should combine legal knowledge, views and orientation of the individual, his legal activity, the ability to assess his own and others' actions from the point of view of the current legislation, choosing exclusively legal ways and means to achieve the intended goals. In connection with the above, it becomes necessary to emphasize that the creation of conditions that maximally contribute to the acquisition of legal knowledge by military servicemen, their transformation into convictions, ensuring their skillful application in the process of official activity, that is, in other words, the conditions conducive to the formation of a high level of legal culture, is an urgent task of personnel policy in the Armed Forces of Ukraine. At the legislative level, it is necessary to change the requirements for candidates for entering military service, because a military serviceman of our state is an example for the population, and an example should be an educated person with high moral qualities, with knowledge of legal norms, the ability to use them and not violate.

Reference:

1. Kaminskaya V.I., Ratynov A.R. Legal awareness as an element of legal culture // Legal culture and issues of legal education.

[*Pravosoznanye kak element pravovoj kuljтуры // Pravovaja kuljтура i voprosy pravovogo vospytanyja – in Russian*] - M., 1974.

2. Кейзеров И.М. Политическая и правовая культура. Методологические проблемы. [*Polytycheskaja i pravovaja kuljтура. Metodologicheskye problem – in Russian*] – M., 1983.

3. Boykov A.D. Scientific development of the theory and methods of legal education // Questions of the fight against crime. [*Nauchnaja razrabotka teorii i metodiki pravovogo vospytanyja // Voprosy borjby s prestupnostjju – in Russian*] - M., 1974.

4. Granin A.F. Legal culture and legal progress // Administrative and legal aspects of legal education of personnel of internal affairs bodies. [*Pravovaja kuljтура i pravovoj progress // Admynystratyvno-pravovye aspekty pravovogo vospytanyja lychnogho sostava orghanov vnutrennykh del – in Russian*] - K., 1984.

5. Skakun O.F. Theory of state and law (encyclopedic course): textbook [*Teoryja gosudarstva i prava (encyklopedycheskyj kurs) : uchebnyk – in Russian*] / O.F. Skakun. - Kh.: Espada, 2005.

6. Nazarenko E.V. Socialist legal awareness and Soviet lawmaking [*Socyalystycheskoe pravosoznanije i sovetskoe pravotvorchestvo – in Russian*] / E.V. Nazarenko. - K.: Kiev University Publishing House, 1968.

7. Office of the Prosecutor General: Appeal of the Prosecutor General Iryna Venediktova on the work of special prosecutor's offices in the military and defense spheres, of November 13, 2020, [*Ofis ghegeneraljnogho prokurora: Zvernennja Ghegeneraljnogho prokurora Iryny Venediktovoji pro robotu specprokuratur u vijsjkovij ta oboronnij sferi, vid 13.11.2020 roku – in Ukrainian*] [Electronic resource], access mode: https://www.gp.gov.ua/ua/news?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=283732.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ
АНТРОПОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Шпіляревич В.В.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доцент*

Анотація: *стаття присвячена дослідженню окремих аспектів філософії антропологічної школи кримінального права, засновником якої є італійський кримінолог єврейського походження, тюремний лікар-психіатр Чезаре Ломброзо.*

Ключові слова: *кримінальне право, «природжений злочинець», злочин, покарання, заходи безпеки.*

Антропологічна школа кримінального права – це одна з наукових теорій (напрямів, течій, учень) кримінального права, яка виникла в 70-х рр. XIX століття та розглядає злочинність як біологічне явище. Її засновником є італійський кримінолог єврейського походження, тюремний лікар-психіатр Чезаре Ломброзо, який одного разу якось ранком похмурого грудневого дня виявив на черепі каторжника цілу серію ненормальностей ... аналогічних тим, які є у нижчих хребетних. При виді цих дивних не нормальностей як ніби яскраве світло освітило темну рівнину до самого горизонту і він усвідомив, що проблема сутності та походження злочинців була призначена саме для нього [1, с. 2]. Це і стало поштовхом до розробки Чезаре Ломброзо досліджуваної школи кримінального права, яка іноді так і називалася – «домбродзіанство», в основі вивчення якої він поставив самого злочинця, а не соціальні причини та умови злочинності.

Насамперед варто відмітити, що сама назва антропологічної школи кримінального права походить від антропологічних ознак, зокрема, особливостей зовнішньої будови людського тіла, які в цілому визначають людську психіку, весь внутрішній світ, у тому

числі, й злочинні нахили людини. А свого найбільшого поширення вона отримала в період імперіалізму, коли злочинність, особливо професійна, стала набувати загрозливих розмірів. Майже повністю ігноруючи соціальні причини та умови існування злочинності, буржуазні юристи – представники так званої класичної школи кримінального права – заявляли про те, що для протидії злочинності вистачає добре розробленого кримінального права. Оскільки стало очевидним, що кримінальне право, яке ґрунтувалось на теоріях класичної школи, було не здатне стримувати зростання злочинності, виникла необхідність в розробці нового підходу до вирішення вказаних проблем. Таким чином, антропологічна школа з'явилася в кримінальному праві як певна реакція на обмежений догматичний характер класичної школи, що практично не брала до уваги при рішенні питання про кримінальну відповідальність особу злочинця. Проте, якщо класична школа обґрунтовувала залежність кримінальної відповідальності лише від суспільно небезпечного діяння (концепція «кримінального права діяння»), то антропологічна школа кримінального права при вирішенні питання про кримінальну відповідальність враховувала лише особу злочинця (концепція «кримінального права діяча») [2]. Зокрема, Чезаре Ломброзо як засновник антропологічної школи кримінального права відкидав вчення класичної школи кримінального права про те, що злочин є властивою рисою людської природи, натомість сформулював положення про «природженого злочинця», згідно з яким деякі особи вже народжуються злочинцями і про це можна судити за певними їх фізичними ознаками (стигматами), зокрема, такими, як форма черепа, риси обличчя, зморшки, та певними психологічними властивостями (наприклад, жорстокість, нечутливість до болю). Тобто всі «природжені злочинці» мають відповідні психономічні атрибути або деформації. При цьому, коли більшість особистостей розвиваються протягом життя, то палкі злочинці деградують суспільно або життєво. Якщо кримінальність була успадкована, то «природженого злочинця», на думку ученого, можна відрізнити за такими спадковими ознаками

(стигматами), як: великі щелепи, виступ щелепи вперед, низьке чоло, високі вилиці, сплющений або повернутий вгору ніс, клаповухість, соколоподібний ніс або м'ясисті губи, дуже верткі («бігаючі») очі, скупа борода, лисина, нечутливість до болю, довгі руки. Більше того, опираючись на багаторічний практичний досвід, а саме дослідження 383-х черепів померлих осіб, 3 839-ти черепів живих людей, на опитуваннях більше 25-ти тисяч злочинців та порівнянні отриманих емпіричних даних із інформацією про добропорядних громадян, Чезаре Ломброзо вважав, що саме череп і обличчя є основою для генетичної криміналістики, які можна виміряти за допомогою краніографа, який він сам і винайшов. Так, за підсумками проведених наукових досліджень Чезаре Ломброзо констатував, що у злодіїв є характерні особливості – відсутність чіткої межі росту волосся, великі ніздрі, виступаючі вуха і горбисте обличчя з кривим носом [3]. Їм, як правило, властиві особлива рухливість рук і обличчя, невеличкі, рухливі, неспокійні, найчастіше косі очі, зрощені брови, рідка борода, кривий, запалий, іноді кирпатий ніс тощо. Натомість вбивцям характерні такі антропологічні ознаки, як: холодні, скляні, нерухомі та іноді налиті кров'ю очі, великий орлиний, загнутий униз ніс, добре розвинені ікла, міцні щелепи, широкі вилиці, тонкі губи тощо [1, с. 43; 4, с. 251]. Для гвалтівників притаманні типові блискучі очі, а також такі риси обличчя, як: великі щелепи, роздуті губи, жіночні рухи тіла та хрипкий голос [4, с. с. 251, 252]. Крім того, учений стверджував, що руді злочинці зустрічаються вкрай рідко, а ось брүнети, які віддають перевагу крадіжкам, і шатени, які схильні до вбивств, вчиняють злочини найчастіше. Блондини в його книзі «Антропометрія 400 правопорушників» зайняли нішу гвалтівників і шахраїв [3].

Серед усіх злочинців Чезаре Ломброзо окремо виділяв та на основі аналізу портретів відомих політичних діячів Франції (Марата, Дантона, Луїзи Мішель та інших) вивчав тип «політичного злочинця», якому нібито з дитинства притаманний дух руйнування та особливі фізичні ознаки виродження: ненормальні вуха, надбрівні дуги, сильно виражений щелепний діаметр [4, с.

252]. Він також був далеко не першим ученим, який відмічав подібність між геніальністю та божевіллям.

Отож, якщо аналізувати в сукупності всі ознаки (стигмати), які, на думку Чезаре Ломброзо, можуть характеризувати «природженого злочинця», то їх учений поділив на дві великі групи [4, с. 251]:

1) зовнішні ознаки (стигмати): відхилення розміру голови від типу, властивого расі; надмірні розміри щелеп та вилиць; асиметрія обличчя; занадто малий або великий розмір вух, що стирчать як у шимпанзе; ніс плоский – у злодіїв або гострий – у вбивць; велика кількість різноманітних, передчасних зморшок; дефекти грудної клітини; надмірна довжина рук, зайве число пальців тощо;

2) внутрішні ознаки (стигмати): знижена чутливість до болю; підвищена гострота слуху, нюху; велика моторність; підвищена сила лівих кінцівок; відсутність каяття або мук сумління; цинізм, зрадництво, жорстокість, марнославство, мстивість, лінощі; любов до оргій і азартних ігор; поширеність татуїровок, особлива мова «арго».

Щодо впливу на «природжених злочинців», то з цього приводу Чезаре Ломброзо стверджував наступне. Оскільки «природжений злочинець» рано чи пізно повинен вчинити злочин, то немає потреби цього моменту очікувати – їх необхідно знищувати чи ізолювати від суспільства. Засуджувати їх також недоцільно [4, с. 251], так як злочин – це біологічне явище, то покарання не зможе досягнути своєї кінцевої мети, а тому слід до осіб, що мають стигмати злочинця, замість покарання застосовувати заходи безпеки [1, с. 184]. Це обумовлено тим, що будь-який злочин у своєму виникненні має безліч причин, які дуже часто поєднуються одна з одною. Але його не завжди можна попередити покаранням, тому що насильство викликає насильство, а жорстокі репресії мають ще один недостаток – вони породжують гордість. Тому в той час, коли звичайних злочинців необхідно виключити із цивілізованого суспільства, то, наприклад, політичних злочинців достатньо буде вилучити із того державного чи

соціального середовища, в якому вони виявилися непристосованими. У зв'язку з цим вигнання (висилка) – це найбільш підходящий для них захід [1, с. с. 11, 296, 297].

З часом в юридичній науці почало формуватися негативне ставлення до антропологічної теорії Чезаре Ломброзо, яке в більшості випадків пояснювалося тим, що в ній вбачались «мудрування» френологів і фізіономістів – представників двох напрямів, що існували в судовій медицині та психології у XVIII – першій половині XIX ст. Зокрема, фізіономіка стверджувала, що мотиви поведінки людей можна встановити за рисами їх обличчя. Відповідно до цього «природжених злочинців» видають бігаючі очі, в'яле підборіддя та «високомірно піднятий» ніс. Що стосується френологів, то вони досліджували властивості людської особистості, її творчий потенціал і нахили з особливостей будови черепа. Так, «шишки» відповідної форми вказували на ті чи інші якості (наприклад, агресивність) [1, с. с. 6, 7].

Саме під впливом нищівної критики антропологічна школа кримінального права почала зазнавати деяких змін. Зокрема, Чезаре Ломброзо перестав вважати злочинність лише атавізмом і висунув положення про те, що вона обумовлюється не тільки «природженими злочинцями», а й «етичним божевільям та епілепсією». Більше того, він став визнавати вплив на злочинність низку соціальних детермінант: метеорологічні і кліматичні, орографічні, расові, вплив цивілізації, преси, імміграції, харчування, алкоголізму, освіти, бідності, багатства, релігії, виховання тощо. Це й обумовило розуміння ним злочинця дещо по-іншому – як морально помішаної людини (божевільної у сфері етики), а потім вже стверджував, що злочинець – це епілептик. Хоча така думка ученого в майбутньому не підтвердилась, оскільки як виявилось згодом багато закоренілих злочинців не мали ніяких ознак епілепсії, а багато епілептиків ніколи ніяких злочинів не вчиняли [5, с. 32].

Таким чином, резюмуючи все вище наведене, слід констатувати, що саме антропологічна школа кримінального права започаткувала дослідження так званого «небезпечного

стану» особи та заходів безпеки як одних з найбільш ефективних заходів протидії злочинності, які на сьогодні успішно вивчаються у вітчизняній науці, як кримінології, так і кримінального права.

Література:

1. Ломброзо Ч. Преступный человек. Мидгард, 2005. 876 с.
2. Антропологічна школа кримінального права. Електронний ресурс. Режим доступу: https://vseslova.com.ua/word/%D0%90%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0-4819u.
3. Чезаре Ломброзо – ідеї і омани відомого психіатра. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zvidusil.in.ua/cezare-lombrozo/>.
4. Гусар Л. Біологічна концепція Чезаре Ломброзо. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 8. С. 249–253.
5. Щербак А. Е. Злочинний чоловік (вроджений злочинець – морально-схиблений – епілептик) по Ломброзо. Санкт-Петербург : тип-лит. П. І. Шмідта, 1889. 52 с.

УДК 631.165.2: 633.174: 631.811.98 Сільськогосподарські науки

ВПЛИВ ГЕРБИЦИДУ І РЕГУЛЯТОРА РОСТУ РОСЛИН НА
ВМІСТ І СПІВВІДНОШЕННЯ ХЛОРОФІЛІВ У ЛИСТКАХ
СОРИЗУ

Шутко С.С.,

кандидат сільськогосподарських наук

Уманський національний університет садівництва

м. Умань, Україна

Анотація. Такі фізіологічно активні речовини як гербіциди та регулятори росту рослин, здатні впливати на обмін речовин у сільськогосподарських рослинах, зокрема на накопичення

хлорофілів *a* і *b*. В ході дослідження вивчено вплив гербіциду Пік 75 WG і регулятора росту рослин Регоплант на накопичення зелених пігментів у рослинах соризу. Схема дослідження передбачала внесення різних норм гербіциду Пік 75 WG (10; 15; 20; 25г/га) за різних способів використання регулятора росту рослин Регоплант (обробка посівного матеріалу (250мл/т) й посівів (50мл/га)). Об'єктами дослідження виступали рослини соризу (*Sorghum orysooidum*) сорту Тутан, гербіцид Пік 75 WG та регулятор росту рослин біологічного походження Регоплант.

Ключові слова: хлорофіл *a* і *b*, гербіцид, регулятор росту рослин, сориз.

Серед низки життєво важливих процесів, що визначають ріст і розвиток рослин, головним, у результаті якого утворюється органічна речовина, є фотосинтез. Тому інтенсифікація його роботи є основою збільшення врожайності всіх сільсько-господарських культур, у тому числі й соризу. Разом з тим продуктивність сільськогосподарських рослин тісно пов'язана з показниками фотосинтетичного апарату, зокрема з вмістом в ньому хлорофілу, який формується за низки агротехнічних заходів, у тому числі й за внесення біологічно активних речовин таких як, гербіциди та регулятори росту рослин.

Дослідженнями встановлено, що вміст хлорофілу в рослинах постійно змінюється і залежить від фази розвитку рослин та умов навколишнього середовища. Проте серед інших чинників, що впливають на вміст у рослинах хлорофілу і їх фотосинтетичну продуктивність вчені називають гербіциди й регулятори росту рослин [1-2]. Так, дослідженнями Л.Д. Романчук та О.В. Зінченка [3] з вивчення дії регуляторів росту рослин Регоплант, Агростимулін і Емістим на міскантусі встановлено, що всі досліджувані препарати сприяли збільшенню вмісту хлорофілу в листках за одночасного позитивного впливу на ріст рослин і розвиток листкового апарату.

В.Л. Курило із співавторами [4] встановили, що гербіцид Діален Супер у нормах 1,0–1,25 л/га на фоні добрив ($N_{80}P_{80}K_{80}$, $N_{160}P_{160}K_{160}$) сприяв підвищенню вмісту хлорофілів *a* і *b* у листках сорго цукрового на 15%–22%.

О. І. Заболотний із співавторами [5] в своїх дослідках із застосуванням гербіциду Трофі 90 у нормах 1,5 і 2,5 л/га в посівах кукурудзи дійшли висновку, що показник чистої продуктивності фотосинтезу у відношенні до контролю змінювався в залежності від норми внесення препарату на 11% і 21%.

Отже, зміни в пігментному комплексі рослин можуть слугувати фізіологічною реакцією на дію біологічно активних речовин, оскільки пігменти беруть безпосередню участь у формуванні специфічної структури фотосинтетичного апарату рослин і відіграють важливе значення у фото-фізичних та фотохімічних реакціях.

Об'єктами дослідження слугували рослини соризу сорту Титан, гербіцид Пік 75 WG та регулятор росту Регоплант.

Польові досліді виконували в умовах дослідного поля НВВ Уманського НУС у сівозвіміні кафедри мікробіології, біохімії і фізіології рослин, протягом 2018 року. Попередником соризу слугувала соя. Польовий дослід закладали у триразовій повторності з послідовним розміщенням варіантів: без застосування препаратів (контроль I), ручні прополювання впродовж вегетації (контроль II), Регоплант 50 мл/га, гербіцид Пік 75 WG у нормах 10; 15; 20; 25 г/га окремо і в сумішах з Регплантом 50 мл/га по обробленому та необробленому посівному матеріалі цим же регулятором росту рослин у нормі 250 мл/т. Посходове внесення препаратів виконували у фазу 3-5 листків культури.

За результатами проведеного експерименту встановлено, що за внесення гербіциду Пік 75 WG і регулятора росту рослин Регоплант у 2018 році вміст хлорофілів *a* і *b* у листках соризу у відношенні контролю зростає.

Так, за самостійного внесення Піку 75 WG у нормах 10; 15; 20; 25 г/га показники вмісту фотосинтетичних пігментів у листках соризу в порівнянні з контролем I збільшувалися для хлорофілу *a* на 0,199; 0,307; 0,475; 0,088, хлорофілу *b* – 0,130; 0,201; 0,256; 0,056 мг/г сирової речовини. За використання цих же норм гербіциду, але в поєднанні з регулятором росту рослин Регоплант

у нормі 50 мг/га, показники хлорофілу *a* зростали до контролю I на 0,144; 0,430; 0,667; 0,484.мг/г сирової речовини, хлорофілу *b* – 0,183; 0,399; 0,527; 0,270 мг/г сирової речовини, суми хлорофілів *a + b* – 0,327; 0,829; 1,194; 0,754 мг/г сирової речовини .

Таким чином, з даних, одержаних стосовно формування вмісту пігментів у листках соризу, можна зробити висновок, що їх накопичення залежить як від погодних умов, що склалися упродовж вегетації, так і від норм внесення гербіциду і способів використання РРР; найінтенсивніше хлорофіли *a* і *b* накопичувалися в листках соризу на фоні обробки насіння перед сівбою РРР Регоплант та внесення по даному фону суміші гербіциду Пік 75 WG і РРР Регоплант, що виявляло позитивний вплив на проходження в рослинах обмінних процесів, результатом яких стало формування більш потужного пігментного комплексу.

Література:

1. Карпенко В. П., Грицаєнко З. М., Притуляк Р. М. [та ін.]. Біологічні основи інтегрованої дії гербіцидів і регуляторів росту рослин; за ред. В. П. Карпенка. Умань: Видавець «Сочінський». 2012. 357 с.
2. Андрианова Ю. Е., Тарчевський И. А. Хлорофил и продуктивность растений М.: Наука, 2000.135 с.
3. Романчук Л. Д., Зінченко О.В. Оцінка впливу регуляторів росту рослин на інтенсивність фотосинтезу, приживаність, морфологічні показники міскантусу гігантеусу. Наукові праці інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків. 2013. № 19 С. 47–51.
4. Курило В. Л., Григоренко Н. О., Марчук О. О. Вміст та співвідношення пластидних зелених пігментів у листках рослин сорго цукрового залежно від впливу елементів живлення та гербіцидів. Наукові праці Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків: зб. наук. праць. Випуск 20. 2014.С. 71–74.
5. Заболотний О. І., Леонтюк І. Б., Голодрига О. В., Заболотна А. В. Фотосинтетична продуктивність кукурудзи при застосуванні гербіциду Трофі 90. Вісник УНУС. 2014.№ 2. С. 85–89.

УРАХУВАННЯ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Яворівська В.Л.

*викладач кафедри хореографії
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна*

На сьогодні дослідження і врахування вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку зостається одним з актуальніших завдань сучасної педагогіки. Тому метою нашої статті є визначення вікових особливостей розвитку молодших школярів та необхідність їх врахування під час організації освітнього процесу початкової школи.

Низку наукових праць присвячено віковій періодизації. За сучасною періодизацією молодший шкільний вік триває від 6 до 11-12 років. В цей період необхідно знати і враховувати розвиток пізнавальних процесів психіки молодших школярів, властивості їх пам'яті, схильності та інтереси, а також схильність до вивчення певних дисциплін. Беручи до уваги ці особливості здійснюється індивідуальний підхід до учнів у навчанні.

Автор статті приділив значну увагу вивченню й розвитку чуттєво-емоційної сфери молодших школярів та врахуванню типології характеру кожної дитини, що, в свою чергу, сприяє кращій організації діяльності шкільного колективу, розподілу суспільних доручень тощо.

В статті зазначено, що вікові особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку проявляються в їхньому формуванні як особистості. Зокрема, визначено, що особистісний розвиток кожного учня характеризується значними індивідуальними відмінностями та особливостями, які слід враховувати в освітньому процесі початкової школи.

Ключові слова: *молодші школярі, вікові особливості, початкова школа, процес навчання.*

Як відомо, на сьогодні відбувається процес сповільнення темпів розвитку особистості. Нині молодші школярі за сукупністю

морфологічних характеристик дуже поступаються старшим поколінням, і цей процес, на думку антропологів, триватиме надалі. Хоча, незважаючи на це, у зв'язку зі швидкими темпами розвитку суспільства та під впливом соціального оточення сучасні учні значно проінформовані та обізнані. Тому проблема вивчення та урахування вікових особливостей школярів на сьогодні є одним з актуальних теоретичних, наукових та практичних завдань не лише для батьків, але й для вчителів, які, в свою чергу, задля ефективного здійснення освітньої діяльності повинні бути ще й гарними психологами. Окрім того, постає необхідність проаналізувати закономірності розвитку пізнавальних здібностей учнів та їх формування протягом навчальної діяльності.

З наукових психолого-педагогічних джерел відомо, що вік не зводиться до суми окремих психічних процесів, це не є календарною датою. Зокрема, у словнику практичного психолога, вік визначено як категорію, що означає щабель онтогенетичного розвитку, тимчасові характеристики індивідуального розвитку [6]. За тлумаченням Л. Виготського, вік – це відносно замкнений цикл дитячого розвитку, що має свою структуру і динаміку [3, с. 74]. Його значення визначається місцем у загальному циклі розвитку, в якому закони розвитку знаходять кожного разу якісно своєрідне вираження. Вікові особливості існують як найбільш типові, найбільш характерні загальні особливості віку, що вказують на загальний напрямок розвитку. Кожен віковий період є сенситивним до розвитку окремих психічних процесів та властивостей, психологічних якостей особистості, а отже і до певного типу впливів. Тому дитина під час кожного періоду розвитку потребує особливого підходу до себе.

До специфічних характеристики віку можна віднести наступні фактори: особливості входження дитини в різновікові групи розвитку та у навчально-виховні установи; специфіка виховання в сім'ї; формування нових видів і типів діяльності, що забезпечують освоєння дитиною суспільного досвіду, системи сформованих знань, норм і правил людської діяльності; особливості фізіологічного розвитку [6].

Зауважимо, що поняття вікових особливостей дитини, вікових періодів не є абсолютними – межі віку рухливі, мінливі, мають конкретно-історичний характер і не збігаються в різних соціально-економічних умовах розвитку особистості.

Теоретичні питання історичного походження періодів дитинства були розглянуті у працях П. Блонського, Л. Виготського, С. Головіна, Д. Ельконіна, А. Петровського та інших. Зокрема, аналіз наукових праць показав, що у психології існують концепції вікової періодизації, побудовані за різними принципами. Спираючись на твердження Л. Виготського, можна визначити, що перебіг психічного розвитку особистості не підпорядковується вічним законам природи, законам дозрівання організму. На його думку, хід дитячого розвитку в сучасному суспільстві «має абсолютно визначений класовий зміст»[3, с. 83].

Детальніше зупинившись на розгляді вікової періодизації, зазначимо, що у 70-ті роки Д. Ельконін, спираючись на зміну провідної діяльності особистості, запропонував таку концепцію: гра – дошкільний вік; навчання – молодший шкільний вік; інтимно-особисте спілкування – підлітки; навчально-професійна діяльність – юнаки [2]. Відповідно, у 80-ті роки А.Петровським та М. Ярошевським було визначено, що вікова періодизація спрямована на діяльнісно - опосередковані відносини індивіда тільки з референтними для нього групами [11].

У ході наукового пошуку нами з'ясовано, що нині використовується така вікова періодизацію: дитячий – від народження до 1 року; перед дошкільний вік – від 1 року до 3 років; дошкільний вік – від 3 до 6 років; молодший шкільний вік – від 6 до 11-12 років; середній шкільний вік (підлітковий) – від 12 до 15 років; старший шкільний вік (юнацький) – від 15 до 18 років [7]. На основі цього, можна стверджувати, що дитина молодшого шкільного віку, зокрема до 7 років, досягає такого рівня розвитку, який визначає його готовність до навчання у школі. Фізичний розвиток, запас уявлень і понять, рівень розвитку мислення й мови, бажання відвідувати школу – все це створює передумови для систематичного навчання.

Зі вступом до школи змінюється плин буття дитини, її режим життя, відносини з оточуючими. Провідним видом її діяльності стає навчання. Дітям подобається новий статус учня, приваблює їх і сам процес навчання. В цьому віці учні ставляться сумлінно, відповідально до навчання. Спочатку вони сприймають оцінку як оцінку власної старанності, а не якості виконаної роботи. Схвальна оцінка вчителя спонукає їх до самовдосконалення.

На основі аналізу наукових досліджень (Г.Люблінська, Г.Костюк, О.Скрипченко, Н.Лейтес) та власного педагогічного досвіду можна стверджувати, що діти молодшого шкільного віку слухняні, з готовністю виконують вимоги дорослих, схильні до навчання та емоційного сприймання необхідної інформації. Особливістю їхньої розумової діяльності є те, що вони часто обмежуються сприйняттям зовнішніх ознак, понять, явищ. Зокрема, такі вікові особливості, як беззастережне підкорення авторитетові, підвищена сприйнятливність, вразливість, багато в чому визначають навчальні досягнення молодших школярів.

З перших днів навчання в школі у дитини з'являються нові потреби: опанувати новими знаннями, точне виконання вказівок вчителя, виконання розпорядку дня. Безумовно виникає потреба в схваленні з боку дорослих (батьків й вчителів), потреба виконувати певну суспільну роль (бути старостою, санітаром, відповідальним за бібліотеку тощо). У дітей такого віку активно розвивається мовлення і швидко росте пасивний словник. Спостерігаються індивідуальні особливості як у темпі збагачення словника, так і в обсязі його використання. До 6 років мова стає засобом спілкування і мислення дитини, а також предметом свідомого вивчення, оскільки при підготовці до школи починається навчання читання й письму. Тобто, як зазначають психологи, мова для дитини стає рідною [8].

Окрім того, молодший шкільний вік характеризується значними якісними змінами, які відбуваються в розвитку пам'яті дитини. Як вважають Л. Арістова та Л. Обухова, у молодших школярів поступово змінюються способи запам'ятовування. На розвиток їхньої пам'яті впливають не лише вікові закономірності, при-

таманні саме молодшим школярам, а й методи і способи роботи учителя, змістовна і структурна побудова підручників, навчальних посібників. Чітке структурування навчального матеріалу протягом заняття, системність в організації навчальної діяльності учнів, послідовність викладу матеріалу, логіка його донесення на уроці суттєво впливає на розвиток пам'яті молодших школярів[1; 9].

Основна тенденція розвитку уяви молодших школярів полягає в переходах від переважно репродуктивних її форм до творчої переробки уявлень, від простого їх комбінування до логічно обґрунтованої побудови нових образів. Зокрема, у дітей такого віку необхідно звертати особливу увагу на розвиток репродуктивної уяви. Тобто, якщо не приділяти достатньої уваги розвитку відтворювальної уяви у молодшому шкільному віці, то це призведе до гальмування художнього сприймання не тільки у цьому віці, а й на наступних етапах розвитку особистості.

Як зазначає О. Савченко, у молодших школярів сприймання стає більш довільним й цілеспрямованим процесом. Сприймаючи нові для них предмети і явища, учні прагнуть відносити їх до певної категорії об'єктів. Особливості сприймання у дітей такого віку є виконання завдань на вибір об'єктів з певної їх сукупності. Хоча, вибираючи предмети, вони орієнтуються здебільшого на їх характерних ознаках: кольорі та формах. [10, с. 85].

Література:

1. Аристова Л.Р. Активность учения школьников / Л.Р. Аристова. –М.: Просвещение, 1968. – 139 с.
2. Эльконин Д. Б. Детская психология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Эльконин. – 4-е изд., стер. – М.:Изд-ский центр «Академия», 2007. – 384 с.
3. Выготский Л.С. Вопросы детской психологии / Л. С. Выготский. –СПб.: Союз, 1997. – 224с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) / В. П. Кутішенко. –2-ге вид.: навч. пос. –К.: Центр уч. л-ри, 2010. – 128 с.
5. Волков Б.С. Психология младшего школьника / Б. С. Волков. – М.: Просвещение, 2006. – 125 с.

6. Головин С. Ю. Словар практического психолога / С. Ю. Головин.– [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.koob.ru.

7. Шаповаленко И.В. Возрастная психология (Психология развития и возрастная психология) / И.В. Шаповаленко. – М.: Гардарики, 2005. – 349 с.

8. Навчання і виховання учнів 2 класу: метод. посіб. для вчителів / упор. О. Я. Савченко. – К.: Початкова школа, 2003. – 464 с.

9. Обухова Л.Ф. Детская (возрастная) психология / Л. Ф. Обухова.– М.: Росс. пед. аген-во, 1996. – 374 с.

10. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко. – К.: Магістр, 1997. – 256 с.

11. Петровський А.В. Основы теоретической психологии / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. – М., 1998. – 528 с.

Юридичні науки

INTERNATIONAL STANDARDS FOR THE PREVENTION OF
ILL-TREATMENT OF PERSONS DEPRIVED OF THEIR
LIBERTY IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC

Ямельська Христина Юрївна

*Postgraduate student of the Department of International
Law of the Institute of International Relations
of Taras Shevchenko National University of Kyiv*

Yamelska Khrystyna Yuriivna

Abstract. *The article examines international standards for the prevention of ill-treatment of persons deprived of their liberty in the context of the COVID-19 pandemic in the member states of the Council of Europe. The Committee's Statement of principles relating to the treatment of persons deprived of their liberty in the context of the coronavirus disease (COVID-19) pandemic has been analyzed.*

Key words: *COVID-19, the Council of Europe, the European Committee for the Prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment.*

The coronavirus pandemic (COVID-19) has created extraordinary challenges for the authorities in all member states of Council of Europe. These challenges are special and intense for the staff of the various places of detention.

From the point of view of the European Committee for the Prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment (hereinafter referred to as the Committee), a pandemic has also hit hardest in the prisons which didn't implement the Committee's previous recommendations. [1]

The Committee issued a paper entitled "List of Principles Concerning the Treatment of persons deprived of liberty in the context of the Coronavirus Pandemic (COVID-19)". [1]

Each state has positive obligations to human rights. Such positive commitments include not only legal, but also practical and derivative remedies.

In this regard, despite the obvious and unconditional need to take measures to combat COVID-19, the Committee reminds of the absolute nature of the prohibition of torture and inhuman or degrading treatment or punishment and the impossibility of waiving the obligations under this article.

The first and fundamental principle is the need to take all possible measures to protect the health and safety of all persons deprived of their liberty. This applies both to persons deprived of their liberty and to those working in prisons. Prisoners should have access to both coronavirus testing and, if necessary, intensive care units.

The second principle outlined in the report is the unconditional application of the World Health Organization guidelines on pandemic control, as well as national medical and clinical guidelines that meet international standards in all places of detention. The application of WHO guidelines for pandemic control, as well as national medical and clinical guidelines that meet international standards, in all places of detention is unconditional. [1]

In addition, the Committee recommends countries to increase staffing and provide staff with all the professional support they need to continue in their detention facilities, take measures to protect their

health and safety, and provide appropriate staff training.

Also, any restrictive measures aimed at preventing the spread of COVID-19 against persons in detention must be based on the law, be necessary, proportionate, based on respect for human dignity and limited in time. Persons deprived of their liberty must receive comprehensive information about any such measures in a language they understand.

An extremely interesting and important principle is the alternative to imprisonment. Thus, in the Committee's view, close personal contact contributes to the spread of the virus, and all the authorities on which it depends must take concerted action as an alternative to deprivation of liberty.

According to the President of the Committee Mykola Gnatovsky “The pandemic has created a situation where the state must seriously consider urgent measures aimed at "unloading" places of detention. In addition, the infection could spread throughout society, for which prisons, for example, will play the role of "amplifiers" of the epidemic”. [3]

In accordance with the Committee's second statement on COVID-19 the Committee expresses its appreciation for the constructive and detailed written responses received from almost all member States. The information provided suggests that, in many States, steps have been taken promptly to protect persons deprived of their liberty from possible infection and to introduce measures to compensate for restrictions imposed for public health reasons. [2]

The next important principle emphasized by the Committee the State's obligation to give increase attention to vulnerable groups – old people and persons with previously acquired diseases. [1]

Also, in places of detention in cases of isolation (quarantine) of a person with confirmed or suspected infection with the SARSCoV-2 virus, this person should receive daily meaningful communication with other people.

In addition, any restrictions on contact with the outside world, including visits, should be offset by increased access to alternative means of communication (such as telephone or voice over the

Internet). It should be noted that many States' responses indicated that the Committee's request was met. [2]

The Committee emphasizes, *inter alia*, the observance of the right to maintain an adequate level of personal hygiene (including access to hot water and soap) and the right to be in the fresh air on a daily basis.

References:

1. "List of principles relating to the treatment of persons deprived of their liberty in the context of the coronavirus pandemic (COVID-19)" of 20 March 2020. URL: <https://rm.coe.int/16809dbe63?fbclid=IwAR1RSj1rW6wPJTZHKnsnePEZ0I08PF2Gh0OQzewJJ2Q9CbxYAFUi8B4pnOE> (last accessed 16.07.21).

2. Second Statement of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment in relation to COVID-19 and the situation of people in places of detention of 9 July 2020. URL: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/covid-19-cpt-issues-follow-up-statement> (last accessed 16.07.21).

3. Interview of Ukrinform President of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment Mykola Gnatovsky. URL: <https://www.ukrinform.com/rubric-world/2912630-mikola-gnatovskij-prezident-komitetu-radi-evropi-z-pitan-zapobiganna-katuvannam.html?fbclid=IwAR17kfg7JN-rva9HKI7i9DYKeF61rW> (last accessed 16.07.21).

